C.40.e.1

Syntaxis.

¶Roberti VVhitintoni Lichfeldienſis
in florentiſſima oxonienſi academia
laureati Opuſculū de Syntaxi /
ſiue conſtructione recenſitū
.xxi.ſupra ſeſquimilleſimū
nr̄e ſalutis anno.Idi.
Februa.

BRITISH MUSEUM

Ro.VV.L.i ſuū Zoilū hexaſtichō.
Quod ſū pollicitꝰ cōſulto / ꝗd Lyce grūnis?
Denuo ad incudem ſi reuocetur opus.
Hoc fecit Cicero / vates hoc bilbilianus /
Hoc Auguſtinus diuus hic / atq; alij.
Qn̄ viri illuſtres fecere hoc ad ſibi laudē /
Qua frōte id vitiō das ſycophāta mihi?

¶Idem in eundem diſtichon.
Quā læta ſegete hic renouatꝰ noſter agellꝰ
Pullulat / vt videas ruperis ipſe Lyce.

HVMILIABIT CALVMNItorem.

Robertus VVhitintonus L. Ioanni Stanbrigo ſuo olim præceptori Sal'.

Compertū habes ꝑſpicaciſſime vir / de conſtructione quoſdam pedeſtri oratione ſcripſiſſe. alios tamē iuſto profuſius / intricaciſſimis multipliciū diuiſionū (velut Herculei nodi) iuolucris / tenera puerorū īgeniola illaqueantes: alios autē ęquo ſuccinctius et obſcurius / arida quadam et cæca breuitate (velut latebroſis labyrinti erroribus) eadem eneruantes: ita vt vix tādem pedē efferentes emergere valeant vſpiā. Cōſtructionē legūt / pueri relegunt: rariſſime tamen poſt longos et immenſos: tū eoꝝ / tum p̄ceptorū ſuorū ſudores ediſcūt. Adeo vt Siſyphi erūnis ſuccūbere / & onus Ethna grauius & eſtuoſius ſuſtinere ſibi videātur grāmaticæ ad vnū gymnaſiarches Quare quū poſt longā multoꝝ expectationē huic graui oneri leuādo manū haud apponeret quiſq̄. Ipſe licet minus idoneus / irrefragabilibus tn̄ meorū cōmilitonū petitionib⁹ / hāc prouinciam nō ſine probatiſſimorū & conſilijs et auxilijs / virgula (vt ſpero) diuina ſum aggreſſ⁹ pietate in patriā maxime adductus. Ortus enī noſtri (vt p̄clare cēſuit Plato) partē vendicat patria / partē amici. Breuitati in hoc opuſculo ſtuduimus ꝓ Flacci monitis: in de arte enī inquit. Quicꝗd præcipies eſto breuis / vt cito dicta Percipiant animi dociles teneantq; fideles. Om̄e ſuꝑuacuū pleno de pectore manat. Neq; tamē adeo affectata eſt ea breuitas: vt odioſam legenti afferat obſcuritatem. licet idē alibi ſcribat. Breuis eſſe laboro / obſcurus fio. Sed ea induſtria ad Ariſtophanis (vt ferūt) lucernam illam dilucidauimus: vt interp̄tis enodatione (niſi in paucioribus locis) vix indigeat. Elucidamēta tamē ſoluto ſermone huic opuſculo addidimus: nō igitur ꝙ ea diſcant pueri: ſed ſi quoſquam magis iuuat ſoluta oratio q̄ pedeſtris: vel ſi qua (forte) minus vſitata quibuſdā videant̄: ꝓbatorū authoritate cōfirmata / maiore fide cēſeant̄ nō indigna. Inſultent ī me (haud dubito) nōnulli qui liuore ſuffecti: arrogantiæ crimini me poti⁹ obnoxū / q̄ pietatis ſtudio adductū ꝯdēnabūt: ꝙ priſcoꝝ monumētis / vl' aliqd ab ijs omiſſū addere: vl' abijs ſuꝑuacanee dictū reſecare. deniq; vel ꝙ breuiore / dilucidiore / et faciliore tramite grāmaticulos ad frugē ꝑducere ſtudui. Cōtra quos ꝓpugnaculū et defenſorē mihi parē neceſſum eſt. reſpōdeat ꝓ me ęquiſſimus ille Seneca. in mediū afferatur ei⁹ ſentētia: q̄ eſt naturaliū li. iiij. Veniet tēpus (inquit) quo iſta quæ nūc latent / in lucē extrahat dies: & lōgioris æui diligentia. Ad inquiſitionē tantorū vna ætas nō ſufficit. Multa venientis æui populus ignota nobis ſciet. Et veniet tempus / quo poſteri noſtri tā aperta nos neſciſſe mirētur. Sed quanq̄ tanti viri authoritas / inuidulorū garrulitatē retūdere ſatis poſſit: nō deſiſtēt tamē aptis (vt aiūt) tibijs / illud mihi obijcere. nō paucos eſſe: me & eruditione / et authoritate ſuperiores ꝗ huiuſmodi ꝓuinciæ ſuſcipiendæ multo magis ſunt idonei: fateor. Qui tn̄ quot nos in hoc opuſculo excudendo / lucubrādo / et elimādo labores / excubias / ſudores perpeſſi ſumus / vltro ſuſtineret: quis apud noſtrates reperiri pōt? Quippe ꝗ grauioribus negocijs / illuſtrioribus diſciplinis intenti: grāmatices rudimenta (tanq̄ puerilia) parui curantes laboris ꝗppiā in his cōterere: inferioris ducūt eſſe laudis et meriti N̄eq; ijs adhuc repreſſi e plauſtro (qđ dici ſolet) loquentes illud in me contorquent tandē haud ſatis ꝑfecte me ſcripſiſſe aſſerentes. Id qđ licet (cæteris qui me priores fuerunt abſoluti⁹) nō inficias eo. Audiāt tamē Flaccū in de arte. Qn̄q; bonus dormitat Homerus. Audiāt etiam Maronē. Nō omnia (inquit) poſſum⁹ oēs. Audiāt deniq; diſertiſſimum noſtrū Priſcianū: ꝗ ꝓlogo maioris voluminis ſic ait. Nihil ꝑfectū in humanis inuētionibus. Quāto eni iuniores tāto ꝑſpicatiores ſūt hoīes. Et iuniores ſucceſſione tēporū ingrediunt̄ labores maioꝝ. Si ꝗd tamen minus ꝑfectū et omiſſum ſit: ad incudem limatius elaborandū reditur ū ꝓmitto. Sed ne plurib⁹ te detineā: exacto iā hoc opuſculo / inter cæteros eruditiſſimos: qui me ꝑcharū habēt p̄cipue mihi occurrebat tuæ authoritatis dignitas cui potiſſime hoc exiguū opuſculū dedicare de ſyderē. Quare vehemētiꝯpeto:vt q̄ tua ī me ab ipſis crepūdijs ſemper fuit pietas hoc tui alūni munuſculū ſuſcipias in tuā clientelā/& tutelam aſcribas. induatur queſo tuo militari inſignio. Qđ ſi effectū curare dignet̃ tua immēſa in me benignitas/quid eſt ꝙ obtrectatoꝝ inimicitias formidē? immo ſub tuo marte militāti nobis hęrbā(vt dici ſolet)dare cogētur vł inuiti. Non deerūt (ſat noui) homeri maſtiges zoili: emūctę naris critici:ꝗ ſuꝑcilia frōte rugoſa arcuantes:hoc opuſculū aquilinis oculis peteratū:aceto(vt dicit̃)ꝓfundere:theonino dēte rodere/et thita p̄figere(q̄uis cornix ſcorpiū)ʻneruos intendēt oēs. Rurſꝰ neq; deerūt(ſpero)æꝗſſimi Quītilij/ariſtarchi/& mecenates:qui hoc opuſculū æquo examine trutinatum creta(vt aiūt)ſunt notaturi. Exeat igit̃ tandē toties amicis flagitatū/tui militaris inſignij ſtēmate decoratū:hoc opuſculū in æuū(ęre perennius)poſteris euoluendū. Id qđ efficiat(opto)ille a quo omne bonū/oīe validū/omne perfectū ꝓcedit. In quo q̄ fœliciſſime valeas meū dulce decus et præſidiū.

❡Stanbrigi ab ędendi formidine dehortantis Hexaſtichon.

Iſtud opus quanq̄ carpat naſutulus effrons
 Ceptam perge viam:nec iacula extimeas.
Arma parantur enim/tutus tam fortibus armis
 Militeq; inuicto(quo lubet)ipſe meas.
Quid refert(quū docta cohors tua dicta ꝓbabit.
 Latret ſi inuidulus:nil tibi obeſſe poteſt.

❡Ad litterariā Angliæ militiā Tetraſtichon.

Terſa quid externis poſtfers tui opuſcula alumni
 Anglia/an inuideas commoda tanta tuis.
Judice te/pueris ſi mille volumina voluas:
 Hoc tamen vtilius non reperitur opus.

❡Cōtra inuidulos Hexaſtichon.

Inuide quū inuidia ringas:ego rideo.ſoli
 Pœna tibi inuidia eſt:inuidus eſto tibi.
Eſtuat inuidia/turget pectus male ſanum.
 Eructa inuidiam:rumpe vel inuidia.
Iccirco inuideas:videas quod quæ tibi viſa
 Nolles:næ inuideas meme videre caue.

❡Nomina authorum quorum tutela hoc opusculum confirmat.

Cicero Quintilianus. Justinus. Orosius. Suetonius. hieronymus. Plinius. Ua=
lerius maximꝰ. Aulus gel. Quintꝰ curciꝰ. Titus liuiꝰ. Ualla. Salustius. Columel=
la. Cornelius Tacitus. Solinus. Papinius. Pomponius mela. Florus. Macrobi=
us. Uirgilius: Horatius. Ouidiꝰ. Martialis. Statiꝰ. Juuenalis. Terentius. Plau
tus. Boetius. Pacuuius. Ausonius. Claudianus. Sillius. Persiꝰ. Diomedes. Ser
uius. Priscia. Sipōtinꝰ. Sulpi. Augu. dattꝰ. Nimuita. Mācinellꝰ. Aristoteles. ⁊c.

❡DE SYNTAXI.

VErbū cū recto casu: quito ve coheret
Persona et numero : docet vt Maro
Marce doceto.

❡Uerbū cū suo ntō siue vctō casu in duobꝰ coherere debet. ꝑsona ⁊ nūero. vt maro docet/ o marce doceto.

Cū substātiuo cōcordat mobile casu
Et genere & nūero bonus vt vir fœmina pulcra.

❡Adiectiuū cū substantiuo in tribꝰ cōcordare debet: in casu/ gñe/ et nūero. vt bonus vir/ pulcra fœmina.

❡Annotatiuncula.

Nugacissime contra hanc regulā inculcat quidā obiectiones: vt i illo Uirgiliano. Triste lupus stabulis. quū satis patet. Lupus est triste i. tristis res. Etiam in illo Nasonis. et seruantissimꝰ æqui. i. æquitatis. de quibꝰ inferiꝰ dicemus suo loco.

Antea cedendi debet quadrare relatum
Substantis genere: et sic persona numeroq;.

❡Relatiuū substātis cū suo antecedēte in tribus concordare debet: in gñe/ numero/ ⁊ persona.

❡Annotatiuncula.

❡In cantico pueroꝝ. benedicite aquæ quæ super cœlos sunt dño. relatiuum est tertiæ personæ: antecedēs secūdæ: cōtra grāmaticā. sed Ualla dicit interpretem deceptū: et non imitandum.

Cum substantiuo iungi comitante relatum
Vult contingentis/ genere et casu numeroq;.

❡Relatiuū accidentis cū substantiuo sequente concordabit in casu gñe/ et nūero: vt sum pallidus quales sunt amantes.

❡Annotatiuncula.

❡Horatius li. epodoꝝ. dicit. Incitat me pectꝰ et mammæ putres: equina quales sunt hubera. vbi diceret qualia/ sed hoc dixit poetica licētia/ in soluta oratione nō imitandum.

Cum rectus situs est inter verbum atq; relatum
Substātis/ quærens/ infinitum ve erit illud
Eius quem verbum casus post se rogitabit.
Cum intersit nullus/ tunc rectus verbo erit illud.
Si impersonale est verbum cui iungitur/ illo
Tunc casu id ponas/ quem impersonale reposcit.

❡Quū ntūs est situs inter relatiuū substātis interrogatiuū aut infinitum et verbū/ relatiuū interrogatiuū aut infinitum erit eius casus quē verbū post se regit. Qñ si ntūs inter relatiuū interrogatiuū aut infinitum ⁊ verbū intersit/ tunc illud relatiuũ interrogatiuũ aut infinitũ erit ntũs caſus verbo: ſin verbũ cui relatiuum interrogatiuũ aut infinitũ iũgatur ſit imꝑſonale tũc relatiuũ / interrogatiuũ / aut infinitũ erit eius caſus quem impersonale poſtulat.

¶Exceptiones.

A verbo haud ſemper / quis / qui / comitante regetur.
Sed de infinito quandoq; modo comitante.
Nunc a participo / nunc noĩe / nũcq; gerundo /
Nũc ex aduerbo / nunc præpoſito ſibi iuncto.
Nunc fixo quadrat genere et caſu numeroq;
Ponitur et ſexto caſu quandoq; ſoluto
Intellecto ſiue expreſſo participante.

Cicero. **Terentius.** **Cicero.** **Saluſtius** **Cicero.**

¶ hoc nomẽ qs quæ nõ ſemꝑ a ṽbo ſequẽte regitur: ſed interdũ ab infinitiuo modo comitante: vt apud Cice. Quibus voluiſti me agere gratias egi. Aliqñ a participio. Cicero. Quibus rebus adductus rem cauſamq; defenderim. Aliqñ a noĩe Cicero. Cuiꝰ cum patre magna tibi fuit amicitia. Aliqñ a gerũdio. Teren. Quæ nũc narrandi nõ eſt locus. Aliqñ ab aduerbio. Cicero. Cui vtrũ obuiam procedã incertũ eſt. Aliqñ a præpõne ſibi appoſita. Cicero. Quid dulcius ꝙ̃ habere quocũ omnia audeas ſic loqui vt tecum. Aliqñ cũ ſubſtantiuo in caſu / gñe / et nũero: iũgitur. Saluſtius. Nos nõ imperiũ neq; diuitias petimus: quarũ rerũ cauſa / bella et certamina oĩa inter mortales ſunt. Aliqñ ponitur in ablatiuo caſu abſoluto / expreſſo participio vel intellecto. Cicero de amicitia. Quo mortuo me ad Sceuolam contuli.

De verbo mediante inter duos ntõs.

Si binos inter rectos numerum variorum
Qui ſpectant ad idem verbũ mediũ eſt id vtriuis
Cum recto quadret melius ſed proximiori.

Terentius. **Propheta.** **Ouidius.** **Liuius.**

¶ Quando verbũ eſt mediũ inter duos ntõs diuerſorũ nũerorũ ad idem ſpectantes / illud verbũ cũ ntõ vtrolibet quadrare poteſt. vt in illo Terentiano. Amantiũ iræ amoris redintegratio eſt. Propheta in pſal. Mandata tua meditatio mea eſt. Ouidius meta. Gaudia principiũ nr̃i ſunt Phoce doloris. Liuius de ca. iij. Captiui militum præda fuerant. Sed vſitatius et ornatius cum proximiori nominatiuo conuenit.

¶De adiectiuo mediante inter duo ſubſtantiua.

¶De adiectiuo mediãte inter duo ſubſtãtiua.

Mobile ſi quando medium eſt inter duo fixa
Diuerſi generis / quæ ad rem referuntur eandem
Hoc verbo eſt / medio: debet quadrare ſequenti.
Mobile participans ſi verbi ſit / ſimiles quod
Connectit caſus: fixo quadrabit vtriuis.

Liuius **Terentius.**

¶ Quoties adiectiuũ nomen eſt poſitũ inter duo ſubſtantiua diuerſi generꝭ quæ ad eandem rem referuntur / hoc verbo ſubſtantiuo eſt interpoſito: adiectiuũ concordabit cũ ſequenti ſubſtãtiuo. vt aſinus eſt rude animal / nõ aũt rudis. Vinũ eſt meus potus. allium eſt ruſticana tiriaca. ꝛc. Sed quando adiectiuũ illud eſt participiũ alicuius verbi / qd̃ ſimiles caſus copulat. vt appellatus / viſus / factus / dictꝰ ꝛc. illud adiectiuũ indifferenter cũ vtrolibet ſubſtantiuo cõcordare poterit. Liuiꝰ vi. iiij. decados. Ludos megaleſia appellatos. Idem primo ab vrbe. Gens vniuerſa veneti appellati. Idem. li. ix. iij. decadis. Ludi fuerũt megaleſia appellati. Terentius. Nũq̃ æque ac modo paupertas mihi onus viſum eſt / et miſerũ ⁊ graue.

Apu. iiij. meta. Fortiſſimũ ſociũ noſtrũ prorſus beſtiã factũ immittimus. Idẽ in eodẽ. Ego infœlicis rapinæ præda ⁊ mancipiũ effecta. Hieronymus in Joanne. Ut autem guſtauit Architriclinus aquã vinũ factum. Plini. iij. natu. hiſto. cap. v. Puteoli colonia dicæarchia dicti. Juſtin⁹ li. j. de ſemiramide. Sexũ mentita puer credita eſt. Cicero de diuinatione. ij. Non omnis error/ſtultitia eſt dicenda. Hieronymus Joannis. j. Et verbũ caro factum eſt.

Apuleius
Hieronymus
Plinius
Juſtinus.
Cicero.
Hieronymus.

Diuerſi generis ſi inter duo fixa relatum
Subſtantis medium eſt: ſi ſint communia: vtriuis
Illud tunc fixo poterit quadrare relatum.
Sin propriũ eſt altrum/huic ſemper coniunge relatũ.

¶ De relatiuo mediante inter duo ſubſtãtiua

¶ Quñ relatiuũ eſt mediũ inter duo ſubſtãtiua diuerſorũ gñm/ ſi appellatiua ſunt relatiuũ cũ vtrouis ſubſtantiuo cõuenire poteſt. vt apud Cice. j. tuſculanarũ qſtionum. Studio ſapientiæ quæ philoſophia dr. Sin alterũ ſubſtãtiuũ eſt propriũ relatiuũ cũ illo ſemper cõcordabit Saluſtius. Eſt locus in carcere qđ Tullianũ appellatur. Hoc p̄ceptũ tã Datti Aſcenſij ꝙ Seruij eſt.

Cicero.
Saluſtius.

Ad totum ſenſum præeuntem quãndo relatum
Subſtantis referas vel mobile ponito neutro.
Singlari numero/ſic perſona quoq; terna.
Si ad varios ſenſus referas plurale erit illud.

¶ De relatiuo et adiectiuo ad totã orõnẽ p̄cedentẽ relato.

¶ Quñ relatiuũ vel adiectiuũ ad totã orationẽ p̄cedentẽ refertur in neutro gñe ſingulari nũero/⁊ tertia perſona ponetur: vt in illo Terentia. Ego quoq; vna pereo: qđ mihi carius eſt. Sin ad duas vel plures orõnes referatur erit pl'alis nũeri. Cicero in epiſtolis. Vereor ne aut eripiatur a nobis cauſa regia aut deferatur quorũ vtrũq; minus velim/nõ facile poſſum exiſtimare. Exempla de adiectiuo: vt Saluſtius in Jugur. Nã vi quidẽ regere patriã quãq; poſſis/⁊ delicta corrigas: tamẽ importunum eſt. Furtum committere/ aut furto conſentire æquo ſupplicio ſunt digna.

Terentius.
Cicero.
Saluſtius.

Ad totum ſenſum verbum ſi quando refertur
Vel vocem quãuis quæ ſumpta eſt materialis
Perſonæ id ternæ ſinglaris erit numeriq;
Ad varios ſenſus/vel voces materiales/
Si quando referas verbum plurale erit illud.

¶ De verbo qđ ad orõnẽ præcedentem refertur.

¶ De v̄bo qđ ad varias orõnes refertur.

¶ Si verbũ referatur ad totã orationẽ p̄cedentẽ/vel ad orationẽ quãcunq; materialiter ſumptã: verbũ erit tertiæ perſonæ ⁊ ſingularis nũeri. Saluſtius. Fruſtra aũt niti/⁊ nihil aliud ſe fatigando: ꝙ odiũ quærere eſt extremæ dementiæ. A eſt vocalis. Ego eſt pronomẽ. Qđ ſi ad varias orationes: vel voces materiales referatur: verbũ erit pluralis nũeri: vt bonã famã cuiq; detrahere/aut detrahentẽ libẽter audire: ſunt æque damnabilia. Cicero. Quaſi eni ipſos induxi loquentes/ næ inquit/ ⁊ inquã/ ſæpius interponerentur.

Saluſtius
Cicero.

Ad totum ſenſum comitantem quando refertur
Demonſtratiuum ſinglari/id ponito neutro.
Si ad varios ſenſus referas/plurale erit illud.

De pronoĩe demõſtratiuo ad orõnẽ ſequentẽ relato.

¶ Quñ pronomẽ demonſtratiuũ ad totã orationẽ ſubſequẽtem refertur/ erit ſingularis nũeri ⁊ neutrius gñis. Teren. Nã id arbitror apprime eſſe vtile: vt ne qđ nimis. Quod ſi ad varias orationes referatur erit pl'alis numeri. Teren. An hæc dicent mihi. Inuitus feci/lex coegit.

Terentius
Idem.

Rectus vt eſſe poteſt verbo quandoq; relatum

De relatiuo qđ tã ꝟbo ntũs caſus/ ꝙ ſubſtãtiuũ adiectiuo eſt.

Sic adiectiuo fixum eſſe poteſt aliquando.

Quemadmodũ relatiuũ poteſt eſſe ntũs caſus verbo ſic pōt aliqñ eſſe ſubſtãtiuum adiectiuo. Cicero de amicitia. Nihil eni ſtabile eſt quod infidum eſt.

In genere ornate neutro quandoq; reponi
Subſtantiuato ſine fixo mobile poſſit.

Terentius.

Adiectiuũ ſine ſubſtantiuo poſitũ/aliqñ non inuenuſte in neutro gñe ſubſtantiuato locabitur. Terentius. æquũ poſtulat. i. æquitatem. ⁊ huiuſmodi adiectiuũ reſoluitur per abſtractum.

De adiectiuo in neu. gñe ſubſtantiuato.

Adiectiuũ iunctum cum ſenſu nominis huius
Res/genere in neutro ſubſtantiuato aliquando
Ornate ponas/hoc nomen res remouendo.

Virgilius.

Adiectiuũ cũ ſignificato huiꝰ nois res coniũctũ venuſte interdũ in neutro genere ſubſtãtiuo (hoc noie res omiſſo) poni pōt. Virg. Nõ oia poſſumus omnes.

Quum duo conueniunt fixa aut plura immediate
Quæ ſpectant ad idem caſu ponentur eodem.

Virgilius.
Appoſi. figura.
Virgilius

Quoties duo aut plura ſubſtantiua immediate (hoc eſt ſine cõiunctione/aut alia parte orationis connexa) conueniũt/quæ ad idem pertinẽt: in eodem caſu ponentur. Virg. Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim. Delicias dñi: ⁊ accidit appoſitio figura: q̄ eſt continua cõiunctio duorũ ſubſtantiuorũ: quorũ alterũ declarat alterũ. Virg. Nate/meæ vires/mea magna potentia ſolus.

Annotatio.

Quanq̃ leges apud Gelliũ li. j. ca. vi. Quod genus homines linguaces appellati. vbi duo ſubſtantiua diuerſa ponũtur in eodem caſu. id genus loquendi eſt per figurã Antiptoſin. ꝑ cuius generis hoĩes. Leges et apud alios probos. omne genꝰ ꝑ omnis generis. Id genus pro eiꝰ gñis: Id tpis. Id ætatis. ⁊c̄.

Valla.
Oroſius.
Florus.
Curtius.
Virgilius.

An hæc oratio ſit latina. Ex tribu iuda duodecim millia ſignati. Etiã cõgruus ornatius (vt ſentit Valla) diceretur: duodecim millia ſignatoꝝ. Nam hic eſt Appoſitio/hoĩes ſignati duodecim millia. Pau. Oroſiꝰ. j. Anni duo millia. xv. Idẽ. Sexcenta millia modia frumenti acceperunt. Florus de bello ciuili macedonico. duo millia electi/qui mori iuberentur. Curtius. li. iiij. duo millia crucibus affixi. Virg. tot millia gentes Arma ferent itali.

De ꝑtitiuo ſubſtãtiuo ſequente cõcordante i genere.

Vult partitiuum partitiueq; locatum
In genere adiungi tantum fixo comitanti.

Virgilius

Omne nomẽ partitiuũ et partitiue poſitũ cũ ſubſtantiuo ſequente in gñe tantũ cõuenire debet: vt aliqs virorũ: partitiue poſitũ/vt diſtributiuũ. Virg. Nulla tuarum audita mihi nec viſa ſororum. Infinitũ: vt quicunq; deoꝝ. Interrogatiuũ: vt quis hominũ. Cõparatiuũ: vt duoꝝ fratrũ maior eſt maulius. Suplatiuũ: vt maxima natarũ priami. ⁊ ſic de cæteris.

Annotatio.

Ariſtoteles.

Partitiue poſitum: vt pronoia illa. hæc volucrũ. illa ſororũ. multi ſunt paupes quorũ ego quotidianũ victum vix quærito. Crudeles ſunt nouercæ quarũ mea/tua/ſua. ⁊c̄. ſæuitia cæteris præſtet. Ariſtoteles in æthicis. Laudamus quidem iuuenũ eos/qui ſunt verecundi. Partitiue ponitur cõparatiuus gradus/quoties inter duo eiuſdem generis fit comparatio. Vt manuũ fortior eſt dextera. Illud in ſacris. Fides/ſpes et charitas. maior horũ eſt charitas. Latinius diceretur/horũ maxima eſt charitas.

Annotatio de genere partitiuoꝝ.

Vult partitiuum genere annecti præeunti
Si collectiuum vel vox heteroclita ſubſit

Siue ad præcedens partitio forte relata.

Quanq̄ nomē partitiue poſitū cū gtō ſequenti in genere concordare debet. Trib⁹ tamen modis. cū noīe præcedenti in gñe cōuenire poteſt. Primo ſi nomē collectiuū ſequatur. Terentius. An quiſquā gentiū/eſt æque miſer vt ego. gens enī collectiuum eſt. Scđo. ſi dictio heteroclita ſequatur. vt Infimum cælorū Lunā ꝯtinet. Tertio: vbi partitiuū præcedēs ſubſtantiuū reſpicit. Teren. Eſt genus hominum q̄ ſe primos omniū rerū eſſe volunt. Hora. Quid agis dulciſſime rerū. Plinius. li. xi. ca. xxxvij. Villoſiſſimus animaliū lupus. Pomponi⁹ mela. Aetna præcipua montium. Leo eſt fortiſſimū animaliū. grammatice dicitur. Leo eſt fortiſſimus animaliū latine proferes. vbi adiectiuū ad p̄cedēs refertur. Et in ſacris. Et valde mane vna ſabbatorū venerūt ad monumentū: qđ p ſubauditionē excuſat. vna. ſ. die. Quare ad virū loquens non dicam. Quid agis dulciſſima rerum: & neq; dulciſſima res: ſed dulciſſime rerū.

Terentius

Horatius

Plinius

Pompo. mela.

¶ De noīe collectiuo ſingulari iuncto verbo plurali.

Singlaris rectus collecti vult aliquando
Poſt ſe ſubiungi verbum plurale venuſte
Quod cum intellecto recti non voce coheret.

¶ Ntūe caſus ſingularis noīs collectiui verbū plurale aliqñ poſt ſe ornate habere poteſt. Virg. Pars in fruſta ſecāt. Illud verbū ſecāt nō cū voce (qđ eſt pars) ſed cum intellecto (qđ eſt alij) cōuenit. Idem. Romana iuuentus cōueniunt. Hiero. in pſal. Domus iſrael benedicite dño. Et accidit Syntheſis figura: q̄ eſt attributio proprietatis (hoc eſt verbi adiectiui vel relatiui) ſub diuerſo gñe aut nūero: vni vł pluribus copulatis qđ nō fit gratia vocis: ſed ſignificati. qđ genus loquendi poetis et hiſtoricis ꝑmittitur/oratorib⁹ parce: non eſt crebro imitandum.

Virgilius

Idem.

Hieronymus

Syntheſis figura.

De adiectiuo & relatiuo cū intellecto/& non voce collectiui nominis epicœni gñis iūctis.

Nominis interdum collecti ſiue epicœni
Et vocis ſumptæ cuiuſuis materialis
Intellecto non voci vult mobile iungi.
Atq; relatiuū tantum genere in numeroq;.

¶ Per eandem Syntheſin adiectiuū (itidē relatiuū) interdū in gñe et nūero cū intellecto/& nō voce noīs collectiui/epicœni gñis. cuiuſuis vocis materialiter ſumptæ pulcre cōuenit: vt in illo Virgi. Pars hominū validi. Anſer fœta. lepus grauida. Exemplū relatiui. Teren. Scelus qui ludificatus eſt virginem. Apu. meta. iiij. Tūc vulg⁹ ignobile q̄s iculta paupies cogit. Pſal. Dom⁹ Iſrael ſperauit i dño adiutor eoꝝ. &c. Ter. Vbi eſt ſcel⁹ q̄ me ludificat⁹ eſt. i. ſceleſt⁹. abſtractū p ꝯcreto.

Virgilius.

Terentius.

Apuleius

Propheta.

Teren.

Bini vel plures recti quos copula nectit/
Subiungi poſt ſe verbū plurale repoſcūt.

¶ Duo vel plures nti cōiūctione cōnexi vbū pł'ale flagitant: vt Virgilius & Horatius cōtemporanei erant. et eſt Syntheſis in numero.

Copula quæ nectit duo plura ve fixa requirunt
Pluralis numeri ſibi mobile ſiue relatum.

Duo vł plura ſubſtātiua ꝯiūctiōe ꝯnexa adiectiuū vł relatiuū pł'alis nūeri flagitāt: vt Oreſtes & pylades q̄ amiciſſimi fuerūt/memoria (inter cętos) maxime ſunt digni

Cum/ſexto adiuncto: vult et vice poni aliquando.

¶ Hæc præpō cū (ablatō ſibi adiūcto) loco ꝯiūctionis et/aliqñ ponit̃: vt in illo Virg. Rem⁹ cū fratre quirino iura dabāt. Per eandem Syntheſin.

Virgilius

De cōceptione generum.

Si iungi adiectum contingat ſiue relatum
(Copula quæ nectit) varijs fixis animatis:
Quorū aliud generis maris eſt/aliud muliebris/
Vel neutrius: erit maris adiectum ve relatum.

Cicero
Virgil⁹.
Idem.
Cōceptio figura.

¶ Qñ contingit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substantiua animata cōiunctione copulata: quorū aliud est mas. gn̄is. aliud fœminei vel neutrius: tūc adiectiuū vel relatiuū erit masculini gn̄is. Cicero de somno Scipionis. Cōcilia cœtusq; hominū iure sociati: metaphorice dictū. Virg. Ascaniumq; patrēq; meū: iuxtaq; Creusa Alterū in alteri⁹ mactatos sanguine cernā. Idē superest ne Creusa Ascaneusq; puer? q̄s omnes vndiq; graij: circuerant acies. Et accidit cōceptio figura: q̄ est adductio indignioris ad dignius. Fit aūt genere/ nūero/ et persona. qñ masculinū gen⁹ cōcipit fœmi. et neu. ⁊ fœmi. neu. Et qñ p̄ralis nūer⁹ cōcipit singularem. Sil'iter p̄ma psona cōcipit scđam et tertiam: ⁊ scđa tertiam.

Si iungi adiectum contingat siue relatum
(Copula quæ nectit) varijs fixis animatis.
Quorum fœminei est aliud/ neutri est aliudq;/
Fœmineo pones adiectum/ siue relatum.

¶ Qñ cōtingit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substātiua animata cōiunctione cōnexa: quoꝝ aliud est fœ. ge. aliud neutri⁹: adiectiuū siue relatiuū erit fœ. gn̄is: vt ancilla ⁊ mancipiū sunt morigeræ eædemq; frugales.

¶ Annotatio.

Lucanus.

Lucanus. Mensuraq; iuris/ Vis erat hinc leges ⁊ plæbiscita coactæ. sed in his inanimatis: intelligūtur per synthesin res animatæ. Item in sacris. Sol ⁊ luna obtenebrati: si ad intellectū referas latine dictū. Sin ad voces: nō imitandū est. Et vbi Sulpiti⁹ dicit vestis et aurū sunt præciosæ. Latinius dixisset præciosa.

Sulpitius

Diuersis fixis si mobile siue relatum
Copula quæ nectit iungatur non animatis/
Cuiusuis generis fuerint: plærūq; erit illud
Neutrius generis/ tunc mobile siue relatum.

Neutrū genus cōcipit fœmininū in reb⁹ inanimatis.

¶ Qñ adiectiuū vel relatiuū iūgitur diuersis substātiuis nō aīatis cōiūctione cōnexis cuiuscūq; sunt generis vel diuersi/ vel eiusdē: adiectiuū/ vel relatiuū: vt plurimū erit neu. ge. Salu. Diuitię/ decus/ gloria: in oculis sita sunt. Terē. spes opesq; in te vno sunt sita. Virg. Arcum fregisti ⁊ calamos quæ tu donata vidisti.

Salustius
Terentius
Virgilius

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Quorū alius primæ est personæ/ aliusq; secundæ
Vel ternæ verbū in persona ponito prima.

¶ Quoties verbū ad diuersos ntōs referť: quorū alius est primæ personæ/ alius secundæ vel tertię v̄bū erit primę personę: vt tu et ego legimus. Ego et tu scribimus. Per conceptionem.

De cōceptione psonarū i v̄bis.

Ad rectos verbū diuersos quando refertur
Quorū allius ternæ est personæ/ aliusq; secundæ/
Illud tunc verbum in persona pone secunda.

¶ Qñ verbū ad diuersos ntōs refertur: quorū alius est secūdæ personę/ ali⁹ tertię verbū ponetur in secunda persona: vt tu et ille scribitis.

¶ De cōceptione psonarū i relatiuis.

Quando relatiuū fixa ad diuersa refertur
Quorū aliud primæ est persone: aliudq; secundæ
Vel ternæ/ prima in persona pone relatum.

¶ Qñ relatiuū refertur ad diuersa substātiua antecedētia: quoꝝ aliud est primae psonæ/ aliud scđe vel tertię: relatiuū erit p̄mæ psonæ: vt ego ⁊ tu q̄ ab ipsis crepūdijs amauimus: non facile ab amicitia conglutinata diuelli possumus.

Quando relatiuum fixa ad diuerſa refertur
Quorũ aliud ternæ eſt perſonæ/aliudq; ſecundæ
Tute relatiuum in perſona pone ſecunda.

¶ Cũ relatiuũ refertur ad diuerſa ſubſtantiua: quorũ aliud eſt ſecũdae perſonae aliud tertiae: relatiuũ erit ſecundae perſonae. vt tu et frater qui vterini eſtis/mutuo amare debetis.

Ad rectos verbum diuerſos quando refertur
Vel diuerſa ad fixa adiectum ſiue relatum
Interdum recto verbum tu proximiori/
Et fixo iungas adiectum ſiue relatum.

¶ Cũ verbũ refertur ad diuerſos nt̃os vel adiectiuũ/aut relatiuũ ad diuerſa ſubſtantiua: verbũ q̃q; ꝓximiori nt̃o: ſiue adiectiuũ/aut relatiuũ ꝓximiori ſubſtãtiuo quadrabit: vt hic illius arma/hic currus fuit. Hebrei ſunt et ego. Cõtriſtatus eſt rex et omnis Hieroſolyma cũ eo. Aut ego/aut tu q̃ potior es id efficies. Et accidit zeugma: q̃ eſt reductio vnius verbi vel adiectiui vel relatiui ad diuerſa ſubſtantiua.

Virgilius.
Hieronymus
Zeugma figura.

¶ De antecedẽte poſtpoſito ſuo relatiuo.

Sæpe relatiuo poſtponitur antea cedens
Ornate caſu ſibi coniunctum ſub eodem.
Pulcrius et ſequitur: lectũ eſt quandoq; præire.
In conſtructura vel idem repete antea cedens
In ve ſuum caſum ſoluas: vallenſis vt inquit.

¶ Antecedẽs ſaepenũero ſuo relatiuo poſtpoſitũ/in caſu eodẽ ornatiſſime cõſtruitur vt quas ad me dediſti litteras iucundae fuerũt. Cicero ꝓ ligario. Sed hoc nõ cõcedo: vt quibus rebus gloriemini in vobis eaſdẽ reprehendatis. Poetae tamen et etiã oratores antecedẽs interdũ praeponũt. Virg. Vrbem quã ſtatuo veſtra eſt. Gelli. li. ij. ca. xxix. Cognati et affines operã quã dare rogati ſunt ſuperſederunt. Terentius. Eunuchum quẽ dediſti nobis quas turbas fecit. In ſacris hoc genus loquendi frequens. Et in cõſtructione (vt Valla inquit). Vel idem nomẽ repetemꝰ vel in debitũ caſum reſoluemus: vt in illo exemplo. Vrbẽ quã ſtatuo veſtra eſt. ſic conſtruẽdũ eſt. ſ. vrbs/quã vrbem ſtatuo eſt veſtra. Vel ſic. Vrbẽ. i. vrbs quã ſtatuo eſt veſtra. Et ſic in oĩbus alijs caſibꝰ eſt. Et ſm̃ quoſdã accidit Antiptoſis: q̃ eſt caſus pro caſu poſitio.

Cicero.
Virgilius
Gellius
Terentius.

Cum quis/qui/quoties(vel natis)immediate
Fixum coniunctũ eſt: caſu illi iungito fixum.

¶ Quoties ſubſtantiuũ immediate eſt coniũctũ cũ hoc noĩe q̃s/qui/vel cũ ſuis cõpoſitis ſiue relatiuũ/ſiue interrogatiuũ/ſiue infinitũ/ſit: ſubſtãtiuũ ponetur in eodẽ caſu cũ hoc noĩe quis/qui: vel ſuis cõpoſitis. Teren. Quod remediũ eiꝰ inueniã iracũdiae. Idẽ. Quã cauſam reperient demiror.

Teren.
Idem.

Toti diuiſo in partes iungas vbi verbum
Cum toto partes caſu ponentur eodem
Partibꝰ at verbũ iungẽs/totum genito des.

¶ Quando verbũ iungitur ad aliquod totũ in partes poſtea diuiſum/partes cũ ſuo toto in eodem caſu ponẽtur: vt puellae legũt flores: iſta violas/illa roſas. Quod ſi verbũ cũ partibus iũgatur/totũ ponetur in gtõ: vt puellarũ. iſta violas/illa roſas legit. Et accidit figura Prolepſis: q̃ eſt attributio proprietatis toti diuiſo in partes ſuas.

Prolepſis figura.

Excludetur ꝙ coniunctio ſæpe venuſte
In quartũ vocem mutando quæ eſſe videtur

¶ De excluſione cõiũctionis ꝙ.

Recti/infinitumq; modum verbū ſibi iunctū
Temporis eiuſdem quod ſi illa expreſſa fuiſſet.

¶ Hæc cōiunctio ꝙ apud latinos authores ſæpe venuſte excludit mutādo dictio
nem/q̄ videtur eſſe nti caſus in actm̄/⁊ verbū ſibi cōiunctū in infinitiuū modū: eiuſ
Cicero. dē tp̄is cuius fuiſſet/ſi illa coniūctio ꝙ exp̄imeretur. vñ quū barbari dicūt: gaudeo
Teren: ꝙ tu vales. Latini dicūt. gaudeo te valere. Gaudeo ꝙ tu adueneris Latini dicūt
te aduenisse gaudeo. Cicero in epiſtolis. Vitā mihi acerbam eſſe putem. Teren.
¶ De expreſſio Meū gnatū rumor eſt amare.

ne ꝙ. Exprimit interdum quod/purus ſermo latinus
Pro quia ſi ponas: vel propterea præit illud
Vel capiti iunctum ſententię/epiſtolij ve.

¶ Hæc coniūctio ꝙ interdū apud latiniſſimos expreſſum inuenies: vel qn̄ ſumit̄ p
Cicero.. qꝛ/vel ꝓpterea illi p̄ponitur/vel qn̄ ponitur in principio epiſtolij vel ſententię.
Valla. Cicero ad Brutū. Augebat etiā moleſtiā/ꝙ magna ſapientiū: ciuiumq; bonorum
Terentius. penuria iā in ciuitate eſſet. i. qꝛ magna. ⁊c̄. Nemini eni dubiū eſt (vt inq̄t Valla) ꝙ
Cicero. qꝛ reſolui. Teren. Propterea ꝙ ſeruiebas mihi liberaliter. Cice. ꝙ autem ſcribis
quid de exitu belli ſentiam: magis conſilium petere poſſum q̄ aliis dare.

¶ De cōſtructione nominum.

De poſſeſſiuo ⁊ poſſeſſore. POſſeſſum rogitat poſſeſſoris genitiuum
Eius ſiue loco poſſeſſiuum ſibi iungi:
In ve loco geniti poſcit quandoq; datiuū.

Nomen ſignās poſſeſſorē regit gtm̄ ſui poſſeſſoris: vel eius poſſeſſiuum
in eodem caſu/gn̄e/⁊ nūero ſibi cohęrens: vel loco gti interdū dtm̄: vt hic eſt fund⁹
patris/vel patri/vel paternus.

¶ Annotatio de gtis primitiuorū mei tui ſui. &c.

Poſſeſſum genitum refugit caſum patientem
Nempe mei noſtriq; tui veſtriq; ſuiq;
Eſt pater ille mei non dicas. ſed meus apte.

¶ Nomē ſignās poſſeſſum. i. rem poſſeſſam vel habitā/non poteſt pro poſſidente vl
habente regere gtōs paſſiue ſignātes: mei noſtri/tui/veſtri/et ſui. vt de fundo quē
habeo/vl̄ poſſideo: nō licet dicere: fundus mei/ager noſtri/domus tui/mos veſtri
liber ſui. Quia hi genitiui nō ſignāt poſſeſſorē: ſed paſſiue rē. ſcilicet de qua/aut in
Ouidius. quā aliqd habetur: vt amor mei. i. amor quē qs habet in me: nō quē ipſe habeo. ſed
ſi eū fors amorem erga meipſum habeā. Ouidius. Uror amore mei. Unde vbi ve
teres dicebāt. Filius mis/tis/ſis/noſtrū/veſtrū (Nā hi gti actiue ſignificabāt) nūc
mis/tis/ſis: nō ſunt in vſu. noſtrū vero et veſtrū fere partitiue ponūtur. Ideo per
poſſeſſiua nos loquimur. fundus meus/tuus/ſuus/noſter/et veſter. In hoc errat
Priſcianū oſtendit optime Valla. quia male dixit Priſcianus pro eodem dici fili⁹
mei/et meus. Et vbi Gellius dicit li. xxi. ca. v. recte dici patrē mei/pro patrem me
um: in eundem errorem cū Priſciano incidiſſe luculentiſſime probat idem Valla
in illo Plautino i pſeudo. Duorū labori ego hoim parſiſſem lubens: mei te rogan
di/et tui reſpondendi mihi. vbi labori mei/ꝓ labore meo licentioſe dixit. Et idem
Valla docet vel mendam eſſe: aut id vt rariſſimū. aut licenter dictū non imitandū
Præſertim qꝛ Plauti dictū. quo nemo fuit licētia verboꝝ liberior. teſte Valla. Et
Teren. licet Teren. dicit. Conſimilis morib⁹ veſtrū/⁊ Cice. ꝓ Plan. Cōtentionē veſtrum
Cicero. Idē contra Rullū. Frequētia veſtrū. ⁊ Liuius. iij. decadis. j. Fortuna veſtrū.
Idem. tamen rara/et parce imitanda monent et Valla et Niniuita. Sed quoties addi
Liui⁹ omniū. cuiuſq; aut duorū. frequentiſſima eſſe affirmāt. In Cice. Reperies. In om
Cicero. nium noſtrū humeris cohærebūt et cōmunē olim noſtrū conditionē. omnium no
ſtrum parens. ⁊c̄.

¶ Sic differũt amor mei. et amor meus. ⁊c̃. Amor mei eſt paſſiue. quo ego amor ab alio. Amor meus actiue eſt quo ego amo aliũ. ſic vtilitas tui quã alij habẽt de te. vtilitas tua quam tu habes. Ea differẽtia eſt in ijs omnib⁹ quæ actiue et paſſiue declarari poſſunt. qualia ſunt: vſus. memoria. faſtidiũ. deſyderiũ. cura. odium. dolor. poteſtas. copia. ſuſpitio. ⁊c̃.

Tribus ſubſtantiuis iũgũtur hi genitiui verbalibus: vt amor tui/faſtidiũ tui. Secũdo. noĩbus partitionẽ ſignificãtibus: vt pars mei. i. de me. vtpote caput/pes. ⁊c̃. Pars mea. id eſt quam poſſideo. vt haereditas. aut portio. Sic differunt mediũ tui/et medium tuum. aliquid mei et aliquid meum. Tertio alijs quae non ſtatim paſſiue declarari poſſe videntur. Ut natura ſui. i. de ſe. natura ſua. i. quã habet. vis ſui. i. de ſe. vis ſua quã habet. ⁊c̃.

Poſſeſſi interdum poſſeſſor vult genitiuum
Inve loco geniti poſcit quandoq; datiuum.

¶ Nomẽ ſignũs poſſeſſorem regit interdũ gtĩm rei poſſeſſæ. et qñq3 loco genitiui regit dtĩm: vt iſte dominus huius fundi. vel huic fundo.

¶ De nominibus ſignãtib⁹ affinitatẽ/ pẽminentiã/ ⁊ ↄſanguinitatem.

Nomen ſignificans affinem ſiue præeſſe
Adq; aliquid dictum: necnon conſanguinitatẽ
Expoſcit poſt ſe caſum iungi genitiuum/
Inve loco geniti poſcit quandoq; datiuum.

¶ Nomen ſignũs affinitatẽ/conſanguinitatẽ/præeminentiã: vel nomẽ ad aliquid dictum/regit poſt ſe gtĩm: vel loco gti regit aliqñ dtĩm: vt chremes ſocer Pamphili vel pamphilo: idem pater glicerij: vel glicerio. Hãnibal dux exercitus carthaginẽſis: vel exercitui carthaginenſi. præceptor huius diſcipuli/vel huic diſcipulo. Seruus dñi vel dño. Nomen ad aliquid dictum. eſt cuius ſigtũ ad aliud dependet: vt pater filius. nemo poteſt eſſe pater niſi qui filium genuit.

De noĩb⁹ ſignãtib⁹ excellẽtiã/ põd⁹/ ⁊ mẽſurã

Nomen ſignificans excellere vult genitiuum
Pondus materiæ menſæ menſura reiq;.

¶ Nomen ſignũs excellentiã regit ſolũ gtĩm: vt rex regũ. dñs dominantiũ. virgo virginũ. Siliter pondus regit gtĩm materiæ: vt libra croci/ſelibra piperis/ talentum auri. Item menſura regit gtĩm rei menſuratæ: vt modius tritici. congius vini/ virga panni.

De verbalib⁹ ſubſtantiuis

Expoſcunt genitum verbalia nomina cuncta/
Cum deriuatis: quæ ſubſtantiua locantur.

¶ Noĩa verbalia et eorũ deducta quæ ſubſtantiue ponũtur gtĩm regũt: vt cultor virtutis philoſophus. nutrix ſanitatis temperantia/leuamen doloris conſolatio. ornamentũ capitis capilli/expectatio miſerorũ fœlicitas. cum multis alijs.

De verbalibus adiectiuis.

In genitum mutant quartũ verbi (genitum quem
In verbi quartum ſoluas) verbalia quædam
Finita in tor/ſor/trix: pro ijſq; ſequentia ſumpta
Ans/ens/tus/ſus/xus/gus/ius/uus/idus/rus/or/& cus.
Pos/ceps/ax/ex/ux/quũ actiue ſignat et oſus/
Arius et bundus: iungas ilis/aculus/iſtis.

¶ Quædã noĩa verbalia mutãt actm̃ ſui verbi in gtĩm: qui gtũs in actm̃ ſui vbi reſolui poteſt. vt amator vini. i. amat vinũ. Et hæ ſunt terminationes verbaliũ: quæ ſic conſtruantur. Tor: vt amator vini. Sor: vt defenſor noſtri. Trix: vt expultrix vitiorum. Ans: vt ſpirans minarum. Ens: vt appetens alieni/ prudens et imprudẽs facti. Tus: vt expertus et inexpertus rerũ. Sus: vt profuſus ſui. Xus: vt per-

plexus huius rei. Sus: vt prodigus nūmorū: indigus auxilij. Jus: vt præſcius/vel
inſcius futurorū. Uus: vt nutritiuus morbi/incentiuus mali. Jdus: vt cupidus pe
cuniæ. Rus: vt ignarus viæ. Or: vt memor beneficij. Cus: vt parcus ſuarū rerum.
Pos: vt impos īcepti/cōpos animi. Ceps: vt particeps laborꝝ/p̄ceps libidinis. Ax:
Horatius. vt capax largitionis/rapax alieni. Ex: vt iudex rerū capitaliū. Ux: vt dux facti. O:
Sillius. ſus quādo actiue ſigt: vt ambitioſus dignitatis/ſtudioſus poetices. Et ola iſta cū
Uirgilius. alijs actiue reſoluūtur. Hora li. j. car. ſapientiæ cōſultus. Sillius. li. xi. ſtupet incō:
Liuius. ſuetus opimæ Sidonius menſæ miles. Uirg. Expediunt feſſi rerū. Liuius. xxxiij.
Plinius Contentos libertatis. Pli. v. ep̄larū. Hærba expulſiua veneni. Uirg. largus opū.
Boetius Boetius. vitæ huius exoſa. hic exoſa nomē eſt. alibi participiū. Gel. xv. ca. xx. Ri:
Gellius dendi exoſus. Niniuita. Falſarius litterarū. Apu. iij. meta. Sui periclitabunda.
Niniuita Oroſius li. iij. Alexander humani ſanguinis inſaciabilis. Oui. Praui docilis roma
Apuleius na iuuentus. Sed hæc nōia in illis potius regūt actm̄ cū præpōne. Suetoni⁹. Tā
Oroſius. docilis ad cætera. Et cū abltō ſine præpōne. Pli. li. x. ca. xlii. Luſcinias græco atq;
Ouidius. latino ſermone dociles. In ulus. Oui. vi. meta. Ut tamē exemplis intelligat æmu:
Sueto. Plini. la laudis.

Ouidius ſyngler .i. ad magni:
experte. without. gylty. tudinē.
Iſta ſolers/expers/poſcunt genitum/reus/inſtar/
out of the
doubtfull. excellente. rype. waye. without.
Anxius/egregius/maturus/deuius/exors
ignoraūt. doubtfull. barren. fre or without .i. liberalis.
Et rudis/ambiguus/ſterilis/ſic liber et ortum/
wyſe or kno: plentefull/
paſt hope. wynge. happy. innocent. doubtfull.
Expes/vel gnarus/fœlix/innoxius/anceps/
ſwyfte. not wonte. idem. wery. without wytte.
Impiger/in(q;)ſolens/inſuetus/feſſus/et amens/
plen:
lyberall. ſlouthfull. teous. cowarde. deſyrous
Munificus/ſecors/lætus/vecorſq; benignus.
innocent. inſacyable. floryſſhyng. yelowe. euell/or froward.
Inſons/immodicus/viridis/flauus/quoq; prauus/
quykke. excellent. pleaſaunt. ſlowe. wycked or curſt.
Acer/præcipuus/dulcis/piger/atq; ſiniſter/
heddy/or
wonded. haſty. without. relygyous.
Saucius/et præceps/vanus/ſic relligioſus/
valyaunt. wyſe. ignoraūt. out of kynde. ſykke.
Strenuus/atq; catus/cæcus/ſic degener/æger/
haſtynge. afreyde. not famouſe. a meane or a domeſman.
Feſtinus/trepidus/inglorius/atq; ſequeſter.
Pulcrius expoſcunt multa ex ijs ſed ſibi ſextum.

Saluſtius ¶ Iſta adiectiua prædicta regūt gtm̄. vt ſolers rerū. Hora. Expers ſceleris. Salu
Uirgilius ſtius. Laudis auidi pecuniæ liberales. Uirg. Conſtituā ante aras voti reus. Idē.
Liuius Inſtar montis equū. Liuius. xxxv. Anxius gloriæ. Sillius li. vij. Anxia fati. Idē.
Sillius. v. Atq; hic egregius linguæ. Uirg. æui maturus. Sillius li. j. de hannibale. Inge:
Horatius. nio motus/auidus fideiq; ſiniſter Is fuit exuperans aſtu/ſed deuius æqui. Hora.
Cicero. de arte. Exors ipſa ſecandi. Cice. offi. j. Non ſolum græcarū litterarū rudes. Cor:

uclius tacitus. Ambiguus conſilij. Salu. Frugū ſterilis. Liui. xxxvi. Spe liberā/obnoxiā timoris. Sed liber potius cū abltō cū præpōne. vt liber a curis. Obnoxiꝰ potius cū dtō. vt obnoxius morbo Expes vitæ. Columella in p̄fatione. Armorū ac militiae gnaros. Uirg. geor. Ignaroſqꝫ viae. Sillius. iiij. O ſœlix famae. Curtius li. vij. Initi conſilij innoxius. Anceps huius rei apud doctos. Corne. tacitus. Is vrbanae militiae impiger/bellorū inſolens. Salu. Inſolens malarū artiū. Silli. li. xi. Stupet inconſuetus opimae Sidonius menſae miles. Uirg. j. expediunt feſſi rerū. Idem. iij. Iſqꝫ amens animi. Claudianus in. iiij. conſulatu honorij. Munificus laudis ſed non es prodigus auri. Cor. tacitus. Gregariꝰ miles futuri ſocors. Uirg. xi. Quis laeta laborū. i. de laboribus potius. Apu. iij. meta. Iam vaecors animi. Hora. vini ſomniqꝫ benignus. i. ſtudioſus. Alias eni dtm̄ regit. vt ſum benignꝰ tibi. Liuius. xxxij. Inſons culpae. Tacitus. Ut laeticia/ita mœroris immodicus. Perſius. es modicus voti. Sil. v. Ille quidē cruda mente et viridiſſimꝰ irae. Sil. ix. flauuſqꝫ comarū Curio. i. qui ſibi per artē flauas comas facit (authore Nintuita) Nā flauis comis qui ipſe per naturā flaueſcit comis. Idē in eodē. Heu patria. heu plebes. ſcelerata et praua fauoris. Tacitus. Ueſpaſianus acer militiae. Apuleiꝰ. iiij. Uir ſublimis animi virtutiſqꝫ praecipuus. Gellius. xix. ca. iiij. Tenebat amicos noſtros domo ille fandi dulciſſimus. Sil. xv. Quorū ſerpit arar per rura pigerrimus vndae. Apu. iiij. Aegra corporꝫ ſaucia animi. ornatꝰ cū abltō. Uirg. Praeceps animi p animae. Uirg. Aut ego veri vana feror. Iuſtinianus. Iuris religioſiſſimus. Tacitus. Paulinus ſtrenuus militiae. Silli. ij. Haec caecus fati diuūqꝫ abeunte fauore. i. ignarus fati. Auſonius in moſella. memorabo quietas agricolas legūqꝫ catos/fraudiſqꝫ potentes. Sil. x. Degener altae virtutis patrū. Apu. iiij. Aegra corporis. Statius. vi. the. Feſtinus voti pater. Liuius. v. ab vrbe trepidi rerū ſuarū. Tacitus. Nec ipſe inglorius militiae. Sil. xii. Inglorius auſi. Stati. xij. theb. fidei paciſqꝫ ſequeſtra mater eras.

Tacitus.
Saluſtius.
Columella
Uirgilius
Curtius
Tacitus.
Saluſtius.
Silli.
Uirgilius
Tacitus
Uirgi.
Horati.
Perſius
Silli.
Niniuita
Tacitus
Apule.
Gelli.
Uirgi.
Iuſtinianꝰ
Tacitꝰ
Silli.
Apule.
Statiꝰ
Liuiꝰ
Tacitꝰ.
Silli.
Statiꝰ

Annotatiuncula.

¶ Quanqꝫ haec et alia adiectiua multa cum genitiuo cōſtructa apud poetas et hiſtoricos legūtur. ornatius tamen plaeraqꝫ ex ijs cum abltō apud oratores inuenies. de quibus latius infra/dicemus.

De cauſa efficiente/formali/finali/⁊ materiali.

Effectum cauſæ genitum vult efficientis
Formalis/vel finalis/vel materialis:
Econtra effecti cauſæ poſcunt genitiuum.

¶ Effectū poſtulat gtm̄ cauſae tam efficientis/formalis/materialis/ꝗ̄ finalis. Et ediuerſo. Cauſae p̄dictae effecti gtm̄ poſtulāt Cauſae efficiētis: vt laus victoriae/ et victoria laudis. Formalis: vt mons mirae magnitudinis / et mira magnitudo montis. Materialis: vt agger lapidū. et lapides aggeris. Finalis: vt ſpes p̄mij. ⁊ praemiū ſpei. libido amoris/⁊ amor libidinis. opus vtilitatis/⁊ vtilitas operis.

De effecto ⁊ eiꝰ conſtructione.

Effectum efficientis vult quandoq; animatis
Vel poſſeſſiuum vel pro arbitrio genitiuum.
Materiæ genitum raro poſcit ſibi forma
Sed poſſeſſiuū aut ſextum cum præpoſitiuo
Adq; aliquid factum vice depoſcit genitiui
Illius ob quod fit poſſeſſiuum ſibi iungi.

¶ Effectum quandoqꝫ (hoc eſt in rebus animatis) poſtulat indifferenter genitiuū vel poſſeſſiuū efficientis: vt poeſis Uirgilij/vel virgiliana. Itidē forma mareriae raro gtm̄ ſed vel poſſeſſiuū vel abltm̄ cū prepōne poſcit: vt anulus aureus vel ex auro. Siliter ad aliquid factū (hoc eſt quod ad vſum alicuius rei fit) loco gti poſſeſſiuū ſibi iungi poſcit: vt domus carbonaria: quae carbonibus reponēdis fit/domus ceruiſiaria/ceruiſiatoria/penaria/lignaria/cerotū ſutoriū/cornu atramentarium/theca pennaria.

De vaſoꝝ ctēquoꝝ noib⁹

Contenti in ſe vult genitum vas quodq; liquoris
Quo ſi ſit vacuum/capiendo illi tamen aptum:
Vult poſſeſſiuum ſibi iungi non genitiuum.

❡ Nomina vaſorū volūt poſt ſe gtm̄ liquoris in ſe contenti: vt cuppa vini/amphora ceruiſiae/cadus olei. Sed ſi huiuſmodi vaſa vacua ſint/ad liquores tamen recipiendos apta: nō gtm̄ ſed poſſeſſiuum illius liquoris flagitant: vt cuppa vinaria amphora ceruiſiaria/cadus olearius.

De noib⁹ ſignātibus laudē vel dedec⁹.

Poſt poſſeſſorem ſignans laudem dedecus ve
Grammaticus genito poſſeſſum et mobile iūgit.
Pulcrius orator ſexto coniungit vtrūq;.
Hiſtoricus ſexto dat poſſeſſum atq; poeta
Et poſſeſſori coniungit mobile caſu.
Poſſeſſum et genito ponit quandoq; poeta
Et poſſeſſori nonnunq̄ mobile iungit.

❡ Poſſeſſor regit genitiuū ſui poſſeſſi ſignātis laudem vel dedecus: vt vir magni ingenij. quē loquendi modū quattuor modis efferūt authores. Primus eſt grāmaticus: quū ſubſtātiuū laudē aut dedecus ſignās cū ſuo adiectiuo ī gtō caſu ponitur: vt puer p̄ſtantis formae. Scōs oratorius: qn̄ ſubſtantiuū huiuſmodi cū ſuo adiectiuo in abltō ponit̄. vt puer p̄ſtanti forma: ⁊ hic modus vſitatior eſt caeteris et venuſtior. Terti⁹ eſt hiſtoricus qn̄ ſubſtantiuū hmōi in abltō ponitur/⁊ adiectiuū cum poſſeſſore conuenit. vt puer p̄ſtans forma. Quartus eſt poeticus ⁊ licētioſus: quādo hmōi ſubſtantiuū ponit̄ in gtō: et adiectiuū cū poſſeſſore cōnectit̄: vt puer p̄ſtās formae. Virg. Vritur infœlix animi. Idem. O praeſtans animi iuuenis.

Virg.

Poſſeſſum partem ſignans quandoq; poeta
In quarto ponit connectens mobile toti/
Fit metri id cauſa: refugit quod ſermo ſolutus.

❡ Quando poſſeſſum laudem vel dedecus ſignificans ſigt̄ etiā partem alicui⁹ totius. poeta interdū (licet licētioſe) ponit partem metri cauſa in actō: adiectiuū toti connectēs. Virg. Nympha nuda genu: ſinus collecta fluentis. Illū tamē loquēdi modū in ſoluta oratione refugit orator. Et accidit Synecdoche figura. Eſtq; attributio partis ad aliqd̄ totū ſub ꝓprietate verbi vel adiectiui. Vel Synecdoche eſt quando proprietas partis (hoc eſt verbū vel adiectiuū) cū toto conuenit: ⁊ pars in accuſatiuo ponitur: vt ſum albus faciem/doleo caput. Et eſt alia Synecdoche indirecta tamen: quando pars non eſt de eſſentia totius: vt apud virg. Profuſus ſante vittas.

Virgl.
Synecdoche figura.
Virgilius

De noib⁹ p̄ciū ſignificantib⁹

Quum precij nomen coniunctum eſt immediate
Fixo: tunc petit id fixum precij genitiuum.

❡ Quando nomen rei preciū ſignās immediate cū alio ſubſtantiuo cōiūgitur illud ſubſtantiuū regit gtm̄ illius precij: vt panis triū denariorum.

De noib⁹ artificū et operū.

Artificem ſignans operis raro genitiuum
Sed poſſeſſiuum vult: ars ſic artificiſq;.

❡ Nomen ſignās artificē expetit poſſeſſiuū operis: ⁊ rariſſime gtm̄: vt ſutor calcearius/ſartor veſtiarius/textor ſtragularius/faber lignarius/fuſor ęrarius. Similiter hoc nomen ars poſcit poſſeſſiuū artificis et nō gtm̄: vt ars textoria/fullonaria tinctoria.

De noib⁹ tpis/aut ſpacij.

Cum ſubſtantiuo quoties venit immediate
Temporis/aut ſpacij: nomen pone id genitiuo.

Vel poſſeſſiuo/poſſeſſiuum ſibi ſi ſit
Pro poſſeſſiuis ſed diminuentia ponas
Maxime in ijs/quæ annis ſubſiſtunt parua tenellis.
Iſtis nominibus ſemper genus id reliquiſq;
Non poſſeſſiuum ſed iunge dies genitiuum.

¶ Quoties cū noīe ſubſtantiuo immediate cōuenit nomē ſignꝭ tempꝰ aut ſpaciū: tunc illud ſubſtantiuū vult indifferēter gtm̄ tp̄is/aut ſpacij/vel eiꝰ poſſeſſiuū (modo poſſeſſiuū habeat) vt iter vnius diei/vel diurnū. iter vniꝰ menſis/duoꝝ vel triū mēſiū: vel iter menſtruū/bimeſtre/trimeſtre. Latitudo vniꝰ pedis/duorū pedum pedalis vel bipedalis. Craſſitudo vniꝰ digiti/vel vnius pollicis: digitalis pollicaris. Sed in ijs q̄ tenellis parua adhuc ſubſiſtunt annis (authore Laurentio Valla) poſſeſſiuorū loco diminutiuis vtimur: vt puer vnius anni/duorū/trium/quattuor annoꝝ: vel puer anniculus/bimulus/trimulus/quadrimulus. vniꝰ anni vel anniculus pullus. porcus vnius anni vel anniculus. puella vnius anni vel annicula. In huiuſmodi tn̄ noībꝰ q̄ teneris annis adhuc parua ſunt (et id genus alijs) gtm̄ huius noīs dies et non poſſeſſiuū vſurpamꝰ: vt puer vnius diei/duorū dierum: nō autem diurnus/biduanus.

Valla.

Quādo loci nomen ſequitur fixum immediate.
In poſſeſſiuum id mutatum iungito fixo
Fixum poſſeſſor ni ſit/raro in genitiuo
Ponitur: et ſexto nunq̄ cum præpoſitiuo.

De noībꝰ locorū poſt ſubſtantiuum.

¶ Qn̄ immediate poſt nomē ſubſtantiuū ſeq̄tur nomē loci: pulcre iſtud nomē loci in poſſeſſiuū mutatū cū ſubſtātiuo præcedēte cōnectet: vt cōſul romanꝰ/vinū creticum/legati hyſpani/elephanti arabici/fraga montana/mala punica. Et rariſſime poſt hmōi nomen vſurpatur gtūs/niſi quū ſubſtantiuū eſt poſſeſſor illiꝰ loci: vt rex Angliæ/archidux Burgūdiæ. In q̄buſdā tamē appellatiuis indifferēter vſurpat gtūs vel poſſeſſiuū: vt p̄fectꝰ vrbis vel vrbanꝰ/cōſuetudo forenſis vel fori/mos patrius vel mos patriæ. Et nunq̄ abltūs: vt Virgilius mantuanꝰ. nō de Mantua Thomas aquinas. non de aquino. Scholaſticus patauinus. nō de patauia.

Partem quod ſignat nomen poſt ſe genitiuum
Totius petit/aut poſſeſſiuum ſibi iungi
Sed partis poſcit pars duntaxat genitiuum.

De noībꝰ ſignātibꝰ partē/vel totum.

¶ Nomē ſignꝭ partē vult gtm̄ totiꝰ: vl' eiꝰ poſſeſſiuū indifferēter: vt caput hoīs vl' humanū/cornu bouis vel bouinū. Pars tn̄ ſuæ partꝭ gtm̄ tantū regit et nō poſſeſſiuū. vt frōs capitꝭ/nō capitalis: plāta pedis non pedalis: digitꝰ manꝰ nō manualis.

In poſſeſſiuis intelligitur genitiuus
Primati/referas cui adiectum ſiue relatum
Et cui nonnunq̄ fixum ſtructum appoſitiue.

De gtō p̄mitiui intellecto ī poſſeſſiuo.

¶ In oī poſſeſſiuo intelligit' gtūs caſus ſui primitiui cui referre licet adiectiuū relatiuū: ⁊ aliq̄n̄ cōnectit' ſubſtantiuū per appoſitionē: vt apud Ouidiū. Tu mea defuncti da molliter oſſa cubare. Idē. Nō mea ſcripta leges q̄ ſum ſubmotꝰ ad hiſtrū. Hiero. regū. iij. Tulit filiū meū de latere meo ancillæ tuæ dormientꝭ. Boetiꝰ. Solātur mœſti nūc mea fata ſenis. Cice. iij. de ora. Volūtati veſtræ omniū parui.

Brutꝰ ad Cice. q̄ vr̄is paucoꝝ reſpōdeat laudibꝰ. Cice. dico mea vnius opa remp. liberari.

Vult partitiuum partitiueq; locatum
Omne ſibi nomen genitū/quartū aut præeunte
Inter/vel ſextum cū præpoſito ex ſibi iuncto.

De cōſtructiōe partitiuoꝝ.

¶ Oē nomē partitiuū et partitiue poſitū: vt diſtributiuū/interrogatiuū/infinitū/cōparatiuū et ſuperlatiuū: et omne nomē nūerale tam cardinale q̄ ordinale regunt gtm̄ caſum vel actm̄ cū inter et ablm̄ cū ex. Exempla partitiue: vt aliq̄s ciuiū/ inter ciues vel ex ciuibus. Diſtributiui: vt quilibet iſtorū/ inter iſtos vel ex iſtis. Interrogatiui: vt q̄s illorū/ inter illos/ vel ex illis. Infiniti: vt quicūq; veſtrū/ iter vos vel ex vobis. Cōparatiui: vt fortior manuū/ inter manꝰ/ vel ex manibꝰ eſt dextra. Superlatiui: vt fortiſſimꝰ græcorū/ inter græcos/ vel ex græcis fuit Achilles. Numeralis cardinalis: vt vnus militū/ inter milites/ vel ex militibus. Ordinalis: vt primus omnium/ inter omnes/ vel ex omnibus.

¶ De ſimilis/ ⁊ diſſimilis.

Diſſimilis ſimilis quando ad mores referuntur
Expoſcunt genitum/ quando ad formā quoq; ternū.

Terentius. Uirgilius

¶ Similis et diſſimilis quādo referuntur ad mores regūt gtm̄: qn̄ aūt ad formam dtm̄ (authore Diomede). Terentius. Domini ſimilis es. Uirgilius. Sic canibꝰ catulos ſimiles ſic matribus hedos.

¶ De adiectiuis q̄ regūt genitiuū vl' ablm̄ cū præpōne.

Certus cum dubius ſic ſollicituſq; ſecurus
Expoſcunt genitum aut ſextum cum prepoſitiuo.

¶ Hæc noīa certus/ dubius/ ſollicitus/ et ſecurus regūt gtm̄ vel ablm̄ cū præpōne vt ſum certus huius rei/ vel de hac re.

De noībꝰ ſignātibus diuitias/ aut paup̄tatē.

Diuitias ſignans vel egeſtatem genitiuum
Poſcit/ vel ſextum (quod rarius eſt) ſibi iungi.

Uirgilius Apuleius Tacitus. Ouidius Horatius Cicero.

¶ Nomē ſignās copiam vel egeſtatem regit gtm̄: vel ablm̄. qui pulcrior eſt/ oratoribus magis vſitatus. Copiā: vt apud Uirgiliū. Quā diues pecoris niuei q̄ȝ lactis abundans. Egeſtatē. vt apud eundem. Opis haud indiga noſtræ Apuleius. pecuniæ ſatis locuples. Tacitus. Egena aquarū regio eſt. Ouidiꝰ. Quis matrē niſi mentis inops in funere nati. ¶ De ablō apud Horatiū. Diues agris. Cicero pro Roſcio. locuples metu. Idem in oratore. Inops verbis. cum multis alijs/ quæ faſtidij cauſa omitto.

Cum recto aut quarto coniunctum eſt mobile fixo
Quod partitiue ſine fixo eſt mobile ſumptum/
Pulcrius id ponas ſinglari in neutro aliquando
Subſtantiuato: ac eius fixum genitiuo/
Eiuſdem numeri ſemper cuius fuit ante.
In conſtructura fixum adiectumq; ſoluta
In caſu genere et numero ponētur eodem.

De adiectiuo partitiue poſito in neutro genere ⁊ ſubſtantiuo in gtō caſu

Terentius. Idem. Idem. Idem. Idem.

¶ Qn̄ adiectiuū qđ partitiue poni pōt cū ſubſtantiuo in ntō aut actō caſu eſt coniunctū/ illud adiectiuū venuſte in neutro gn̄e ſingulari ſubſtātiuato aliqn̄ poni poteſt: ⁊ ſubſtātiuū in gtō caſu eiuſdem numeri cuius fuit prius. Teren. Si ſenſero te aliqđ fallatiæ conari. Idem. Quid negocij iſtic eſt tibi. Idem. Quiduis oneris impone. Idem. Da mihi hoc negocij. Idē minus ſpei eſt. Plurimū laborū ſuſcepi. Et in conſtructione adiectiuū et ſubſtantiuū reſoluentur in eodē caſu/ genere/ ⁊ nūero: vt plurimū laborū ſuſcepi. i. plurimos labores. Ideo dixi aliquando: qꝛ quædā adiectiua quæ partitiue poni poſſunt/ nō ſic conſtruuntur: qualia ſunt omnia nomina diſtributiua p̄ter nullus pro quo nil et nihil ponūtur. Etiam cōparatiua et ſuperlatiua: præter plus/ minus/ et plurimum. Etiam numeralia tam cardinalia q̄ȝ ordinalia.

¶ Annotatio

Subſtantiuato tu nunq̄ ponito neutro
Sufficiens/ magnum/ paruū/ maius/ quoq; nullum:
Sed pro ijs: ſat/ multū/ plus/ atq; parū/ nihil/ & nil/
In conſtructura hæc & in anteriora reſolues.

¶ Hæc adiectiua: ſufficiens/magnũ/paruũ/malus/et nullum: nunq̃ ponuntur in neutro gñe ſubſtantiuato: ſed loco illorũ/iſta. ſatis vel ſat/multũ/plus/parũ/nihil/et nil: et in conſtructione iſta in illa ſuperiora reſoluentur. Virg. Nec ſat rationis in armis. i. ſufficiens ratio. Teren. Satis pericli cæpi adire. i. ſufficiens periculum. Multũ ponderis. i. magnũ pondus. Plus doloris. i. maiorem dolorẽ. Parũ ſpei habeo. i. paruã ſpem. Nihil vel nil rei tecum habeo. i. nullam rem.

Virgilius.
Terentius.

¶ De conſtructione datiui.

MObile quodq; bonũ ſignans afferre malũ ve
Cuiuis/vult ternũ/aut vicinũ/conueniens ve/
Aut inconueniens/quædã et verbalia paſſum
Quæ ſignant in ilis ſic dus finita vel oſus.
Et finita uius vel ab obuio vel via ducta/
Interdum genito quædam ex ijs iũcta leguntur.

¶ Datiuũ caſum regũt adiectiua: quæ bonũ vel malũ alicui afferre ſignt: vt ſeruus vtilis/gratus/fidelis/morigerus/ac acceptus dño. Crapula exitialis/peſtifera/inimica/pernicioſa/lethalis/iniqua/aduerſa ſanitati. Dtm̃ ſiliter regũt ſigñtia vicinitatem: vt ager vicinus/finitimus/confinis/conterminus/cõiunctus/contiguus/primus/propinquus vrbi. Itidẽ ſigñtia cõuenientiã vel inconuenientiã: vt lapis quadrans/aptus/cõgruus/idoneus/cõcors/æquus/conformis/conſentaneus huic loco. Vita diſſentanea/diſcors/diſſona/cõtraria verbis. Siliter cõſtruuntur quædã verbalia (q̃ paſſionem ſignt) finita in ilis/in dus/vel in oſus. vt pulcritudo amabilis omnibus. Tirannus rigidus ſubditis. Aliena virtus formidoloſa regibus. Siliter cõſtruuntur deducta ab hoc noĩe via/vel ab hoc verbo obuio: quæ in uius efferuntur. Virg. Regna inuia viuis. locus nemini peruius. Virgi. Cui mater media ſeſe tulit obuia ſylua.

Virgilius

¶ Annotatio.

¶ Quædam ex ijs adiectiuis quæ regũt dtm̃/legũtur etiam cum gtõ. ſed vix niſi apud poetas vel hiſtoricos: qui genitiuo etiam pro abltõ (græcoꝝ more) vtuntur. Lucanus. j. Quẽ metuis par eius erat. Sil. iiij. Aetatis mentiſq; pares/ornatius niſi metri cauſa. Aetate menteq; pares. Iuſtinus. xliij. Chalybes fluminis huius finitimi appellati. Virgilius. xij. Præterea regina tui fidiſſima dextra. Apuleius. vi. Cũ primũ prædicti iugi conterminos locos appulit. Hieronymus in ſacris. Cõformes fieri imaginis dei. Hora. in ſer. Niſi nos vicina triuici Villula cæpiſſet. cum id genus alijs: parce imitandis.

Lucanus.
Sillius.
Iuſtinus.
Virgilius
Apuleius
Hieronymus
Horatius

Vtile quod ſignat/vel delectabile honeſtum
Ijs vel contrarium commutes mobile pulcre
In ſubſtantiuum caſus quandoq; datiui
Quod ſubſtantiuum ediuerſo in mobile ſoluas.

¶ De adiectiuis q̃ vtilitatẽ/voluptatẽ/honeſtatẽ/vel ijs contrarium.

¶ Nomen adiectiuũ ſigñs vtile vel damnũ/delectabile vel ingratũ/honeſtũ vel turpe/quodq; in ſubſtantiuũ dti caſus cõmutari põt. vtile: vt hoc eſt vtile vel commodũ mihi. qđ pulcrius dr̃: hoc eſt mihi vtilitati/cõmodo/vel lucro. Damnũ: vt hoc eſt mihi damnoſum/nociuũ/periculoſum. Pulcrius. hoc eſt mihi damno/nocumẽto vel detrimento/periculo. Delectabile: vt hic ſermo eſt mihi delectabilis: dulcis iucũdus/lætus. Pulcrius. hic ſermo eſt mihi delectamẽto/dulcori/iucũditati/lætitiæ. Ingratũ: vt hęc verba fiũt mihi ingrata/acerba/moleſta. Pulcriꝰ. hęc v̾ba fiũt mihi ingratitudini/acerbitati/moleſtiae. Honeſtũ: vt duco hoc mihi honeſtũ/decorũ/amplũ/ornatũ. Pulcrius. Duco hoc mihi honeſtati/decori/amplitudini/ornamẽto. Turpe: vt tu hoc putas tibi turpe/vituperabile/ignominioſum. Pulcriꝰ.

¶ Dtūs nominis pͥmitiui ꝓ oib⁹ caſib⁹ poſſeſſiui.

Tu hoc putas tibi turpitudini/vituperio/ignominiæ.
Eſt poſſeſſiui pronominis in vice ſumptus.
Primati ternus caſus quandoq; venuſte.

¶ Loco pronominis poſſeſſiui nō inuenuſte interdū vſurpat̄ dtūs ſui pͥmitiui: vt hic eſt aduocatus meus vel mihi/diminuā caput tuum vel tibi.

¶ De conſtructione accuſatiui.

Nulla adiectiua regit actm̄ ſua natura.

Nomina nulla regunt poſt ſe quartū propria vi
Quattuor hiſce modis tn̄ aſciſcāt ſibi quartū
Ex vi præpoſiti mediantis/præpoſiti ve
Cū in ſe vim retinēt/poſita aut pro participātē:
Siue figurate/refugit quod ſermo ſolutus.

Liuius.
Siſennia
Gelli.
Apule.
Idem.
Iuſtinus.

¶ Actm̄ caſum nulla noīa ꝓpria natura regūt. Quattuor tamē modis actm̄ ſibi aſciſcere poſſunt. Primo: ex vi præpōnis mediantꝫ: hoc eſt quoties dictio adiectiuum ſequēs ſigt̄ illud ad quid aliqd fit: vt miles aptus pugnæ vel ad pugnā. Secūdo: qn̄ adiectiua naturā præpōnis (vnde naſcūtur) in ſe retinent. vt ꝓximus hoſti/vel hoſtem. Tertio: qn̄ pro participijs ſumuntur: vt ignarus cauſas/præſcius futura. i. ignorans cauſas/pſciens futura. populabundus agros. Inuentis tamen parce vti adhortor. Liui. xxv. Uitabūdi caſtra hoſtiū. Siſennia in. iiij. hiſto. apud Gelliū. Populabūdus agros/ad oppidū ꝑuenit. Apu. li. iiij. Multi numero mirabundi beſtiam cōfluebāt. Idē li. ix. Manū ſacerdotis oſculabūd⁹. Iuſtin⁹ li. v. Gratulabundus patriæ/expirauit. Exoſus et peroſus ſunt participia. Nā cū gtō conſtructa/nō ꝓ participijs: ſed pro verbalib⁹ ponūtur. Quarto figurate: hoc eſt per Synecdochen: quādo pars in actō ponitur/ꝛ adiectiuū partis cum toto conuenit vt pallidus faciem. Sed hūc loquendi modū ſoli poetę licenter vſurpant/oratores vero fugiunt.

¶ De conſtructione ablatiui.

¶ Noīa ſigntia plenitudinē/vacuitatem/ornationem/priuationem.

p Lenū vel vacuū ſic ornatum vel ſpoliatum
Nomina quæ ſignant ſextū poſcūt ſibi iūgi.
Interdum genitū græcorū more repoſcunt
Quædam vel quartū cū præpoſito/quoq; ſextū.
Sæpius at genitum plenus petit: atq; refertus
Nomen. ſed ſextū cū præpoſito/ſimul abſq;
Participans. ſicuti vacuus quod vult genitiuum.

Uirgi.
Ouidius
Uirgi.
Silli.
Ouidius.
Stati⁹
Horatius.

¶ Ablatiuū caſum regunt noīa q̄ ſignt̄ plenitudinē/vel vacuitatē (authore Valla) Plenitudinem: vt creber procellis affricus. Uela turgida vento. Equus fœtus armis. Uacuitatem. vt infœcūda prole. ſterilis frugib⁹. Inanis ſpe. terra ieiuna ſegetibus. Ornationē. vt amplus honoribus. clarus ſanguine. onuſtus auro. pollens ingenio. ſplendidus cultu. Priuationē: vt orbus parente. vidu⁹ vxore/captus oculis/nudus virtute. truncus manib⁹. Uirg. i. loca fœta furentibus auſtris. Ouid. i. meta. Ambroſię ſucco ſaturos. Uirg. eglo. diſtentas lacte capellas. Idem. i. Enei. Et ſpolijs orientis onuſtū. Sil. Nec nūdus virtute Syphax. Oui. Orba parēte ſuo quicunqꝫ volumina tangis. Sta. xi. Extorres patria/regnoqꝫ. Plinius xvij. ca. xxij. Caprificus omnibus immunis. Horatius. Uiduus pharetra riſit Apollo. cū multis id genus alijs.

¶ Annotatio.

Teren.
Tacit⁹

¶ Regūt quędā ex ijs pdictis interdū gtm̄: ſed apud poetas et hiſtoricos. ꝛ græcorū more/q̄ ablt̄ō carent. Teren. Sum oīm rerū ſatur. pro rebus. Tacitus. Proainclem annonæ fœcundā. Cuiꝰ Sanguinis atq; animæ corpus inane fuit. pro sanguine. Idē meta. viij. Vobis immunibus huius esse mali dabitur. Pacuuius. Oneratꝰ frugū et florū. Plau. in ruden. Orbas auxilij opūq;. Silli. Viduꝰ teli. Solinus. Ager creticus syluestriū captarū copiosus. Quædam etiam regunt actm̄ intercedende præpōne/et etiam ablm̄. Iustinus. xliiij. Hispania in oīa frugū genera fœcūda est. Apulei. Ad aquā steriles. Nimiuita. Immunis mali/malo/vt a malo. Sed hoc nomen plenus (vt Valla sentit/Cicerone teste) gtm̄ frequētius q̄ ablatiuū regit. sicut Refertus qn̄ est nomen. Sed qn̄ est participiū (eode authore) regit ablm̄ cum/vel sine præpōne. Sicut hoc nomē vacuus. qd̄ aliquādo regit gtm̄. Terentius. Plenus rimarū sum. Virg. Quæ regio in terris nostri non plena laboris. Idem. Crura thymo plenæ. Cicero. Referto prædonū mari. Gelli. Is librū multæ variæq; historiæ refertū cōposuit. Cice. ꝓ cor. His rebꝰ Italiā refersertūt. Valerius li. vij. Vacua rationis anima. Cice. offi. j. Cū sumꝰ necessarijs negocijs curisq; vacui. Salusti. Qui de rebus magnis consultant ab odio/amicitia/ira/atq; misericordia vacuos esse decet.

fœcūda cū accusatiuo mediante præpōne.
Plenus sæpiꝰ cū genitiuo
Plenus
Refertus.
Vacuus cū gtō vel abltō cū vel sine præpōne.

Sextum poſcit opus non flexum quando neceſſe
Signat. Semper et eſt (habeo nunq̄) ſibi iungi
Vult. et tum pones in terno ſemper egentem
Ac opus in recto. ni infinitus modus obſtet.
Infinitiuumq; modū vult poſt ſe aliquando
Præteriti interdum vel ſextum participantis.

¶ Hoc nomē opus indeclinabile signās idem quod necesse regit post se ablm̄ casū intercedente hoc verbo est. Et nunq̄ cū hoc verbo habeo (authore Diomede) apud latinos coniūctū legitur. Et tunc res egens ponetur in dtō/⁊ hoc nomen opus erit nīcatiuus. Nisi impediatur per infinitiuum modum. vt mihi est opus pecunia. non aūt habeo opus pecunia. Et licet in sacris legatur. Dn̄s his opꝰ habet. Interpres non latinos/sed græcos imitari voluit. Ci. eplarū. ix. Authoritate tua nobis opus est et consilio. Postulat aliqn̄ in loco ablti/infinitiuū. vel coniunctiuū modū intercedente vt. Teren. Quid minus opus fuit/q̄ hoc vlcus tangere. Idem. Sed nunc peropus est. aut hunc cum ipsa/aut aliquid de illa me aduersum hunc loqui. Idē. Opus est vt conueniā Pamphilū. Aliqn̄ postulat ablatiuum participij præteriti temporis in loco infinitiui. Salustius. Nā ⁊ priusq̄ incipias consulto opus est. i. consulere.

Cicero.
Teren.
Idem.
Idem.
Salustius

¶ Annotatio.

Hoc opus et ſextum petit in/vel de/præeunte.
Sub vice vel ſexti genitus quandoq; repertus.
Aſt opus adiectum patitur quemuis ſibi caſum.

¶ Hoc opus indeclinabile ꝓ necesse/quattuor modis cōstruitur. Primo modo habet dtm̄ et ablm̄. intercedente hoc verbo est. vt superiꝰ diximꝰ. vt opus est mihi libro. Secūdo opus cōstruitur cū abltō intercedēte de. vel i. Cice. li. eplarū. vij. Opꝰ est huic delimatulo et polito tuo iudicio. Idē. xiij. Si qua i re opus ei fuerit: muneris. Tertio cū gtō/quod iam parce est imitandū. Apule. li. ix. Eius operæ mihi est opus. Ouidi. de arte. ij. Nec minor est virtus q̄ quærere parta tueri Casus inest illic: hic erit artis opus. Quarto adiectiue ponitur opus indeclinabile ꝓ necessarius/a/um. ⁊ permittit se cum substantiuo coniungi in quouis casu præcipue in ntō ⁊ actō. Cice. ij. eplarū. Dux nobis et author est opus. i. necessarius est. Liuiꝰ. xxxiiij. Ad comparanda ea quæ in rem opus erant. i. necessaria. Cice. ad atticū. vi. Dices nūmos mihi opus esse. ad apparatū triumphi. i. necessarios.

Opus. iiij. modis cōstruitur.
Cicero.
Idem.
Ouidius.
Cicero.
Liuiꝰ
Cicero.

Eſt vſus/vice opus ternū poſcit quoq; ſextum.

¶ Usus aliqn̄ capitur ꝓ opus. ⁊ regit similiter ablm̄ cū datiuo intercedēte verbo

¶ Usus est/pro opus est.

Gellius
Plautus.

ſubſtantiuo eſt. vt mihi vſus eſt libro. i. opus eſt. Gelli⁹ li. j. ca. xiiij. Propterea pecuniam qua ſibi nihil eſſet vſus. ab iis quibus eā ſciret vſui eſſe. nō accipere. Plau. in aſinaria. Viginti iam vſus eſt filio argenti minis. Hic tamen loquendi modus eſt minus frequens.

¶ Dign⁹ et indignus tribus modis conſtruuntur.

Dignus et indignus ſextum genitum ve repoſcūt
Sæpius at ſextū. vel nominis in vice pulcre
Infinitiuū / ſubiunctiuum ve modum des.
Dignus honoretur dic quem cuncti vel honorent.

Cicero.
Idem.
Suetonius.
Virgilius

¶ Dignus et indignus regūt ablm̄: ꝛ (ꝙuis rarius) gtm̄. Et nonnūꝙ in vice nois aſciſcunt ſibi ornate infinitiuū modū / interdū cōiūctiuū. vt ille dignus eſt honore honoris / honorari / vt honoretur / vel quē oēs honorent. Cicer. Indigna hoīe qſtio. Idem ꝓ aruſpicū reſponſis. Dignum eius imperij. Suetonius in othone. Succeſſionis imperij dignū. Virg. Et vitula tu dignus et hic.

Aſciſcit ſextum ſolum ſibi comparatiuus.

¶ Cōparatiu⁹ gradus cū ablatiuo ſolum.

Rectus ſiue alius cum ꝗ̃ ſi quando ſequatur
Ille ſubaudito regitur verbo / aut repetito.

Ouidius
Cicero.
Virgilius

¶ Cōparatiu⁹ grad⁹ regit ablm̄ ſolum. et hoc quoties cōparatio nō fit inter duo eiuſdem generis. vt ſum doctior illo / vel illis. Et annotādū eſt / vbi ntūs caſus / aut alius ſequitur hoc aduerbiū ꝙ. poſt comparatiuū gradū. Ille caſus non regitur a cōparatiuo ſed a verbo ſubaudito / vel repetito. Vt ſum doctior ꝙ tu. ſ. es. Ouid. Mitius inueni ꝙ te genus omne ferarū. ꝙ repete inueni te mitem. Cice. ad luceium. Fortiorem me puto ꝙ te. ſupple ꝙ puto te. Illud autē Virg. An grauiora timet ꝙ morte Sychei. conciſum eſt. ꝓ grauiora timet ꝙ. ſ. ea quæ morte Sychei acciderunt. vel ꝙ abundat: vt ait Seruius.

De abltō ſign̄te exceſſum.

¶ Annotatio.

Exceſſum ſignans ſextus ſit quando relatum /
Siue negans. per ꝗ̃ tu nunꝗ̃ ſoluito ſextum.

¶ Abltūs ꝯparatiui ſigns exceſſum quoties eſt relatiuū qui quæ quod. vel dictio negatiua. nūꝙ poteſt reſolui per aduerbiū ꝙ. De relatiuo ſic. Video fratrem quo ſum iunior. non aūt dices / ꝙ qui ſum iunior. næ relatiuū qui / amittat copulatiuā vim. De dictione negatiua. vt Petrus nullo veſtrū eſt doctior. non poteſt exponi. ꝙ nullus veſtrū. qꝛ negatio in grammatica ſolutione debet præcedere. Illud iſacris. Bonū eſt confidere in dño / ꝙ confidere in homine. Bonū ꝓ melius. non reperitur apud latinos huiuſmodi locutio.

Cōparatiuus ꝛ ſuplatiu⁹ regūt caſus ſuoꝝ poſitiuorum.

Quos rogitat poſitus caſus vult cōparatiuus /
Atq; ſuperlatus gradus ex vi ſignificati.

Virgilius
Idem.

¶ Comparatiuus et ſuperlatiu⁹ gradus natura ſignificati regūt oēs caſus quos eorum poſitiuus regit. Virg. Notior vt non ſit canibus ꝙ Delia noſtris. Idē. Gratiſſima vitis Iaccho.

Ornati⁹ cōparatiuus. ꝛc.

Pulcrius in neutro ponatur comparatiuus
Poſt nihil. et quicquā quid cū genus id reliquiſq;.

¶ Comparatiuus gradus ornatius ponitur in neutro gñe poſt huiuſmodi nomina nihil / quid / quicꝙ: ꝛ ſimilia. vnde ornati⁹ dr̄. Nihil Cicerone eloquenti⁹. Quid Pompeio affabilius? An quicquā zoilo mordacius. ꝙ Nullus Cicerone eloquentior. Quis Pompeio affabilior? An quiſꝙ zoilo mordatior. Hoc docet Valla. et ex doctiſſimorū lectione ipſe facile cognoſces.

macte cū abltō ꝛ raro gtō.

Macte petit ſextum, raro et ꝗ̃uis genitiuum.

¶Hoc nomen macte ſigns magis aucte: tam in vctō ſingulari/ ꝙ in plurali dūtaxat declinatū regit abltm̄ ſine p̄pōne. Uirgil. Macte noua virtute puer ſic itur ad aſtra. Quint⁹ Curtius li.iiij. Uos quidē macti virtute eſtote (inq̄t) qui primi intelleriſtis quāto ſatius eſt faſtidere regnū/ ꝙ accipere. Stati.vij.the. Macte animo iuuenis. Exemplū vbi gtm̄ regit. Sillius.xij. Macte o virtutis anitæ. Papini⁹.ij.the. Macte animi dignis. Sta.ij.the. Macti animi. Nō imitandū niſi poetice.

Uirgilius. Curtius. Stati⁹ Sillius. Papinius. Statius.

Seiunctum ſignans depoſcit mobile poſt ſe
Caſum ablatiuum cum præpoſito præeunte.

¶Adiectiua ſignātia ſeiunctionē vel ſeparationē regunt poſt ſe abltm̄ caſum cum præpōne: vt liber a cura. Trāquillus a turba/ſecurus ab hoſtib⁹/ocioſus vel vacuus ab omni moleſtia. longinquus a mari. peregrinus vel exul a patria. Teren. D geta q̄d ego a vobis alien⁹ ſum. Idem. Tu ocioſus ab animo/ille cura abſumitur. Liui⁹. Abſoni a voce motus erant. Uirg. Tu nunc eris alter ab illo. Cicero. Citima a terris Luna/et vltima a cœlo. Cū multis id genus alijs.

Terentius. Idem. Liuius Uirgilius Cicero

¶De conſtructione verborum.

Connectit ſimiles caſus ſum: multaq; verba.
Paſſiua: & motū quæ ſignāt/ſiue quietem.
Addas quæ includunt in ſe motū latitantē.
Exto forem iungas ſic perſiſtentia verba
Dictio qn̄ ſequēs p̄ienſq; ad idē referūtur.

De verbis ſimiles caſus co, u lantibus.

¶Caſus ſimiles cōnectit hoc ꝟbū ſum es fui. & multa verba paſſiua: vt eligor/declaror/fio/vocor. Et ꝟba ſignātia motū aut quietem: vt eo/curro/ſto/ſedeo: et motū latentem in ſe includentia: vt viuo/morior/naſcor/euado. Exiſto ſiliter exto & forem: & ſignātia perſeuerātiā: vt perſeuero/p̄ſto/perſiſto/maneo. Et hoc ſummatim eſt intelligendū/quādo dictio præcedēs et dictio ſequens ad idem referuntur.

¶Annotatio.

Explicite copulant caſus verba impliciteq;.

¶Uerba copulant caſus explicite/et implicite. Explicite de ntō. Hora.i.ſer. Nemo cōtentus viuat. De dtō. Claudianus. Natura beatis omnibus eſſe dedit. De actō Teren. Apparet hunc ſeruū eſſe dn̄i pauperis. De gtō/ vctō /et abltō nō leguntur exempla apud authores probos. ¶Implicite copulant in ntō et actō tantū. De ntō. authoritate. Teren. Hei mihi: diſce eſſe pater ab his qui vere ſciunt. intelligit̃ ntūs tu. ante diſce. Idem. Que ſeſe inhoneſte optauit parare hic diuitias: ꝙ i patria paup̄ viuere. ſenſus eſt. Quæ magis optauit hic inhoneſte diuitias parare/ ꝙ ſubaudi ipſa optat pauper viuere. De actō. authoritate Terē. Expedit bonas eſſe vobis. latine dr̄. nec eſſe copulat diſſimiles caſus. nā actūs caſus vos poſt vobis intelligitur. Et eſt ſenſus. Expedit vobis. ſ. vos eſſe bonas. Et in ſacris. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. vbi ſubauditur ſe fieri filios. Eſaiæ. vij. Nūquid vobis parū eſt moleſtos eſſe hominibus. Et mille alia. Aliq̄n eſſe et hmōi nullū caſum expreſſe ante ſe habent/nec ſubauditur ntūs. habebūt tamē poſt actm̄. et ante intelligetur. actūs generalis aliquē/q̄ ſemp̄ venuſti⁹ ſubauditur ꝙ exprimit̃. Quintilianus li.vij. An huic procuratorem eſſe licuit: ante eſſe ſubauditur aliquē. ¶Uideor mihi eſſe doctus/et non docto: apud doctos leges.

Horatius. Claudianus Terentius. Terentius Idem. Idem. Eſaias. Quintilianus

¶Regentia genitiuum.

Sum poſt ſe genitum caſum vocis comitātis/
Quæ poſſeſſorem ſignat iungi rogitabit.

Sū ſubſtātiuū ꝟbū cū dictiōe laudē vel dede¶cus ſignificāte.

Si laudem aut dedecus ſignet genitum ſibi poſcit
Vel ſextum qui crebrior eſt magis atq; venuſtus.

Quattuor modi loquendi.
Grāmaticus
Oratorius.
Hiſtoricus.
Poeticus.

Hiſtoricus ſexto dat poſſeſſum atq; poeta.
Et poſſeſſori nonnunq̄ mobile iungit.
Poſſeſſum et genito ponit quandoq; poeta
Et poſſeſſori nonnunq̄ mobile iungit.

Terentius.
Saluſtius.

¶ Hoc v̄bū ſum/es/fuit. regit gtm̄ caſum dictionis ſig̃tis poſſeſſorē: vt dn̄i eſt terra. Qd̄ ſi laudē aut dedec⁹ ſignificet regit gtm̄ vel abltm̄ indifferenter: ſed frequentius et venuſtius abltm̄. Teren. Nullius conſilij ſum. Salu. Lucius Catilina nobili genere fuit. Hiſtoriographi et poetæ dictionē laudem aut dedecus ſignificantē in abltō aliq̄n ponūt ⁊ adiectiuū laudis aut dedecus cū poſſeſſore adiūgūt: vt ille eſt clarus ingenio: ⁊ aliq̄n poeta ponit rem poſſeſſam in gtō ⁊ adiectiuū cū poſſeſſore cōnectit: vt ille eſt preſtans animi. Teren. Ut falſus animi es. ⁊ mille alia græcorum more/ qui ablatiuo carent.

Miſereor cum gtō ⁊ rari⁹ dtō

Quarto vel genito ſtructum dicit miſereri
Seruius: at genito / aut terno ſentit Diomedes.
Sed ſoli genito iungunt plærūq; latini.
Rerum dūtaxat ſatago poſcit genitiuum.

Virg.
Idem.
Terentius.

¶ Miſereor/eris. (vt aſſerit Diomedes) regit gtm̄ vel dtm̄: ⁊ (vt inq̄t Serui⁹) regit gtm̄ vel actm̄: ſed pro tritiori latinorū vſu cū gtō ſolo cōſtruitur. Virg. Nū nr̄i miſerere. Idem. Miſerere laborū tantorū. ¶ Satago qd̄ ſig̃t anxius res curo/ regit genitiuū huius nominis rerum tantum. Teren. Hic clima ſatagit rerū ſuarū.

Quartum vult miſeror / genitū aut ternū miſereſco.

Cæſar.
Stati⁹
Boetius

¶ Miſeror/aris. ſemper regit actm̄. Cæſar in cō. Cū familiarib⁹ cōmune malū miſerabantur. Miſereſco/is, a miſereor idē ſig̃ns regit ſicut miſereor gtm̄/rari⁹ dtm̄. Statius. j. the. Et generis miſereſce tui. Boetius. iiij. de conſo. Dilige iure bonos ⁊ miſereſce malis.

Cū gtō/actō/vl' abltō ſine p̄pōne conſtruuntur obliuiſcor reminiſcor/egeo/indigeo.

Obliuiſcor eget ſic indiget ac reminiſcor
Expoſcunt genitum quartū aut ſextū ſibi iungi
Rarius aſſiſcunt egeo indigeo ſibi quartum.

Diomedes.
Teren.
Virgilius
Cicero.
Saluſtius.
Gellius
Virg.

¶ Obliuiſcor/reminiſcor/egeo/et indigeo regūt gtm̄/actm̄ vel abltm̄. Egeo th̄ ⁊ indigeo/rarius actm̄ regūt. Diomedes. Reminiſcor facti/factū/et facto. Teren. Ita ſum oblitus mei. Virg. Pomaq; degenerāt ſuccus oblita priores. Cicero. Ut tuis inimicitijs ſuſcipiendis obliuiſcetur. Saluſtius. Alterum alterius auxilij eget. Gellius noctiū atticarū. Multa egeo. Virgilius Nec tali auxilio/nec defenſorib⁹ iſtis Tempus eget.

Depoſcunt genitū / aut quartū. memini / atq; recordor
Interdū ſextum: de / præpoſito præeunte.

Memini. recordor.
Terentius
Virgilius.
Hieronymus
Virgilius.
Cicero.

¶ Memini et recordor/regūt gtm̄ et actm̄. Authoritate Teren. Faciam vt huius rei memineris. Virg. Numeros memini ſi verba tenerē. Hiero in Ezechiele Oim iniq̄tatū eius non recordabor amplius. Virg. Si rite audita recordor. Aliq̄n ablatiuū de præpōne p̄eunte. Cice. p̄ lu. Flacco. De vi/de manu/de armis memineritis. i. recordemini. Idē. p̄ plancio. De illis recorder.

Sed memoro ſignans memini poſcit genitiuū.
Aut ablatiuum præiuncto præpoſito de.

Quintilianus.

¶ Memini ſig̃ns idē qd̄ memoro vel mētionē facio/regit gtm̄ vl' abltm̄. Quintili. Neq; omnino huius rei meminit poeta. Idē. De quib⁹ multi meminerunt.

In mentem venit genitũ / aut cũ de ſibi ſextum
Iungi vult: recolo quartum: raro genitumq;
Poſtulat et memoror genitum aut quartũ ſibi iungi.

¶ In mentẽ venit / iũgit᷑ aliqñ cũ gtõ. q̃ gtũs regit᷑ a ntõ ſubaudito / memoria: vt ſi dicam. In mentẽ venit mihi ei⁹ tpis. ſenſus eſt. In mentẽ venit mihi memoria vel recordatio eius tpis. Cice. actione. iij. in Verrẽ. Vobis toti⁹ trienniſ venit i mentẽ. Idẽ in. v. de finib⁹. Platonis venit in mentẽ. Idẽ ꝓ Sylla. Quũ matronarũ ⁊ virginũ veniebat in mentẽ. Rariſſime aliter loq̃tur Cicero. Recolo ꝓ reputo / repeto / meditor / ⁊ mẽte tracto. regit actm̃. Hiero. i ꝓlo. para. Si q̃s i hac interp̄tatione voluerit aliquid rep̄hendere: interroget hebręos: ſuã cõſcientiã recolat. Cũ gtõ apud Gregoriũ tantũ legitur. Quũ ꝓorſ vitę recolo. Memoror / aris. deponẽs regit gtm̃ Cice. actione. iiij. i Cati. Sui oblit⁹ alij memore᷑. ꝓ ali⁹ gtõ Hiero. Memorabor iuſticię tuę ſoli⁹. Idẽ. ⁊ Memorari teſtamẽti ſui ſancti (q̃uis Valla neget). Cũ gtõ. Auguſtinus. Memoraberis dñi dei tui. Regit etiã actm̃. Hiero. i Salomone. Memorare nouiſſima. et in eternũ nõ peccabis. Dicit᷑ ⁊ memoro / as. actiuũ.

Cicero.
Idem.
Idem.
Hieronymus
Gregorius
Cicero.
Hierony.
Idem.
Auguſtinus.
Hieronymus.

¶ De conſtructione datiui.

Acquiſitiue verbum vult omne locatum
Cui quid fit ſiue eſt / acquirentis ſibi ternum
Actiue ſignans acquiſiti quoq; quartum.
Et quartum ad præeunte vel in / vice terni aliquãdo
Vltra acquirentis ternum depoſtulat altrum
Quorſum ſignantis vocis quandoq; venuſte
Vel quartũ ad p̄eunte vel in vice terni aliquãdo.

De verbis acq̃ſitiuis cum dtõ vel actõ cũ ad vel in.

¶ Omne verbũ acquiſitiue poſitũ regit dtm̃ caſum dictionis acquirẽtis. cui aliq̃d fit / ſiue eſt. Preterea omne v̾bũ actiue ſigñs / regit actm̃ rei acquiſitę. Vt ſi dicam Do tibi pecuniã. tibi eſt dictio acq̃rens. pecuniã eſt res acq̃ſita. Et in loco dti acq̃rẽtis regit interdũ actm̃ intercedẽte hac p̄pone ad vel in. vt Molitur mihi / vel in me inſidias. Teren. Nonne ad ſenẽ aliquã fabricã fingit. Idẽ. Edicone vim facias in illam. Idẽ. Quã iniqui ſunt patres. in adoleſcẽtes iudices. Cicer. Ad Appij claudij ſenectutẽ accedit vt cęcus naſcere᷑. Vltra etiã dtm̃ caſum acq̃rẽtiſ / ⁊ actm̃ acq̃ſiti / verbũ acq̃ſitiuũ regit alterũ dtm̃ dictionis ſignãtis quorſum. vt ſi dicã. Do tibi equũ. forte quęras: quorſum? reſpõdeo: dono. Teren. in eunucho. Hanc mihi dono dedit. Idẽ. Tu id laudi tibi ducis. Cice. Neq; negligẽtię mihi aſcribas velim. Et aliqñ in loco illius dti ſignãtis quorſum / regit actm̃ intercedẽte hac p̄pone ad vel in. Teren. in an. Ad hęc mala hoc mihi accedit. i. additur. Cice. Ad illã optimã et p̄clarã p̄dã / velut cumulus accedit Sexti Roſcij dãnatio. Teren. Se cõmendauit patri in clientelã. Exempla dictionis ſignãtis / cui aliq̃d eſt. Cice. i ep̄lis. Cura / vt intelligat. hanc nr̃am cõmendationẽ magno ſibi fore adiumẽto.

Terentius.
Idem
Idem.
Cicero
Teren.
Cicero.
Teren.
Cicero.
Teren.
Cicero

Sum ſic conſimiles caſus nectentia verba
Supra acquirentis ternum caſum ſibi nexum
In ternum mutent. vltra ad quid ſignificantis
Depoſcunt altrum ternũ / aut quartũ ad præeunte.

De triplici datiuo.

Hoc v̾bũ ſum ſiliter v̾ba ſiles caſus ꝯnectẽtia ſupra dtm̃ acq̃rẽtiſ poſſunt interdũ mutare caſũ poſt ſe ꝯnexũ i dtm̃. Ter. Mihi ſoli ridiculo fuit: fiat tibi voluptati / effect⁹ ſum multiſ admiratiõi / dom⁹ mea patet tibi hoſpitio. Aſto tibi p̄ſidio: natus ſum mundo ludibrio. Præterea aliqñ venuſte poſtulãt aliũ dtm̃ dictionis ſignãtis ad q̃d: vel actm̃ cum hac prępoſitione ad: vt ſum tibi vtilitati familię curandę / vł ad familiã curandã. Terẽ. Video oĩa ſigna huic eſſe ad ſalutẽ. Idem. Aliquos aduocabo amicos q̄ mihi ſ ad hanc rẽ adſint. Idẽ. Opus eſt vxori pluſcula ſupellectile ad nuptias. hoc fit mihi commodo morbo leuando / vel ad morbum leuandum.

Teren.
Teren.
Idem
Idem.

Aſſiſto tibi p̄ſidio inimicis expugnandis/vel ad inimicos expugnandos. ⁊ hoc modo poſſunt verba cum triplici datiuo cōſtrui.

Sum ꝓ habeo poſitum.

Sum pro habeo poſitum poſſeſſoris ſibi ternum
Poſtulat/atq; rei poſſeſſæ vult ſibi rectum
Infinitiuus ſibi ni quando modus obſtat.

¶ Hoc verbū ſum interdū pro hoc verbo habeo es ponitur: et tunc poſſeſſor in dtō ponetur: et res poſſeſſa in ntō: niſi per infinitiuū impediatur. Uirg. Eſt mihi nanq; domi pater. i. habeo patrē. Niſi infinitiu⁹ obſtet/tūc ntūs ponet̄ in actō. vt Nō dubito fautores eſſe tibi. i. te habere fautores.

Poſt ſe depoſcit verbum quandoq; datiuū
Signans congruere aut occurrere ſiue iubere
Auxilium ferre/aut inſiſtere vel famulari
Cum paribus ſenſu iubeo poſcit ſibi quartū.
Sed rogitant quartum leuo cum iuuo ſic ſua nata.

Sig̃ntia Congruere occurrere: iubere: auxiliari/ inſiſtere/ famulari.

¶ Dtm̄ regūt verba quæcūq; ſig̃ntia cōgruere: vt cōgruo/cōſentio/aſſentio/cōuenio/arrideo/applaudo/aſſentior/aſſentor/adulor/blandior. Similiter ſig̃ntia occurrere: vt occurro occurſo/obuio/obuenio/interuenio/euenio/inuenio: ⁊ omnia v̄ba cū obuiam iūcta: vt eo/ꝓdeo/exeo/venio/redeo/ꝓcedo/curro/occurro/equito/ꝓgredior/egredior obuiam tibi. ¶ Inſuper ſig̃ntia iubere: vt iubeo/impero/mādo/p̄cipio/edico: q̄ etiā actm̄ regūt. ¶ Itē ſig̃ntia auxiliū ferre: vt ſubuenio / ſuccurro/ ſuppeto/ſuppetias fero/auxiliū vel opē fero/auxilior/opitulor/patrocinor/adminiculor/adſum/præſto ſum/p̄ſidio ſum: ⁊ (vt vult Perottus) p̄ficio. Sed leuo ⁊ iuuo cū ſuis cōpoſitis regūt actm̄: vt leuo/iuuo/alleuo/ſubleuo/eleuo/releuo/adiuuo/coadiuuo/adiuto/coadiuto pauperē. ¶ Dtm̄ etiā regūt ſig̃ntia inſiſtere: vt īſiſto incūbo/infundo/vaco/intēto/intendo/inuigilo/inhæreo/inhio/indulgeo/inſto/aſto aſſiſto/ſubſto/ſubſiſto/operam do/animū applico vel adiungo/innitor. Præterea ſig̃ntia famulari: vt ſeruio/deſeruio/ſubſeruio/miniſtro/adminiſtro/ſubminiſtro/ſuggero/ſubijcio/milito/famulor/ancillor/amiciniculor. cū id genus alijs.

Perottus.

Ternum vel quartum ſibi ſubiungi rogitabunt
Hæc moderor/medicor/comitor/medeor vel adulor.

Sulpitius
Aſcenſius.
Uirgilius
Lactan.
Terentius.
Uirgili⁹.
Idem.
hieronymus
Saluſtius
Cicero.
Sueto.
Cice.
Plinius.
Ouidi.
Tacitus.
Cice.
Ualeri.
Cicero
Lucreti⁹.
Plini.
Cicero

¶ Hec v̄ba moderor/medicor/comitor/medeor/et adulor: tam Sulpitio q̄ Aſcēſio teſtibus: regūt indifferenter actm̄ vel dtm̄. ſi qua ſunt ijs ſignificatione conformia regūt dtm̄ et actm̄. Uirg. Senibus medicantur anhelis. Lactan. li. vi. Iniquitatū medere vulnerib⁹. Teren. Quas quū res aduerſæ ſint: minus mederi poſſis. Uirg. xi. Sed nō dardaneæ medicari cuſpidis ictum Eualuit. Dicitur etiā medico as. Idem Geor. Semina vidi equidem multos medicare ſerentes. hierony. in hieremia dixit. Quis medebitur tui. quod rarū eſt/⁊ vix imitandū. teſte Nunwita. Salu. Cuius libido gentibus moderatur. Cice. ꝓ M. Cæ. Pudor tu⁹ moderat̄ orationi meæ. Sueto. in aug. Nec ſucceſum victoriæ moderatus eſt. Cice. ꝓ balbo. Neq; eſſe conſtantiā puto: ſententiā aliquā/tanq̄ aliqd nauigiū / atq; ex reipu. tempeſtate moderari. lectū eſt modero/as. ¶ Comitor cōe eſt: vt comitor te: ⁊ abs te. Plini. Quicūq; eū comitati fuerant. Legit etiā comito. as. actiuū. Ouidi. ij. de ponto. Quē pia nobiſcū proles comitauit euntem. ¶ Tacitus. Tigilliū adulatus eſt. Inuentū eſt adulo/as. Ci. li. ij. tuſcu. Adulauit ſanguinē poſuit. hoc lambit vel ebibit. Uale. maxi. Si Dioniſiū nō adulares: iſta nō eſſes. hinc paſſiuū adulor aris qd raro legitur. Cice. j. offi. Nec adulari nos ſinamus. Lucretius. Lōge alio pacto gannitu vocis adulant. Plini⁹. Libro nouit as lenocinetur. i. blandiatur. Cice. Tibi ſeruiet. tibi lenocinabitur. cū id genus alijs.

Vult ternum verbum ſuadere placere fauere
Et parere notans/ſimul ijs contraria ſenſu.

¶ Dtm̃ caſum regũt ꝟba quæcũqȝ ſignĩtia ſuadere: vt ſuadeo/ſubſuadeo/ꝑſuadeo/diſſuadeo/cõſulo. Sil̃iter ſignĩtia placere: vt placeo/morẽgero/inſeruio/ſatiſfacio/gratũfacio/gratificor/obſequor/glorior: et his contraria: vt diſpliceo/ſucceNſeo/iraſcor: quod etiã ablm̃ (cum præiuncto) poſtulat. Similiter ſignĩtia fauere: vt faueo/aſpiro/annuo/innuo/cõquiniſco/amicor/ſuffragor: ⁊ iis ɔtraria: vt noceo/officio/incõmodo/impropero/inuideo/inimicor/iniurior/minor/minitor/refragor/ludificor/verba dare. Sil̃iter ſignĩtia parere: vt pareo/obedio/obtẽpero/acquieſco/auſculto/et audio q̃n pro obedio ſumĩtur. Et iis ſenſu cõtraria: vt reſiſto/reſto/obſiſto/obſto/repugno/illudo/inſulto/oppono/obiicio/aduerſor/obuerſor/reluctor/obluctor/obnitor/renitor/inſideor. cũ id genus aliis.

ſignĩtia ſuadere/placere/fauere/parere.

Offendo et lædo poſt ſe quartum rogitabunt
Vult ſtomachor ſextũ cum præpoſito præeunte
Et ſic iraſcor/quod vult quandoq; datiuum.

¶ Offendo ⁊ lædo acm̃ poſtulant: vt offendi vel læſi pedẽ. Stomachor poſcit ablatiuũ cũ præpõne cũ præeunte. Teren. Id equidẽ mecũ ſtomachabar. Iraſcor regit ablm̃ cũ præpõne vel dtm̃: vt iraſcor tecũ/vel tibi. Plau. Nõ amabo iraſci amphitryo Soſiæ. Liuius. xxxiii. Ne vicem noſtram iraſcaris. ſubaudit ꝓpter vicẽ.

ſtomachor/iraſcor cũ dtõ vel abltõ præpõne adiuncta.

Teren.
Plautus
Liuius.

Cum quibus eſt iunctũ con poſcunt plæraq; verba
Ternum vel ſextum cum præpoſito præeunte
Hos vltra quartum quæ ſunt actiua repoſcunt.

¶ Verba plæraqȝ cõpoſita cũ præpõne cõ: dtm̃ vel ablm̃ cũ hac præpõne cũ poſtulant: vt congruo tibi vel tecũ/cõſentio tibi vel tecũ/cõgredior hoſti vel cũ hoſte ⁊ ea quæ actiua ſunt vltra hanc ɔſtructionẽ regũt acm̃: vt cõparo Homero vel cũ homero Virgiliũ. Sed crebrius cum ablatiuo præeunte cũ conſtruũtur.

Verba cõiũcta cũ con dtm̃ vel ablm̃ cũ præeunte.

In citra motum verbis coniuncta quibuſdam
Nunc ternum poſcunt/ſextum nunc in præeunte
Cũ motu poſcunt ternũ aut quartũ in preeunte.
Et ſine præpoſito cum quarto lectum aliquando.

¶ Quædã verba cõpoſita cũ hac præpõne in citra motũ nũc cũ dtõ/nũc cũ abltõ hac præpõne in præeunte cõſtruuntur: vt infixit haſtam pectori vł ĩ pectore. Iniicio hunc ſcrupulum/vel in hunc. Inſilio naui/vel in nauem. Immitto ori/vel in os. Timor inuaſit animo/vel in animũ. Columel. Oliuæ ſicut matri inhærent. Cice. iii. de natu. deorũ. In vitio inhæreſcet. Et aliq̃n licet raro ⁊ poetice cum actõ ſine præpõne. Apu. in. vii. Longe peiores inhæſimus laqueos.

Verba cõiũcta cũ ꝓpõne in datiuũ vel ablm̃ præeunte ĩ poſtulãt.

Columella
Cicero.
Apuleius

Verba ad certamen ſpectantia iungito ſexto
Cũ ſibi præiuncto/at terno hæc dat ſæpe poeta.

¶ Verba ad certamen pertinentia regũt ablm̃ cũ hac præpõne cũ/vt certabo tecũ Poetæ tamẽ hmõi verba dtõ ſæpe adiiciunt. Virg. Placido. næ etiam pugnabis amori. Idẽ. Impar congreſſus Achilli. Idem. Dic mecũ quo pignore certes.

Verba certare ſignĩtia regunt ablm̃ cũ ꝓpõe cũ: ⁊ ſæpe datiuũ.

Virgilius

Omne petit neutrum ſignans excellere ternum
Vel quartum/et ſextum ſine præpoſito præeunte.

¶ Omne verbum neutrum ſignificans excellere. vt Antecello/antecedo/anteeo/anteſto. ⁊c. regunt datiuum et acm̃. et ablm̃ ſine præpõne. vt antecello tibi vel te viribus. Cicero pro Cornelio. Qui eloquẽtia cęteris antecellis. Suetonius in auguſto. Magnificẽtia omnes anteceſſit. Plautus in aulu. Virtus oĩbus rebꝰ anteit. Tacitus. Nobilitate cęteros anteiret. Apulei. li. iiii. Robore cęteros anteſtabat.

Verba excellere ſignĩtia dtm̃ vel acm̃/⁊ ablm̃ cũ præpoſitione.

Cicero.
Suetonius
Plautus
Tacitus.

Apuleius Idem. Animi robore cęteris anteſtaret.

Dominor cum Expoſcit dominor ternum aut quartū: præeunte
dtō/actō/ſiue Nunc in/nunc inter. vel ſextū cum in ſibi iuncto.
abltō cū p̄pōne Cum genito legitur dominor ſimul auxiliari.

Uirgilius ¶ Dominor/aris. regit aliqñ dtm̄. Uirgili. Uictis dominabitur argis. aliqñ actm̄
Ouidius p̄eunte hac p̄pōne in/vel inter. Oui. Et qđ dñari in cętera poſſit natus homo. Uirg.
Uirgi. Interꝗ nitētia culta Infœlix loliū/et ſteriles dominātur auenę. Aliqñ abltm̄ p̄e-
Saluſtius. unte hac prępōne in. Saluſtius. Fortuna in omni re dominatur. Legit̄ i ſacris do-
Hieronymus minor cū gtō. Hiero. li. eccleſiaſtici. Dominatꝰ eſt beſtiarū. Idē in Eſaia. In die ſa-
Idem. lutis auxiliatus ſum tui.

Acquirentis ternum/acquiſiti quoq; quartum
Actiuum impertit poſcit/quartumq; aliquando
Acquirentis & acquiſiti vult ſibi ſextum
Deponens et in or ſtructuram poſcit eandem.

Impertio. ¶ Impertio actiuū/ regit dtm̄ acquirentis: ⁊ actm̄ acquiſiti. vt impertio tibi mu-
Teren. nus/et aliqñ regit actm̄ acquirētis: ⁊ abltm̄ acq̄ſiti. Teren. Sūma ſalute ſuū par-
Impertior. menonē impertit gnato. Impertior aūt deponēs eodē modo cōſtruitur.

¶ De conſtructione accuſatiui.

De actiuoꝝ cō Verbum omne actiuum præ ſe depoſcit agentem
ſtructione. Rectum vel quintum/& poſt ſe quartū patientem.

¶ Omne verbum actiuum regit ante ſentm̄ vel vctm̄ agentē: ⁊ poſt ſe actm̄ patien-
tem: vt ego lego Uirgilium.

Pulcre interdico ternū ſextumq; repoſcit
Cū terno et quarto legitur iunctūq; aliquādo
Rarius et q̄uis quartū et ſextum ſibi iūgit
Obſto quū ſignat/quartū poſcit ſibi ſolum.

¶ Interdico quadruplicem habet conſtructionē. Primo elegātiſſime ⁊ frequen-
Suetonius tiſſime regit dtm̄ cū abltō. vt interdico tibi domo mea. Sueto. in auguſto. Alteri
Plini. ob ingratū ⁊ maliuolū animū domo et prouincijs interdixit. Sic imperſonaliter
Liuius. recte dicimus. Plini. li. iiij. Quibꝰ aqua et igni interdictū eſt. Secūdo regit accu-
Suetoniꝰ. ſatiuū cū dtō: vt interdico tibi libros meos. Sueto. in domiti. Interdixit hiſtrio-
Liuius. nibus ſcęnā. Liuius. xxxiiij. Fœminis dūtaxat vſum purpurę interdicemꝰ. Iu-
Iuſtinus. ſtinus li. v. Cui paulo ante omnē humanā opem interdixerant. Seneca. li. epiſtolarū
Seneca lxvij. Interdices mihi inſpectionē rerū naturę. Oui. meta. vi. Cui quondā regis
Ouidius. orbem interdixit. Idem. Si iubes cęſar ſtatim illi domū meā interdicā. Tertio
Idem. (qđ rariſſimū eſt) inuenitur actm̄ cū abltō habere. Cęſar li. j. de bello gal. Om̄i gal-
Cęſar. lia romanos interdixiſſet. Quarto interdico ꝓ obſto regit vnicū dtm̄. Cicero. iiij.
Cicero in verrē. Pater improbus/cui nemo interdicere poſſit. i. obſtare. Notandū eſt dili-
genter verbū tam elegans.

Inuideo ternum poſcit. poſt hunc quoq; quartū
Interdum ſextum cum vel ſine præpoſitiuo
Iunxit et antiquus Plautus terno genitiuū.

¶ Inuideo quattuor modis cōſtructū legitur. Primo cū dtō ſolo. Marci. Omnibꝰ
Marcialis. inuideas inuide nemo tibi. Secūdo dtm̄ cū actō. vt inuideo tibi fœlicitatē. diui-
Quintilianus tias. ⁊c. Quintilianus videtur hanc conſtructionē vt nimis antiquā damnare: ve-
Seruius rū quū apud latiniſſimos frequētiſſime legatur: et ornate quidē. recte imitandū.
teſte Seruio in illud Ænei. vij. Effecta ſenectus/inuidet imperiū. Idem alibi. Le-

ber pampineas inuidit collibus vmbras. Cice. Optimam nobis naturā inuidiſſe videantur. Plini: Neq; ego. vt multi. inuideo aliis bonū. quo ipſe careo. Apu. Mihi fortuna diuitias inuidet. Liui li. ij. Nō inuiderunt laudes ſuas mulieribus viri romani. Tertio dtm̄ cū abltō intercedēte ꝑpōne de/vel in. Cicero pro Lu. Flacco. Purpurā tyriā in qua tibi inuideo. rarus tamē loquēdi modus. Quarto. Plautus ille antiquus quo nemo verborū licentia (authore Valla) lenocinantior. dtō gtm̄ adiūgit dicēs in muſtel. Næ eorū quiſq; inuiderit cōmodi. qui loquendi modus a nobis fugiendus. tanq; a ſcopulo ſi Phauorino pho. apud Gellium credimus.

Cicero. Plini. Apule. Liuius. Cicero. Plautus. Gellius

Ad quinos ſenſus quæ ſpectant omnia verba
Quæq; timere notant ſimul hæc intelligo ſentit
Expoſcunt rectum aut quintū præ ſe patientis
Et poſt ſe quartum depoſcunt vocis agentis.

¶ Verba ad quinq; ſenſus pertinētia: vt audio/video/guſto/olfacio/tango: ⁊ ſignificantia timere: vt timeo/metuo/paueo/formido/horreo/horreſco. ſimiliter hæc v̄ba intelligo/ſentio/poſtulāt ante ſe nīm̄ vel vcīm̄ patientem: ⁊ poſt ſe acīm̄ agentem.

¶ De paſſiuorū cōſtructione

Paſſiua aſciſcunt rectum caſum patientem
Præ ſe vel quintum poſt ſe poſcunt et agentem
Sextum præpoſito ſibi iuncto ſiue datiuum.

¶ Omnia verba paſſiua regūt ante nīm̄ vel vcīm̄ patientē: et poſt ſe abltīm̄ cū præpōne vel dtm̄ agentē: vt tu amaris a me vel mihi: idē eſt qđ ego amo te. Et hoc modo licet mutare actiuam conſtructionē in paſſiuam per omnes modos et tempora: et ediuerſo.

Paſſiua expoſcunt vltra patientem et agentem
Quos actiua regunt omnes iungi ſibi caſus.

¶ Verba paſſiua vltra agentem et patientē regūt omnes caſus ſuorū actiuorū: vt litere dantur a me vel mihi tibi ad patrē: hoc eſt do tibi literas ad patrē.

¶ De neutro paſſiuis.

Hæc vapulo veneo fio rectum patientis
Depoſcunt ſextum cū præpoſito vel agentis

¶ Hæc neutropaſſiua. vapulo/veneo/fio. cōſtruuntur cū ntō caſu patientis/ ⁊ abltō agentiſ cū præpōne a vel ab præeunte: vt vapulo a ꝑceptore. Quintilianus li. ij. An ab reo fuſtibus vapulaſſet. Et alibi. Fabrici⁹ reſpondit. ſe ciue ſpoliari malle/q; ab hoſte venire. i. vendi. Hierony. A dn̄o factum eſt iſtud.

Quintilianus. Hieronymus

Exulo depoſcit rectum caſum patientis
Atq; loci ſextum cum vel ſine præpoſitiuo.

¶ Quū Priſcianus et alij plures non probent recte dici. Exulo a principe. Et præcipue quū nulla occurrunt teſtimonia. Quæ apud probos legimus producere non veremur. Inuenimus Exulo conſtructū cū ntō caſu patientiſ et abltō. nois ſignātis loci: aliqñ cum præpoſitione/aliqñ ſine. Macrobius libro ſaturnalium. vij. cap. j. Si propter hoc a conuiuijs exulabit philoſophia. procul hinc faceſſant ⁊ alumnæ eius. honeſtatē dico et modeſtiam/nec minus cū ſobrietate pietatem. Terenti. in eunu. Domo exulo. Exulo dicitur quaſi ex ſolo eo.

Macrobius Terentius.

Nubo.

Nubo maris poſcit ternum/et rectum mulieris
Infinitiuus ni quando ſibi modus obſtet
Inq; loco terni ſextum lego cum præeunte.

Teren. Teren.

¶ Hoc verbũ nubo/is. poſtulat dtĩm viri: et ntĩm mulieris: niſi hoc ỽbũ nubo fuerit infinitiui modi: tunc eni mulier in actõ ponetur. Teren. in an. Aiebãt hodie filiam meã nubere tuo nato. Et loco dtiui nominũq; cõſtruitur cũ abltõ/p̄põne cũ præeunte. Teren. Natam inueni nuptam cum filio tuo. ¶ Nubor paſſiue olim. in ſacris. In cœlo neq; nubent/neq; nubentur.

Videor

Quum videor ſignat puto ternum ſemꝑ agentem
Poſtulat/et rectum patientem/quandoq; cernor
Structuram ſemper/paſſiui more repoſcit.

¶ Qñ hoc verbũ videor ſĩgt idem qđ puto/as. poſtulat ſemꝑ dtĩm agentẽ: ⁊ ntĩm patientem: vt ego puto hanc vitã acerbã. qđ ꝑ videor ſic dici poteſt. acerba mihi videtur hæc vita. Sed quando ſĩgt idem qđ cernor vel aſpicior more paſſiui conſtruitur: vt abs te vel tibi videor. i. cernor vel aſpicior.

Pro vario ſenſu communia ſingula verba
Structuram actiuam ſic paſſiuamq; repoſcunt.

¶ Verba omnia cõmunia ꝓ varietate ſĩgtionis/nũc actiuã/nũc vero paſſiuã cõſtructionẽ ſequũtur: vt ego criminor te/vel a me vel mihi tu criminaris.

Includunt ſenſum paſſiuum neutra venuſte
Motum quæ ſignant/ſic deponentia verba
Tempore præterito/reliquis ab eo quoq; ductis.

Uirgilius Teren.

¶ Verba neutra et deponẽtia motũ ſĩgntia/includũt paſſiuã ſĩgtionẽ in præterito ꝑfecto tp̄e. ⁊ alijs tẽporib⁹ ab eo formatis. Uirg. Uenit ſumma dies. Terẽ. Hinc profectus eſt/menſes tres abeſt.

Tranſitiua ſibi depoſcunt omnia verba
Vltra acquirentem ternũ quartũ quoq; vocis
Illius. verbi in quam actus tranſire notatur
Ternis perſonis paſſiuentur quoq; neutra.

Uirgilius.

¶ Omnia ỽba trãſitiua/ſiue actiua/ſiue neutra/deponẽtia/vl' cõmunia: regũt vltra dtĩm acq̄rentẽ etiã actĩm illius dictionis in quã trãſit actus ỽbi: q̄ etiã põt eſſe ntĩs caſus ỽbo paſſiuo: vt oraui tibi veniã. Uirg. En quis conſeuim⁹ agros. Conor tibi inſidias/interꝑtor tibi Uirgilium. Et ea q̄ neutra ſunt poſſunt paſſiuari in tertijs perſonis. vt aratur/arantur. bibitur bibuntur.

Interdum poſcunt quartũ ſibi neutra ſoluta
Vi alterius verbi intellecti/aut præpoſitiue/
Quartus in aduerbũ/vel quãdo ſit reſolutus.
Siue figurate vetitat quod ſermo ſolutus.

Uirgili⁹. Iuuenalis

¶ Verba neutra. iiij. modis actĩm regũt. Primo modo ꝑ ſubſidiũ alteri⁹ ỽbi intellecti. Uirg. Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexim. hoc eſt ardenter amabat Scđo modo ꝑ p̄põnẽ intellectã: vt cõmiſſa paueſco. i. ꝓpter cõmiſſa. Tertio modo ꝑ mutationẽ actĩm aduerbiũ. Iuue. Quæ curijs ſimulãt ⁊ bacchanalia viuũt: hoc eſt bacchanaliter. Quarto modo ꝑ figurã Synecdochen: vt doleo caput. Quẽ loquẽdi modũ orator refugit in ſoluta oratione. Nã dicendũ eſt caput dolet.

Expoſcunt quartum conformis ſignificati
Cuncta ſibi (ꝗuis neutralia) plæraq; verba.

Boetius Idem

¶ Omnia ferme ỽba (ꝗuis neutralia ſint) poſſunt regere actĩm caſum cõformis ſignificati: vt apud Boetiũ. Hũc ꝯtinuũ ludũ ludimus. Idẽ. Magnũ quidẽ certamẽ certauimus. Ille graue ſeruit ſeruitutẽ: qui aĩmũ vitijs ſeruũ habet. Hæc Aſcenſius/Auguſtinus dathus.

Poſtulo poſco peto doceo rogo flagito celo
Exuo cum veſtit monet induo calceo cingo.
Erudit atq; precor percontor et exigo iunge
Obſecrat obteſtor cum exoro interrogat oro.
Hortor cum natis geminos poſcūt ſibi quartos.

¶ Hæc verba poſtulo/poſco: cū alijs ſupramemoratis duplicem actm̄ regere poſſunt: vt poſtulo te veniam. Tulli⁹ hoc te obſecrat. Virgi. xi. Pacē te poſcim⁹ omes. In ſacris li. regū. Dedit mihi petitionē quā poſtulaui eū. Plau. Quā tū virginē a me repoſcis. In ſacris. Si filius petierit patrem ſuum ouum. Stati. x. Et quæ te leges præceptaq; fortia belli Erudijt genitrix Ouidius. Hortaturq; ſequi damno ſaſq; erudit artes. Luca. Dux etiā votis hoc te fortuna precatur. Plautus. in pſeu. Sunt q̄ te volum⁹ pcontari. Cicero. j. de legib⁹. Te veritatē exigāt. Idem in pma cōtra Catili. Quod te iamdudum hortor.

Virgilius
Scriptura.
Plautus.
Stati⁹
Ouidius
Lucanus
Plautus
Cicero

Quæ rogitare notant crebro magis atq; venuſte
Expoſcunt quartū rogitati/illius et vnde
Depoſcis quicq̄ ſextum cum præpoſitiuo.

¶ Verba q̄ rogitare ſignt vſitatius et venuſti⁹ regūt actm̄ rei rogitatæ: & ablm̄ cū ppōne illius rei vnde rogitatur aliqd: vt poſtulo veniā abs te. Cice. p mure. Eadem precor a dijs immortalibus.

Cicero.

Verbum ornare notans vel denudare requirit
Ornati quartum per quā pulcre/atq; rei qua
Ornatur quicq̄ ſextum/quandoq; datiuum.

¶ Verba ſignātia ornare vel exuere regūt actm̄ rei ornatæ: & ablm̄ ſine ppōne illi⁹ rei q̄ ornatur aliqd: vt orno domū floribus/veſtio te purpura/induo me byſſo/cingo me gladio/calceo pedes cothurnis/velo vel tego domū latere calamis vl' ſtramine/ſterno aream ſirpis/exuo humerū pallio/denudo corpus veſtib⁹. et aliquādo dtm̄. Oui. meta. Fluminaq; obliquis cinxit decliuia ripis. Idem. Iamdudum vincula pugnat exuere ipſe ſibi. Sed poeticū.

Ouidi.
Idem

Celo vult binos quartos/vel ſub vice quarti
Alterius ſextum cum præpoſito præeunte
Perſonæ et ternū ſibi iungi vult aliquando.

¶ Hoc verbū celo regit aliqn̄ duos actōs. vt apud Teren. Ea ne me celet conſuefeci filium. Aliqn̄ loco alterius acti regit ablm̄ cū ppōne: vt celo te de hac re: vl' celo hanc rem de te. Et quandoq; regit dtm̄ pſonæ: vt celo tibi librū. Teren. in phor. Si hoc celer patri in metu ſum. Aemili⁹ pbus de vita alcibiadis. Id Alcibiadi diutius celari non potuit. Lucan⁹. A ſuperis celare diem. Cice. li. epl'arū. vij. Baſſius noſter de hoc me libro celauit.

Terentius.
Aemil⁹ pbus.
Lucanus
Cicero.

Ternum cum quarto poſcunt reſpondeo mitto
Adijcio ſcribo verbū omne loqui quoq; ſignans
Interdum quartum cum præpoſito ad vice terni.
Hos vltra poſcunt ternū aut quartū ad præeunte.
Compello appello ſic conuenio alloquor affor
Atq; interpello quartum ſolum rogitabunt.

¶ Dtm̄ et actm̄ poſcunt hæc verba reſpōdeo/mitto/adijcio/ſcribo: & omne verbū ſignās loq̄: vt loquor/dico/aio/memoro/verbū facere/verbū pferre/efferre/narro:

vt nullum ꝟbũ mihi reſpõdit/miſit/adiecit/ſcripſit/vel locutus eſt. Et loco dti interdũ poſtulãt actm̃ cũ hac ꝑpõne ad. Et vltra hanc cõſtructionẽ poſſunt habere alterũ dtm̃ vel actm̃ ad piũcta dictionis ſigñtis ad q̃d(vt ſuperius eſt dictũ) vt nullum verbũ mihi vel ad me reſpondit aut locutus eſt ꝓpoſito vel ad ꝓpoſitũ. Hęc tamẽ cõpello/appello/cõuenio/alloquor/affor/interpello: ſolũ actm̃ regũt: vt cõpello/appello/cõuenio/interpello/alloquor/affor te. De cõfero/colloquor/cõfabulor et ceteris ſuperius dictũ eſt.

Vult auferre notans verbũ ablati ſibi quartum
Illius de quo quicq̃ aufertur quoq; ternum
Pro terno interdum ſextum cũ præpoſitiuo.

¶ Uerbũ ſigñs auferre poſtulat actm̃ rei ablatę/et dtm̃ illius vnde aufertur aliq̃d vt aufero/rapio/abripio/diripio/eripio/ꝑripio/ſurripio/adimo/demo/ſubduco/ſublego/ſubtraho/detraho/furor/ꝓdor tibi veſtẽ. Et interdũ loco dti poſtulat ablm̃ cũ ꝑpõne. Terẽ. Ex crimine hoc antiphonẽ eripiã. Cic. iij. epiſtolarũ. Ego ſi ꝓuincia detrahere de ſua fama quicq̃ cogitaſſem.

annotatio

Uerba ſigñtia priuationẽ cũ actõ ⁊ abltõ ſine pręꝑpõne.

Cum natis priuo ſpolio fraudo abdicat orbo
Emungo euacuo caſtro fruſtro ex(et)inanit:
Eluit expello viduo exhæredo repoſcunt
Abs quo priuatur quicq̃ illius ſibi quartum/
Priuati et ſextum ſemper ſine præpoſitiuo.
Sed legitur fruſtror(raro etſi)cum genitiuo
Abrogat expoſcit quartũ et ternũ ſibi ſolum.

Liuius. Terentius Gellius. Uirgilius Cicero. Cicero..

¶ Hęc verba priuo/ſpolio/fraudo cũ cõpoſitis: vt deprimo/ſupprimo/expolio/diſpolio defraudo. Silr abdico orbo abrogo expello viduo exheredo regũt actm̃ illiꝰ rei vnde ꝑuatᷓ aliq̃d: et ablm̃ ſine ꝑpõne illius rei q̃ priuatur: vt priuo te rebꝰ. Liuius. Dictator ſe magiſtratu abdicauit. Teren. in phor. Emũxi ſenẽ argento. Euacuo animã vitijs. Exſanio amphorã vino. Caſtro te teſticulis. Fruſtro/vel deponẽs fruſtror te ſpe. i. fraudo. vel decipio te. Fruſtror legitᷓ cũ gtõ apud Gelli. Captionis verſutae excogitatae fruſtratus eſt. Uirg. Tam multis viduaſſet viribus vrbem. Abrogo/ꝯ. actm̃ et dtm̃ regit. Cice. j. ad Heren. Quę res fidẽ abrogat orationi. i. aufert. Dicimus etiam abrogatur lex. i. infirmatur. ⁊ etiã abrogatur legi. Cice. ad Heren. Cui legi abrogatũ vel derogatũ ſit.

Uerba cõpoſita cũ ante/pręꝑ poſt et ſub.

Pono fero capio cũ præ poſt ante repoſcunt
Quartum cum terno/ſic actiua omnia ferme
Cum præ et ſub iuncta/at ſoli terno dato neutra.

Teren. Idem. Idem. Idem.

¶ Hęc ꝟba pono/fero/⁊ capio cõpoſita cũ p̃/poſt/aut ante: regunt actm̃ et dtm̃: vt præpono/præfero/poſtpono/poſtfero/antepono/antefero/antecapio libertatem diuitijs. Silr actiua plęraqꝫ oĩa cõpoſita cũ p̃ vel ſub conſtruuntur: vt p̃ſcribo/p̃ſtituo/p̃finio/p̃dico/p̃figo/p̃paro/cũ alijs. ſubigo/ſublego/ſubijcio/ſuppono/ſubſterno/ſubdo/ſubiugo: cũ multis alijs. Teren. Tute his rebus finem pręſcripſiſti pater. Idem. Cherea huic rei p̃ficimus. Idẽ. Et te clam ſubduxiſti nobis. Idẽ. Qui hunc ſuppoſuit nobis. Neutra plęraqꝫ ſolũ dtm̃ habẽt. vt ſubrideo tibi. Succurro tibi/ſubſideo tibi. ⁊c̃.

Commoneo admoneo poſcunt quartum & genitiuũ
Aut ablatiuum cũ vel ſine præpoſitiuo.

Quintilianus.

¶ Cõmoneo et admoneo/ꝓ memorẽ facio: triplicẽ habẽt cõſtructionẽ. Primo regũt actm̃ ⁊ gtm̃: vt admoneo te officij. Sal. admonuit aliũ egeſtatꝫ. aliũ cupiditatis ſuę. Quintilianus. Grammaticos officij ſui commonemus. Secundo accuſatiuũ cũ abltõ ſine ꝑpõne. authore Mãcinello. vt admoneo te officio. Tertio actm̃ et abltm̄ cū ꝑpōne. Cice. iiij. epl'arū. Putaui ea de re te admonendū. Regit etiā ꝑ hortor: duplicē actm̄ ſicut ſuum primitiuū moneo: de quo ſuperius. Teren. Ridiculum eſt te iſtud me admonere.

Cicero.
Terentius

Accuſare notans verbū/ aut dānare repoſcit
Quartum accuſati vel damnati et genitiuum/
Siue ablatiuum cum præpoſito ſimul abſq;
Criminis aut pœnæ/ at ſextū cum ſunt ſine fixis
Adiectiuorum cum vel ſine præpoſitiuo
Exceptis tanti pluris quanti atq; minoris
Cum natis ſemper quæ ponentur genitiuo.
Criminis interdū quartum iungi ſibi poſcunt.

¶ Uerba ſignātia accuſare vel damnare regūt actm̄ accuſati/ vel dānati: et gtm̄ vel abltm̄ cū vel ſine præpoſitione/ criminis aut pœnæ: vt accuſare hūc potes furti/ furto/ vel de furto. dānaui hūc vniuerſæ pecuniæ/ vniuerſa pecunia: vel de vniuerſa pecunia. hec Ualla. Liui⁹. Sed nequaꝗ̄ tantū relictū eſt quantæ ſummæ damnatus fuerat. Sed huiuſmodi verba poſtulāt ſemper abltm̄: cū vel ſine ꝑpōne oīm adiectiuorū cū ſine ſubſtantiuis ponūtur: exceptis iſtis. Tanti/ quanti/ pluris/ et minoris: cū cōpoſitiꝫ q̄ ſemꝑ gtō (quū ſunt ſine ſubſtātiuis) ponūtur: vt accuſare hūc potes furti vel ſacrilegij/ vel vtroqꝫ/ vel de vtroqꝫ. Ambobus vel de ambob⁹: non aūt vtriuſqꝫ vel amborū. Uerba ſunt Uallæ. Regūt aliqñ actm̄ criminis. Cice. p̄mo de ora. Nā qḋ inertiam accuſas adoleſcentiū. Cice. ꝓ Sylla. Qui alterū cōiurationis accuſet. Aemilius probus. Accuſatus hoc crimine. Gel. li. xvi. ca. iij. Timerchū de pudicitia accuſaret. Ago te furti. i. accuſo. Sueto. in Cæſare. Dolobellā repetundarū poſtulauit. i. accuſauit. Cice. ad Heren. Arceſſitur Cæpio maieſtatis. i. accuſatur de pctō in maieſtatem principis. Idem. ij. offi. Næ quē vnqꝫ innocentem iudicio capitis arceſſas. i. accuſes. Teren. Si herum inſimulabis auariciæ male audies. Ouid. vtinā temeraria dicar Criminib⁹ falſis inſimulaſſe virum. Cice. ii. ad Heren. Si q̄ſqꝫ furti arguat. Solinus. in aliquo peccato argutus. Gellius. li. iiij. Notabatur impolitiæ. i. incuriæ. Cice. Boni ciues nulla ignominia notati. Teren. Hic furti ſe alligat. i. obnoxiū reddit. Plau. in penulo. Furti ſe aſtringit. i. obnoxiū facit. Hiero. Qui alterū mendacij criminaris deſine ipſe mentiri. Cicero. Scelerꝫ cōdemnat generū ſuū. Idē. Si iniquus es in me iudex: condemnabo eodem te crimine.

Uerba accuſationē aut damnationē ſignātia cū actō ⁊ gtō: aliqñ ablatiuo.

Accuſare vl' damnare ſignificātia ſunt hæc. Accuſo. Incuſo Arguo. Reꝑhēdo. Criminor. Inſimulo. Ago Poſtulo. alligo Aſtringo. Arceſſo. ⁊ id gen⁹ alia.

Ualla.
Cicero
Aemil⁹ ꝓbus.
Gellius
Suetonius.
Cicero.
Idem
Terentius.
Ouidi.
Cicero.
Solinus.
Gelli.
Cicero.
Teren.
Plautus
Hieronymus

¶ Annotatio.

¶ Etſi huiuſmodi adiectiua tanti quanti minoris pluris leguntur cōiūcta cū ſubſtātiuis in gtō. Ille gtūs tamen non regitur a verbo ſpectante ad preciū: ſed a ſubſtātiuo noīe/ vel infinitiuo eſſe ſubaudito. vt in illo Cice. i paradoxis. Areas quaſdam magni p̄cij æſtimant. ſenſus eſt. æſtimāt areas quaſdā (ſubaudi) eſſe magni precii. vel ſic per nomen. Aeſtimant areas quaſdam (ſubaudi) eſſe areas magni precij. Terentius. Uidetur homo quantiuis precij. precij hic regitur a ſubſtātiuo homo. Ideo latine nō dr̄. quanti precij emiſti. ſed quāti emiſti. neqꝫ intelliges i cōſtructione precij. ſed ſic reſolues: quanti emiſti. i. quanto precio. Nā latine dr̄: quāto precio emiſti. minori pecunia vendi. multis nūmis mercatus ſum/ tanto auro non vendam.

Cice.
Idem.
¶ Magni p̄cij
Terentius.
¶ Quantiuis precij.
¶ Quāto p̄cio.

Ad precium ſpectans verbum precij rogitabit
Sextum. ſed demptis tantum quantū minus et plus
Cum natis (quū ſunt ſine fixis) quæ genitiuo
Ponentur/ ſed cum fixis ſexto. tamen iſta
Tantidem pluris ſemper pone in genitiuo.

Uerba ad preciū ſpectantia.

Carius et melius peius ſic vilius emi
Poſſe negat dici recte per nomina Valla.

Saluſtius
Virgilius
Terentius.
Valeri.
Plautus.
Idem.
Valla.

¶ Verba ad preciū ꝑtinētia: vt emo/vendo/cōſto/valeo/loco/cōduco: et do ꝓ vendo regūt ablm̄ rei ſignātis preciū/ſiue preciū certū ſit ſiue incertū: his quatuor exceptis tantū/quantū/minus/et plus/cū ſuis cōpoſitis: vt tantiuis/tātilibet/tanticunq̄/quātiuis/quātilibet/quāticunq̄: q̄ ſine ſubſtātiuis in gtō poni debēt. Sed cū ſubſtantiuis in ablrō: ꝓter tātidē et pluris q̄ ablrō carēt. Et licet Saluſtius ſcribat pluris precij. ⁊ Teren. quātiuis precij. hic tn̄ loquendi modus nō vſitatꝰ apud oratores. Virg. Vendidit hic auro patriā. Terenti. Minis viginti tu eam emiſti. Valerius. Magno vbiq̄ precio virtus eſtimatur. Teren. Redimas te captū quam queas minimo. Plautus. Quanti eam emit? Vili. Cicero. Inlicitatorē potius ponam: q̄ illud minoris veneat. Idem. Quo ne pluris emerem. Latine dicas (authore Valla) hoc emi carius melius peius vilius. non aūt carioris melioris. ⁊c.

Verba regētia gtīn adiectiuorum.

Aeſtimo. cū pendo. facio. puto. conſulo. curo.
Sic habeo. duco. genitos iſtos ſibi poſcunt
Tanti cū quanti. maioris. maximi. et æqui.
Magni. infiniti. parui. minimi. atq; minoris.
Atq; boni. multi. pluris. cū plurimi. et aſſis.
Et nauci nihili flocci: quædam quoq; ſextū
Pro præeunte petūt. vt duco/eſt pro nihiloq;
Interdū ſextum poſcunt ſine præpoſitiuo.

Boetius
Columella
Cicero
Apuleius
Ouidius
Teren
Apuleius
Cicero
Cicero.
Virgilius
Catullus
Plautus
Idem

¶ Verba æſtimandi. vt æſtimo/exiſtimo. ⁊c. regūt gtōs iſtos: tanti quāti. magni maioris. maximi. ⁊c. ſuperius in verſibꝰ dicta. Boetius. li. j. de conſo. Quāti tu æſtimabis: ſi bonū quid ſit cognoueris. Infiniti inquā. Claudi. Terūcij faciunt/nihili pendunt. Cicero pro murena. Quanti putas eſſe ad famā hominū. Apu. li. primo meta. Optimi conſule. i. æſtima vel iudica. Ouidi in vi. de ponto. Tu tamen hæc quæſo conſule miſſa boni. i. iudica ⁊ in bonā partē accipe. Teren. Tu de me parui curas dū illi bene conſulas. Hanc rem nihili duco. Apu. j. meta. Iſtud quidē qđ polliceris/æqui boniq̄ facio. Cice. in epl'is. Demōſtrauit me a te plurimi fieri. Cice. v. phil. Pluris habetur. Virg. Non aſſis faciunt. Catullus. Om̄es vniꝰ aſſis æſtimemus. Plautus in rudente. Minas tuas flocci non facio. Idem in Curg. Reſpicio vos nihili meā gratiā facere. hic nihili et flocci ſeparantur a facio. Ideo meliꝰ diſiūcte q̄ cōpoſite coſtruuntur hæc et alia.

¶ Annotatio.

Silius.
Cice.
Valla.
Boetius.
Hieronymus
Valerius
Seneca.
Cicero.

¶ Quædā etiam ex iſis regūt ablm̄ horū adiectiuorū intercedēte hac præpōne ꝓ. Silius. ij. Certo equidē nec ꝓ nihilo eſt mihi fœdera rūpi. Cicero ſæpe vtitur pro nihilo duco. ꝓ nihilo habeo. i. æſtimo. Regūt etiā interdū ablm̄ ſine præpoſitione vt æſtimo te magni et magno et recte (teſte Valla). Boetius in prologo topicorū. Paruo æſtimare videtur. Hiero. in leuiti. Tāto æſtimabitur. Valerius. li. v. Magno vbiq̄ ꝓcio virtus æſtimatur. Seneca. Data magno æſtimas/accepta paruo Sed pulcrius et frequentius cum genitiuo. Cice. in aca. Alia pluris æſtimanda/alia minoris.

¶ Cōpoſita a pleo et fartio cū actō ⁊ ablatiuo/aliq̄n gtō.

Quartum cum ſexto poſcunt pleo fartio nata
Vel genitum/interdum ſextū cum præpoſitiuo
Totius et ſextum ſemper cum præpoſitiuo.

Virgilius
Saluſtius

¶ Compoſita ab his verbis pleo ⁊ fartio: vt cōpleo/expleo/impleo/oppleo/repleo/ſupplet io/refertio/infertio. ſuffertio regūt actm̄ vel ablm̄. Virg. Impleuit clamore vias. Sal. Sylla oēs ſuos diuitijs expleuit. Idem. Precipit primū vti veteres amicos muneribus repleant. Vallenſis. Referſi apothecã vino. ⁊ aliqñ loco ablatiui regũt gtĩm. Virg. Implentur veteres bacchi. Interdũ abltĩm cũ prepõne de. Cice. primo de ora. De nugis referti libri. Marcialis. Hos niſi de flaua loculos implere moneta. Et vltra hãc ꝯſtructionẽ regũt etiã abltĩm ſemꝑ cũ p̄põne alicuiꝰ totiꝰ: vt impleui vrceũ de amne / de riuo. Hæc Vallenſis.

Valla. Virgi. Cicero Marcialis

¶ Annotatio.

¶ Verba ipſius Vallæ diligenter ſunt annotanda in hac et ſimili cõſtructione. vt ſi dicam. Impleui nauẽ de omni genere frumenti. et Referſi apothecam de varia natura vinoꝝ. vix auſim (inqt Valla) p̄põnẽ hic omittere. Quia nõ eſt nauis repleta omni genere frumenti. ſed frumento omnis generis. Et hoc quoties loquimur de aliquo toto / vel re generali. vtimur ſemper p̄põne. Lactan. iiij. Et inſuper duodecim cophini / de reſiduis fragminibus impleti. Nã ſi dicã impleo vrceũ de amne. hic ſignificatur. pars de aliquo toto auferri. nõ illud totũ. igitur nõ dices. Impleui vrceũ amne / ſed de amne. ⁊ ſic de ſimilibus.

Valla. Lactan.

Quæ nutrire ſolent. cum magnifico. beo. dito.
Informo purgo ſic inficit imbuit adde
Prouoco participo cõmunico placo laceſſo
Inſtituo in(q;)itiat ſimul erudit inſtruo muto
Oblecto palpo circumuenio locupleto.
Munero. cum dignor. quartũ & ſextũ ſibi poſcũt.

¶ Accuſatiuũ et abltĩm ſine p̄põne regũt verba q̃ ſignt nutrire: vt alo / educo / imbuo te optimis inſtitutis. cibo te pane. lacto te verbis. poto te aceto. ſatio / ſaturo / reficio te delicijs. Sĩliter hæc ỽba: magnifico te ỽbis. Beo / dito te ſpe. Informo te diſciplinis. inficio / imbuo lanã colore. prouoco / laceſſo te conuitijs. participo te prãdio. cõmunico te cõſilijs meis. placo numina precibus. Inſtituo te moribꝰ. initio te ſacris. erudio / inſtruo te armis. muto quadrata rotundis. oblecto me carmine: ⁊ carmen me oblectat. Palpo te munere. circumuenio te dolis. locupleto te laude. Munero te pecunijs. dr̃ et muneror. aris. deponẽs. dignor te honore. cũ alijs ſimilibus.

Hærba paſcis equum / paſcit dicas equus hærbam.
Hic oculus / animũ / pictura paſcit inani.

¶ Paſco idem qđ comedo. ſed paſci fere ad beſtias. veſci ad hoĩes ꝑtinet. Triplici modo cõſtruitur. Primo dicimus paſco equũ hærba. Scđo equus paſcit hærbã. Tertio per tranſlationẽ ꝓ oblectare. Unde dicimus: paſcit oculos / aſpectu virginum. Virg. Atq; animũ pictura paſcit inani. Teren. Oculos paſcere. ſectari ad ludum: ducere et reducere. Dicitur etiã paſcor deponens eiuſdem conſtructionis. Virg. ij. æneid. miſeros morſu depaſcitur artus.

Virgilius. Teren. Virgilius

Soluere / quæ ſignant vel ſumere / vel remouere /
Vel cohibere / petunt poſt ſe iungi omnia verba
Quartum cum ſexto cum vel ſine præpoſitiuo.

ỽba ſigñtia ſoluere remouere vel cohibere.

¶ Actĩm et abltĩm cũ vel ſine prepõne regũt omnia ỽba ſigñtia ſoluere: vt ſoluo / libero / redimo / exuo / expedio / euoluo / eruo. ⁊c̃. Sĩliter ſigñtia ſumere: vt ſumo / ſuſcipio / accipio / recipio / audio / diſco / intelligo. ⁊c̃. Itẽ ſigñtia remouere: vt remoueo / diſcedo / abeo / migro / emigro / recedo / ſeparo / ſegrego / diuido / diuello / diſiũgo / dilacero / diſrũpo / proficiſcor. ⁊c̃. Et ſigñtia cohibere: vt cohibeo / cõtineo / tẽpero / coerceo / cõpeſco / veto / deuito / arceo / abigo. ⁊c̃. vt ſoluo captiuũ vinculis. vel a vinculis.

Abſtineo quartum petit illius / abſtineas quod
Sextum a quo abſtineas cum vel ſine præpoſitiuo
Et vice vult ſexti (quod rarius eſt) genitiuum

Abſtineo cum actõ ⁊ abltõ. aliquãdo gtõ.

Cicero.
Idem.
Horatius.
Liuius

¶ Abſtineo regit actm̄ illius rei quā abſtineas/et abltm̄ cū vel ſine ꝑpōne illiꝰ rei a qua abſtineas. Et aliqñ (licet rarius) loco ablti regit gtm̄. Cicero in ep'lis. Ego q oſtreis facile abſtineam/a beta et malua deceptus ſum. Idē. Beneficiū eſt q abſtinueris a nephando ſcelere. Horatius. Mox vbi luſit/abſtineto dixit irarum. Liuius. viij. Bellū ab innoxio populo abſtineat.

De quouis caſu abſolute poſito.

Cum ſubſtantiuū (ſibi concomitāte relato)
A nullo regitur: ſub eodem pone ſoluto
Illud tunc caſu/cū concomitante relato.

Propheta.
Hieronymus

¶ Qñ ſubſtātiuū (ꝯcomitāte relatiuo) a nulla dictione regitur/tunc illud ſubſtantiuū in eodē caſu cū relatiuo comitāte abſolute ponetur. Propheta. Virga tua et baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga eſt hic ntūs abſolutus. Exemplum de genitiuo abſoluto. Imperij et dignitatis fluxa eſt eorū gloria. De dtō. Virtuti et eruditioni ſemꝑ iſ ſuiſti deditꝰ. De actō. Maſculū et fœminam creauit eos. De vctō ſatis liquet. De abltō. Pace et vnitate ſemper iis delector. Hiero. Omnē palmitem in me non ferentem fructū tollet eū.

¶ De conſtructione ablatiui.

Regentia ablatiuū: interdum gtm̄. ⁊ poſcunt aliqñ accuſatiuum.

Sextum vult veſcor fungor fruor et caret vtor
Delector potior: quod vult etiam genitiuum.
Fungor cum potior quidam quarto tribuere.
Vult ſcateo ſextum ſibi iungi vel genitiuum.

Virgilius
Cicero.
Teren.
Idem.
Gellius.
Idem.

¶ Abltm̄ regūt hæc verba veſcor/fungor/cū cęteris ſuperius dictis. Virg. Meſſs eni veſcimur inqt: potior interdū gtm̄ ſibi coniungit. Cicero. Rerū potiri volunt. Similiter hęc verba fungor et potior cū actō cōſtructa reperies. Teren. Tute illoꝝ officia fungere. Idem. Miſeriam oēm ego capio hic potitur gaudia. Et hoc verbū ſcateo regit abltm̄/vel gtm̄. vt ſcatet vermibus. Gellius. Irarū muliebriū per diem perqꝫ noctem ſcatebat. Idē. libro. j. Videas quoſdā ſcatere verbis.

¶ Annotatio.

Saluſtius.
Cicero.
Saluſtius.
Curtius.
Idem
Cicero
Gelli.
Gellius
Virgilius
Ouidius
Teren.
Gelli.

¶ Potior ſignās teneo/aut in poteſtatē habeo/ſiue obtineo. primo regit gtm̄. Saluſtius. Cui fatū foret vrbis potiri. Cicero. iiij. de ora. Noſter populus terrarū oīm iam potitus eſt. Salu. in Iugur. Si eius oppidi potitus foret. Curtiꝰ li. iij. Aſiae potiturū. Idem in qnto. Si regionis potiri contigiſſet. Cice. j. ep'larū. Illius regni potiri. Sil. xv. Votiqꝫ potitus. Libro. xliiij. Huius potitus loci conſul. Gelli. vi. ca. xvii. Xerxes Athenarū potitus. ¶ Secūdo abltm̄. Virg. primo ęnei. Egreſſi optata Troes potiunꝛ arena. Oui. xiii. meta. Tuqꝫ tuis armis nos tē potiremur Achille. ¶ Tertio actm̄. ⁊ tunc ſigt frui. Teren. Hic potitur gaudia. Gelli. xiii. ca. primo. Mortem per vim potita eſt.

¶ Noīa ſignātia tēpus aut ſpaciū in ablatiuo aut actō.

Sexto ponetur ſignans tempus ſpacium ve
Nomen/vel quarto quando græcos imitamur
Si non ſit recti caſus/aliter ve regatur:
Interdū quartus vult per. vult ſextus in/ aut de.
Et ſpacium ſignans quartū vult ad præeunte.
Supprimitur quartus nonnunq̄ præ genitiuo.

Valla.
Virgiliꝰ.
Idem
Virgilius
Cicero.

¶ Nomen ſignās tempꝰ vel ſpaciū ſi non ſit ntūs caſus ꝟbo: aut aliorſum regaꝛ ponetur in abltō: vl' ſi grecos imitamur in actō. authore Valla. Virgilius. Hic tamē hac mecū poteris requieſcere nocte. Idem. Noctes atqꝫ dies patet atri ianua ditis. ¶ Exempla ſpacii vel diſtantię de abltō. Virg. xi. Nec longis inter ſe paſſibꝰ abſunt. ſatis notū de abltō. Exemplū de actō Cice. xv. ep'laꝝ. Abeſſemqꝫ ad Amaſo iter vnius diei. Cæſar. ij. de bel. ci. Hic locus abeſt a clypeis paſſuū. xxxij. milia. Curti. v. Aedificia non ſunt admota muris: ſed fere ſpacium vnius iugerꝫ abſunt. Virgi. Dic quibus in terris et eris mihi magnus Apollo Treis pateat cœli ſpacium non amplius vlnas. Sic cōſtruuntur poſt adiectiua. vt hic murus eſt longus latus/vel altus viginti pedes/vel pedibus.

Cæſar.
Curtius.
Virgilius.

¶ Annotatio.

¶ Nomen ſignās tempus aliqñ ponitur in actō cū prępōne per. Liuius in ꝓœmio. Que noſtra ꝑ tot annos vidit ętas. Cice. ꝓ Clu. Per multos annos quieuit. Suetonius i tybe. Cybo per quatriduū abſtinuit. Cice. viij. ad atti. Tenuiſti prouinciā per decem annos. cū mille eiuſmodi alijs. Aliqñ ponit̃ in abltō cū in/aut de præeunte. Tacitus. Tali in tempore capeſſendæ reip. iter ingreditur. Hircius de bello gal. In ſequēti nocte equites ꝑmittit. Cice. ꝓ mure. Vigilas tu de nocte. Liui. xxiij. Cæperunt epulari de die. Cæſar de bel. gal. vij. Reliquas de media nocte ꝓficiſci imperat. Sueto. in auguſto. De nocte ad occaſionem auræ euectus eſt. Cice. viij. ad atti. Obſignata epla quam de nocte daturus eram. Curtius. v. De die inibat conuiuium. Horatius. Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones.

¶ Nomen ſignās ſpacium aliquando in accuſatiuo ponitur præeunte ad pro circiter. Ci. vi. ad atti. Accepi tuas literas ad quintū miliare. Hircius oppius de bello hiſpa. Quum ad octauū miliariū veniſſet. ¶ Aliquando actūs ante gtm̄ ſupprimitur/et ſubauditur. Cice. v. ad atti. Nos properabamus in caſtra/quæ aberāt biduū. i. ſpaciū bidui. Idem alibi. A quibus aberam bidui.

Liui⁹
Cicero
Suetonius
Cicero.
Tacit⁹
Hircius
Cicero
Liuius
Cæſar.
Sueto.
Cicero.
Curtius.
Horatius.
Cicero.
Hircius
Cicero.
Idem.

Nomen vel verbum ſextum ſine præpoſito vult
Inſtrumentalis/ſic formalis quoq; cauſæ.

¶ Cauſa iſtrumētalis et formalis ponēt̃ in abltō ſine ꝑpōe

¶ Noia et v̄ba regūt abltm̄ caſum ſine ꝑpōne dictionis ſignātis cauſam inſtrumētalem vel formalem. Inſtrumentalem. Ouidius. Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus. Virg. Inſequitur iamq; manu tenet et premit haſta. Formalē: vt canto alta voce/recito ꝓlatione dulci: his verbis affatur amicū. Quo ore id loquar. Qua ratione emiſti. Qua audacia id feceris. Quo infortunio id fit. Petrus nomine. piſtor arte. apoſtolus electione. Teren. Eo pacto et gnati vitā/ꝛ ꝯſiliū meum cognoſces. Idem. Hoc daui factum eſt conſilijs et dolis. cū mille alijs. Virgil. Raptatus bigis. vt quondam aterq; cruento puluere. Ouidi. Anxia luce gemit. lētaq; miſerrima tabe. Linquitur vt glacies incerto ſaucia ſole.

Ouidius.
Virgilius
Teren.
Virgilius.
Ouidius.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Cauſa inſtrumentalis dicitur: vt video oculis: qꝛ hic abltūs oculis/eſt inſtrumētum. et cauſa videndi. Ludo alea. hic abltūs alea/eſt inſtrumentū et cauſa ludēdi ſine qua ludus ille nō exercetur. Cauſa formalis dr̄/qꝛ oſtendit formam et formalem cauſam alicuius rei. vt quū dicā. Aſpicio te hilari fronte. hic abltūs fronte cū adiectiuo hilari oſtendit formam et modum aſpiciendi te. Intueor te toruis oculis. ꝛc̄. et reſpondit queſtioni quomodo.

Mobile vel verbum ſextum cauſæ efficientis
Vult ſine prępoſito/aut ſextū cum præpoſitiuo
Interdum quartum per ob aut ꝓpter ſibi iuncto.

Cauſa efficiēs in abltō cū/vel ſine ꝑpōne. vel actō cū per/ob vel propter.

¶ Nomina adiectiua et verba dictionis ſignātis cauſam efficiētē abltm̄ ſine ꝑpōne Aliqñ abltm̄ cū præpōne. Aliqñ aūt actm̄ cum hac ꝑpōne per/ob/vel ꝓpter. vt ſum triſtis/vel triſtor dolore/præ dolore/vel per aut ꝓpter dolorem. Sū pallidus/vel palleo timore/præ timore: vel per/ob/aut propter timorem. Teren. Animus laſſus cura et cōfectus ſtupet. Idem. Lingua hæret metu. Idem. Præ gaudio non ſum apud me. Idem. Laborat e dolore/atq; ex hac ſollicita eſt die. Idē. Reuertor mœſtus ꝑ ægritudine aſſidua. Idem. Subtriſtis ſed nihil ꝓpter hanc rem.

Teren.
Idem
Idem
Idem.
Idem.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Cauſa efficiens dr̄: qꝛ eſt cauſa alicuius rei vnde eā res fit. vt quū dicā. Sū pallidus/vel palleo timore. Hic abltūs caſus timore. efficit me pallidū: et eſt cauſa pallendi.

Cauſa finalis i abltō cū vel ſine p̄pōne/ vł in actō cū p̄pōne.

Mobile vel verbum ſextum ſine præpoſito vult
Cauſæ finalis/vel ſextum pro præeunte/
Vel quartū cū præpoſito ob propter ve præunte.

Terentius
Idem
Idem
Idem.
Idem.

¶ Noīa adiectiua ⁊ v̄ba regūt abltm̄ ſine p̄pōne cauſæ finalis: ⁊ aliq̄n abltm̄ cum hac præpōne ꝓ. Aliq̄n vero actm̄ præeunte hac p̄pōne ob vel ꝓpter: vt auar⁹ olim laborū eſt patiens: vel omnes labores patitur lucro/ ꝓ lucro: vel ob aut ꝓpter lucrum. Teren. Ea gratia id feci vos vt pertentarē. Idē. Sapiūt ſi ꝓ maleficio beneficiū ſummū noluit reddere. Idē. Si ꝓpter amorem vxorem nolit: ea primū ab eo animaduertenda eſt iniuria.

¶ Annotatio.

¶ Cauſa finalis dicitur: qꝛ reſpicit finem alicuius rei: et fit propter eū finē. vt ſi dicam. Mercatores tranant maria ſpe lucri. Hic abltūs ſpe eſt cauſa finalis: ⁊ reſpicit finem lucri. Et propter hanc finalem cauſam. i. ſpem lucri. fit illa tranatio maris a mercatoribus. Et reſpondit quæſtioni: quorſum: aut ad quem finem. vt ſi dicam. quorſum/vel ad quem finem dicis hæc? Reſpondeas. Ea gratia vt pertētem animum tuum.

¶ Cauſa materialis cū abltō.

Mobile vel verbū vult cauſæ materialis
De qua fit quicq̄ ſextum cum præpoſitiuo
Cum qua fit quicq̄ ſextum ſine præpoſitiuo.

Virgilius
Virgi.

¶ Noīa adiectiua ⁊ v̄ba dictionis ſignītis cauſam materialē (de q̄ aliq̄d fit) regunt abltm̄ cū p̄pōne: vt hæc domus cōſtat ex ligno et lapide. Virg. Cratere ex auro ſolidi. Regūt etiam dictiones ſignītes cauſam materialē (cū qua aliq̄d fit) abltm̄ ſine præpōne: vt paries fit albus vel dealbatur calce/ dom⁹ cōtegitur latere/ ſtramine calamo. Virg. Cōgeſtum cæſpite culmen. Idem. Viminibus molliq; paras intexere iunco. Idem. Sectaq; intexunt abiete coſtas.

Sexto ponetur iuncto ſibi præpoſito cum
Dictio qua cōiunctio/ concomitans ve notatur.

Valla.
Terentius.

¶ Oīs dictio ſignīs cōiunctionē vel ꝯcomitantiā ponetur in abltō caſu hac p̄pōne cū ſemper præeūte (authore Valla) vt ſuſcepi eū cū honore/ tu ſcribis cū iucūditate/ loquitur cū affabilitate/ fuit negotioſus cū hoſpite. Terē. Mirū ni ego turpiter me dedam cum hoc meo decrepito.

Deſiſto.
Ceſſo.

Deſiſto et ceſſo ſextum cum præpoſitiuo
Poſcunt ſiue modū infinitiuum/ vice ſexti.

¶ Deſiſto et ceſſo poſtulant abltm̄ cū præpōne. vel loco ablti infinitiuū modū: vt deſiſto vel ceſſo ab amore/ vel amare.

¶ De verbis pro varietate ſignificationis diuerſæ conſtructionis.

¶ De verbis reciproce cōſtructis.

Verba reciproca ſunt hæc deficit affluo abundo
Et præ ſe poſcūt rectū/ poſt ſe quoq; ſextum
Quem rectū in ternū caſum mutare aliquādo
Et ſextum in rectum ſtructura reciproca poſſit.

Columella

¶ Hæc verba deficio affluo abundo ſunt v̄ba reciproca: ⁊ regūt ante ſe nominatiuū/ ⁊ poſt ſe abltm̄: qui ntūs aliq̄n in dtm̄ ⁊ abltūs in ntm̄ ꝑ reciprocā ꝯſtructionē cōuerti pōt: vt ego deficio nūmis/ ⁊ nūmi deficiūt mihi/ ego affluo diuitiis/ ⁊ diuitiæ affluūt mihi. Colu. li. iij. de vite loquēs. Quū traſtuleris (inq̄t) de humido in aridū locū: vide ne priſtino alimēto deficiat.i.careat.Cice.Ser.Sulpi. Opprimor inter dū q̄ ea ſolatia mihi deficiūt.De affluo.Plau.in pſeudo.Atq; adeo vt frumento affluam.Oui.de reme.amo.Affluit incautis deſidioſus amor.Terē.in phor.Amore abundas antipho.Auguſtin⁹.ij.cōſe.Id furatus ſum qđ mihi abundat.Abūdo apud veteres cū gtō cōſtruitur.Lucillius ſat.vi.Quarū et abūdemus rerū/⁊ quarum indigeamus. Non imitandum.

Cicero
Plautus
Ouidius
Teren.
Auguſtinus.
Lucillius

Deficio quartum rogitat cum deſero ſignat
Quando diſcedo ſextum cum præpoſitiuo.

Deficio qn̄ ſig̃t deſero regit actm̄:vt apud Terē.Nō te deficiā.i.nō deſerā.Sed qn̄ ſig̃t ab alicuius ductu diſcedere(authore Valla)regit ablm̄ cū p̄pōne.vt ſabini defecere a Romanis.Ci.i Lælio.Difficile eſt amicitiā manere/ſi a virtute defecerꝭ.

Deficio cū accuſatiuo: et aliquādo cū ablatiuo ⁊ p̄pōne.
Terentius
Valla.
Cice.

Proſequor afficio quartū et ſextum ſibi poſcūt
Et ſenſum ſumunt/ex appoſitis ſibi ſextis.

¶ Hæc v̄ba proſequor et afficio regūt actm̄ et ablm̄:et ex appoſitis abltis ſig̃ta diuerſa ſortiuntur.vt proſequor te amore.i.amo te.p̄ſequor te odio.i.odio te/afficio te honore.i.honoro te/afficio te vituperio.i.vitupero te.Cice.in Verrem.Iſte iratus hominē verbis vehemētiorib⁹ p̄ſequitur.i.inſectatur.

Proſeq̄r ⁊ afficio cum actō ⁊ ablatiuo.
Cicero

Hæc timeo metuo caueo poſcunt ſibi ternum
Quartū vel ſextum cū præpoſito/veluti quū
Dico tibi timeo/vereor mala ne tibi fiant.
Dicens te timeo/vereor mala ne mihi faxis.
Abs te ſed timeo/per te mihi ne mala fiant.

Timeo/metuo ⁊ caueo cū dtō actō ⁊ abltō cū præpōne.

¶ Hæc v̄ba timeo metuo et caueo p̄ diuerſa ſig̃di rōne:regūt nūc dtm̄/nūc actm̄ nūc ablm̄ cū p̄pōne:vt cū dico.Timeo tibi:vereor ne tanq̄ amico tibi mala fiant. Dicēs.Timeo te.vereor ne tanq̄ inimicus mala inferas mihi.Et dicēs.Timeo abs te.vereor ne p̄ te tāq̄ p̄ aduerſariū mala iferātur mihi.Plau.i aul'. Auro formidat euclio.Ter.i phor.ei nūc timeo.Idē i an.Si illū relinq̄s/ei⁹ vitæ timeo.In his exemplis.Timeo auro.ei.eius vitæ.intelligas:ne qđ mali fiat.Exempla acti Teren.Sin opitulor ei⁹ minas timeo.Hic intelligas:ne mala mihi faciāt.De abltō.Idē.Hei metui a Chryſide.Hic intelligas metuo:ne mala p̄ Chryſidem fiant. Tulli.ep̄larū.v.A me inſidias metuūt.i.ne fiāt per me inſidiæ.

Plautus.
Teren.
Idem.
Terentius
Idem.
Cicero.

Auribus intendo ſignans auſculto repoſcit
Quartum.ſed pareo ſignans poſcit ſibi ternū
Audio vult ſolum quartum ſenſu ſub vtroq;.

¶ Auſculto idē qđ aurib⁹ accipio/ſiue audio:regit actm̄.Plau.Tū illū ſummiſſe loquentē auſcultabā.Terē.Auſculta pauca.Idē qđ obedio regit dtm̄.Idē.Pamphilū ne adiutē?an auſcultem ſeni.Idē in adel.Vin tu huic ſeni auſcultare? ¶ Audio in vtraq; ſig̃tione ſm̄ recētiores actm̄ ſolū poſcit.Cice.li.ij.ep̄larū.Si me audias/vitabis inimicitias.i.ſi mihi auſcultaueris.et meis v̄bis audiens fueris.Nec auſim dicere/ſi meis verbis audies.licet in Capti.Plau.ſemel dixerit.Haud audiebat dicto.Nā quid Plauto verboꝝ licētia.liberius?Cū dicit in muſtel.Cogites ſi illū inſeruibis ſolū.vbi inſeruio cū actō ſol⁹ iūgit.Et ibidē dicit.Soluā militē p̄ militi.Sed audiēs dicto ſæpe legit̄.⁊ hic Audiēs eſt nomē.teſte Diomede.

Auſculto et audio aliq̄n cum dtō/aliq̄n cum accuſatiuo.
Plau.
Teren.
Idem.
Idem
Cicero.
Plautus.
annotatio

Vult pro promitto recipit ternum quoq; quartū
Pro accipio quartū et ſextum cū præpoſitiuo.

¶ Recipio qn̄ ſumit̄ p̄ p̄mitto regit dtm̄ ⁊ actm̄:vt nihil recepi tibi/qđ nō reipſa p̄ſtabo.Qn̄ aūt ſumit̄ p̄ accipio regit actm̄ ⁊ ablm̄ cū p̄pōne:vt lr̄as abs te recepi. Cice.Craſſo.Quæ tibi promitto/ac recipio ſanctiſſime eſſe obſeruaturū.Idē.iij. ep̄larū ad Plācū.Binas a te recepi literas.

Cicero.
Idem.

Accedo quattuor modis cõſtruitur.

Accedo addor vult acquirentis ſibi ternum
Atq; acquiſiti quartum ſimul ad præeunte
Ternum acquiſiti quandoq; dari ſibi poſcit.
Aduenio quartũ ſine/vel cũ præpoſitiuo ad.
Quartũ quũ ſignat faueo aut aſſentio poſcit.

Terentius. Quintilianus. Teren. Virgi. Fabius. Apuleius

¶ Accedo quadruplicem habet cõſtructionẽ. Primo ſigñs addor/ſiue adiũgo: r gitur dtm̃ acq̃rentis. ⁊ actm̃ acquiſiti cũ pręp̃one ad p̃eunte. Teren. in An. Ad hæ mala hoc mihi accedit. Scdo regit aliq̃n dtm̃ acq̃ſiti. Quintil. Atq; vt accedat dolori meo cumulus. Tertio ſigñs aduenio/appropinquo/⁊ quaſi iuxta eo regit ac cuſatiuũ cũ p̃pone ad. vel ſine p̃pone. Teren. Accede ad ignem hunc. Virg. Vos e ſcyllęã rabiem penituſq; ſonãtes Acceſtis ſcopulos. Quarto ſigñs faueo/ vł aſſen tio: regit dtm̃ ſolũ: vt accedo ſententię tuę. i. faueo. Fabi. Nec accedo Celſo. i. aſſen tior. Apu. de aſino. Accedis huic fabulae.

Reddo quũ facio ſignat quartum ſibi poſcit
Ternum cum quarto quũ trado reſtituo ve.

Teren. Teren.

¶ Reddo ſigñs idem qđ facio regit actm̃. Teren. Reddã eam tã atrã q̃ carbo eſt qñ ſigt idẽ qđ trado vel reſtituo regit dtm̃ et actm̃. Terẽ. Cupio eam abducere: v eam ſuis reddam.

¶ Impono cũ dtõ: aliq̃n cum dtõ et actõ.

Impono ſignans fallo ternum ſibi ſolum
Vult. ſed pono ſuper ternũ quartũq; repoſcit.
Imponoq; manum. rem perficio notat apte.

Teren. Teren. Virg. Hieronymus Quinti.

¶ Impono ſigñs idẽ qđ fallo regit dtm̃ ſolũ: vt impoſuiſti nobis. i. fefelliſti. Scd ſigt ſuperponere regit dtm̃ et actm̃: vt impone mihi q̃duis oneris. Virg. li. iiij. Vi dit thuricremis quũ dona imponeret aris. Hiero. Quare impoſuiſti mihi. Quin. Fefellit me ingenitus honeſtis cauſis gloriae amor. ſpes tibi perpetuae laudis im poſuit.

Cõparo cũ dtõ ⁊ actõ: aliq̃n cũ actõ et abltõ.

Comparo concilio vel emo ſignans ſibi ternum
Cum quarto poſcit: quando æquiparo rogitabit
Quartum cum terno vel ſextũ cum præeunte.
Interdũ quartũ poſcit ſimul ad pręeunte
Conſtituo. vel compono quartum ſibi ſolũ.

¶ Comparo quadruplicẽ habet ꝯſtructionem. Primo ſigt idem qđ cõcilio vł emo ⁊ regit dtm̃ ⁊ actm̃. vt magnã ꝯparaſti tibi laudem. Cõparaui tibi libros. Secũdo ſigt ęquiparo vel adęquo: ⁊ regit actm̃ et dtm̃ vel ablm̃ cũ p̃pone cũ. vt comparo Virgiliũ Homero. vel cũ Homero. Tertio modo cõſtruitur cũ actõ intercedẽte ad loco dti. Teren. Hau. ne cõparãdꝰ hic quidem ad illũ eſt. Quarto ſigt cõſtituo vel cõpono et regit ſolũ actm̃. Idem in eu. Ita me cõparem non perpeti meretricũ cõtumelias. i. conſtituam me.

Terentius Idem.

Aequalem facio quũ ſignãt æquiparo æquo
Quartũ cũ terno poſcunt. duplicẽ quoq; quartũ
Ad mediante volunt: æqualis ſumq; repoſcunt
Quartum cũ ſexto. cũ vel ſine præpoſitiuo.

Liuius.

¶ Aequo ⁊ ęquiparo triplicẽ habẽt ꝯſtructionẽ. Primo quũ ſignt ęqualẽ facio re gũt actm̃ et dtm̃. Liuius li. iij. Aequantes cũ Romulo. i. ęqualem facientes cum Romulo. Scdo in eadẽ ſigtione geminum regunt actm̃. intercedẽte hac p̃pone ad Plau. in milite. Tum bellator Mars aut auſit dicere/neq; ęquiparare ſuas virtu tes ad mas. Unde dicimus: Æquo domū ſolo. i. deiſciendo/deſtruendo æqualem facio. Uirg. Fœlix ſi protinus illū/æquaſſet nocti ludū. i. æqualem et continuum feciſſet ludū nocti. tam diu ludēdo ꝙ nox eſt. Tertio quū ſignt æqualis ſum regūt actm̄ et ablm̄ ſine prepōne vel cū præpōne. Uirg. Non calamis ſolū æquiparas/ ſed voce magiſtrū. i. æqualis es. Philel. li. xij. epl'arū. Hac in re æquabo te. vel forſaſſe etiam ſuperabo.

Uirgilius
Uirgilius
Philelfus.

Commendo ſignans fidei cōmittere poſcit
Quartū cum terno. cōmendo laudoq; ſignans
Expoſcit binos quartos: ſed apud mediante.

¶ Cōmēdo ſigns fidei cōmittere regit dtm̄ et actm̄. Uirg. Sacra ſuos tibi cōmendat troia penates. Cice. Se eū tibi cōmēdo. Signs aliquē laudare regit duos accuſatiuos hac præpōne apud mediante. Ualla. Cōmēdo te regi. i. cōmitto. Commendo te apud regem. i. laudo.

Cōmēdo cum actō et dtō aliqñ cum duplici actō apud mediante.
Uirg.
Cicero.
Ualla.

Conduco ſignans proſum poſcit ſibi ternum.
Olim vel quartū cū præpoſito in/ſimul adq;.
Sed quartū poſcit precio quū accipio ſignat.

¶ Cōduco triplicē habet ꝯſtructionē. Primo modo ſigns proſum/vel vtile ſum. regit ſolū dtm̄. Colu. li. j. Id minime cōducit agricolæ. Scdo regit actm̄ cum in/ vel ad. Plautus in capti. Ut potiſſimū qd in rem recte conducat tuam/id petā. Idem in eodem. Nā ſi ea memorē: quæ ad vētris victū conducūt mora eſt. Tertio ſigns precio aliquid accipio/aut pro tēpore precio mutuor. anglice. to hyre. regit actm̄ Cice. Tiro. Ego locū in proximo cōduxi.

Columella
Plautus.
Idem.
Cicero.

Incumbo ſignans operam do pectore toto
Ad corpus quando tranſfertur vult ſibi ternum.
Adq; animum quartum nunc in nunc ad præeunte.

¶ Incūbo ſigns alicui rei toto conatu intendo ſiue operā do: ſi ad corpus transferatur regit dtm̄. Uirg. Ualidis incūbite remis. Si vero referatur ad animū/ regit actm̄ cū in vel ad preeunte. Cice. Ad hæc p̄clara ſtudia incūbite. hæc Ualla. Cice. li. x. eplarū. Ut in rempublicā omni cura incūberes.

Incūbo cū dtō aliqñ cum actō cū ad vel in.
Uirgilius.
Cicero
Cicero.

Voces diuiſas male dico carpere quando
Signāt. et laudo bene dico iungito terno.
Litterulis ſacris maledico quum male ſignat
Opto: ſic benedico precor quando bene ſignat
Nūc conſtructa leges cū terno/nūc quoq; quarto.

¶ Bene dico diuiſæ dictiones ſignites laudare. male dico ſignites carpere (vt ſentit Ualla) dtm̄ regūt. Teren. Neſcis cui male dicis viro. Gelli. de noctibus atticis. Indigniſſimū eum arbitror cui a bonis viris non bene dicatur. Sed in ſacris literis Benedico idē qd bene precor: ⁊ maledico idē qd male precor. Aliqñ cū dtō. aliquando aūt cū acto conſtructa legunt. Propheta i pſal. Benedic anima mea dño. Idem alibi. Benedicat nos deus.

Male dico/bene dico cū dtō
Ualla.
Terentius
Gellius.
Propheta.
Idem.

Opto precor iuncto bene vel male iūgito terno.
Quarto deuoueo/cū deprecor execror addas.

¶ Opto et p̄cor cū bene vel male cōiuncta regūt dtm̄: deuoueo aūt deprecor ⁊ execror actm̄ regūt: vt bene opto vel precor tibi. male opto vel precor tibi. Ouidi. Thesea deuouit: qui te dimittere nollet. Idē. Sepe precor mortē: mortem quoqꝫ dep̄cor idem. Saluſtius. Plebs Catilinę cōſilia execrari.

Opto/⁊ precor cū bene ⁊ male dtō: deuoueo deprecor execror actō iūguntur.
Ouidius
Saluſtius

Ternum cū quarto/dono poſcit dare ſignans

Dono p do cū actō ⁊ dtō.

Quartum cũ ſexto quũ munero ſignificabit.

¶ Dono ſig̃ns idẽ qđ do/das. regit dtm̃ et actm̃: vt dono tibi munus. qñ ſig̃t idẽ qđ munero regit actm̃ et abltm̃. vt dono te munere.

Cõuenio ꝓ cõgruo. dtm̃ ꝛ abltm̃ cũ ꝑpõne/ ꝓ alloqꝛ actm̃

Conuenio poſcit quũ cõgruo ſignificabit
Ternum vel ſextum cum præpoſito præeunte.
Inter præiuncto quartum poſcitq; aliquando.
Inq; loco terni quartũ petit in præeunte.
Colloquor ac ſignans/quartum poſcit ſibi caſum.

Cicero. Iuuenalis Cicero. Terentius.

¶ Cõuenio. iiij. modis cõſtruitur. Primo ſig̃ns cõgruo/cũ dtõ et ablatiuo præeunte cũ. Cicero. v. de finibus. Hoc mihi cũ tuo fratre cõuenit. Secundo datiuo/ ꝛ actõ inter mediante. Iuuenalis. Sæuis inter ſe conuenit vrſis. Tertio in loco datiui petit actm̃ præeunte hac præpõne in. Cice. pro Sexto Roſcio Non in omnes arbitror oĩa conuenire. Quarto per alloquor/regit actm̃ ſolũ. Teren. Cõueni hoĩem.

¶ Conſulo.

Conſulo prouideo ſignans ſimul auxiliari
Vel dare conſiliũ quartum ternumq; repoſcit.
Interdumq; loco terni quartum in præeunte.
Conſulo conſiliũ peto ſignãs vult ſibi quartũ
Atq; ablatiuum cũ præpoſito in præeunte.
Conſulo prouideo ſignans genitum ſibi poſcit
Interdum magni paruiq; boni ſimul æqui.

Cicero Terentius. Saluſtius Terentius

¶ Cõſulo ſig̃ns idẽ qđ ꝓuideo/auxilior/vel conſiliũ do regit actm̃ et dtm̃: vt hoc tibi conſulo i. hoc cõſiliũ do. Cicero. Cõſule valitudini. i. prouide. Et interdũ regit loco dti actm̃ cũ hac præpõne in. Teren. Peſſime iſthuc in te atq; in illũ cõſulis. Sed cõſulo ſig̃ns conſiliũ peto regit actm̃ et abltm̃ cũ ꝑpõne de. Salu. Cõſul Albin⁹ ſenatum de fœdere cõſulebat. Conſulo ſig̃ns prouideo regit gtm̃ horũ noĩm: magni/ parui/boni/et æqui: cũ ſĩlibus. Teř. Quid de me fiat/tu parui ꝯſulis. dũ illi ꝯſlis.

¶ Do.

Do tribuo ſignans ternum poſcit quoq; quartũ
Sed mitto ſignãs per quem quid mittitur/eius
Vult ternũ. atq; rei miſſæ quartum/ſimul ad quem
Eſt miſſum quicq̃/quartum petit ad præeunte.

¶ Do/das. ſig̃ns idẽ qđ tribuo regit dtm̃ ꝛ actm̃: vt do tibi munus. Sig̃ns idẽ qđ mitto regit dtm̃ illius per quẽ aliqđ mittitur/ꝛ actm̃ rei miſſæ: et alterũ actm̃ cũ hac ꝑpõne ad: illius ad quẽ mittitur ꝗcq̃: vt do tibi literas ad patrem.

¶ Inceſſo.

Inceſſo aggredior male quenq̃ ſiue laceſſo
Aſciſcit quartũ/et ſextum ſine præpoſitiuo.
Præteritũ inceſſit ſed ab incedo ſibi ternũ
Vel quartum vult pro inuaſit: quandoq; præunte in.
Ingruo et ingredior ſignans/ſtruitur ſine caſu.

Lactan. Hieronymus Liuius. Valeri.

¶ Inceſſo. is. ceſſi. ceſſum. a ſupino ſibi incedo formatũ/ſig̃ns aggredior male. moleſto. ad iram cõcito ſiue laceſſo regit actm̃/ꝛ abltm̃ ſine ꝑpõne. Lactan. li. iij. Quid ergo te magiſtra illa vitæ docuit? an vt potentiſſimũ conſulẽ maledictis inceſſeres. eumq; hoſtẽ patriæ venenatis orationib⁹ faceres? Hierony. Aliquo mõ vl' aliqñ expugnatur qđ vndiq; inceſſitur. i. impetitur. Sed inceſſit ꝑteritũ ab incedo ꝓ ingredior ſiue inuado/regit aliqñ dtm̃/aliqñ actm̃. Liui. li. j. Timor deinde patres inceſſit. ne ciuitatẽ vis aliqua externa adoriretur. Vale. maxi. Nec mihi cũcta com plectendi cupido inceſſit. Regit aliqñ actm̃ præeunte in. Terenti. in an. Qui noua religio iſthæc ite inceſſit cedo. Aliqñ ſigt̃ ingruo ſiue ingredior ꝛ ponitur abſolute ſine vllo caſu. Colu. li. ij. Si vero procellæ ventoꝝ aut turbines inceſſerint: maior pars ad terram defluet. Idē. li. iij. Et quum autumnus inceſſerit anteq̃ frigus cacumina adurat omnia folia decerpere expediet.

Teren.
Columella
Idem

¶Vaco p operā do/ſũ vacu⁹ vel eſt vacuum

Vult ternum ſolū vaco ſignificans operam do.
Atq; loco terni quartū in. ſiue ad præeunte.
Sed careo ſignans ſextum ſine præpoſitiuo.
Sum vacuus ſextum cum præpoſito a præeunte.
Eſt ocyū ſignans imperſonale vacatq;
Expoſcit ternum caſum præ ſe vice recti.

¶Vaco ſex modis cõſtruitur. Primo ſigñs operā dare: regit ſolū dtm̃: vt vaco virtuti. Valc. Satius eſt fauorabili. q̃ inuiſæ rei/ſe vacare. Scdo loco dti regit actm̃ præeunte ad. Seneca. Non vaco ad iſtas ineptias. Tertio regit actm̃ cū in. Naſo primo li. de ponto. In nullū mea mens grande vacabit opus. Quarto ſigñs careo regit ablm̃ ſine præpõne. Cice. Nullū eſt tēpus/qđ iuſticia vacare debet. Interdū ablt̃ue ſubauditur. Auguſtin⁹ li. iiij. con. Nō vacant tēpora/ nec ocyoſe voluuntur per ſenſus noſtros. Quinto p careo/aut vacuus ſum: regit ablm̃ cū a/vel ab/præpõne. pſertim vbi qualitatē vel actionē ſignificamus. vt vaco a labore. i. nō laboro vel ſum vacuus a labore. Cice. li. vij. epl'arū. Vacare a culpa magnū eſt ſolatiū. Plinius minor in epl'is. Quū a ſcribendo vacaret. Seneca in epl'is. xcviij. Nulla ætas vacauit a culpa. Sexto imperſonaliter cū datiuo cõſtruitur. Ouidius. Non vacat exiguis rebus adeſſe Ioui. i. non eſt ocyum. Aliqñ dtũs ſubticetur. Virgi. Si vacet annales noſtrorum audire laborum.

Valerius.
Seneca.
Ouidi.
Cicero.
Auguſtinus.
Cicero
Plini.
Seneca.
Ouidius
Virgilius

Re ipſa perficio ſignans præſto/exhibeo/do/
Excello/ternū cum quarto vult ſibi iungi.
Pro excello poſcit ternū ſextūq; aliquando.

¶Præſto.

¶Præſto ſigñs re ipſa pficere/exhibere/dare/vel excellere/regit dtm̃ ꝛ actm̃. Cicero. Tu talem te nobis pſtare debes vt dignus noſtra cõmēdatione videare. Plinius minor. Plura hic mihi pſtitit q̃ parentes. Salu. Oēs hoīes q ſeſe præſtare ſtudent cæteris animantibus. Regit etiā aliqñ ablm̃. Terenti. Sapientia longe mihi præſtat.

Cicero.
Pli. minor.
Saluſtius
Teren.

Verbero/ſcindo/neco/ſignans cædo ſibi quartum
Expoſcit. ſignat ſed quando locum dare ternum.

¶Cędo.

Cędo ſigñs idē qđ verbero/ſcido vl' neco poſcit actm̃. vt cędo ſeruū/cędo ramos/cędo victimā: ſꝫ qñ ſigt̃ dare locū poſcit dtm̃. Virg. ſoli tibi cędit amitas. i. dat locū.

Virgi.

Iniuriam vlciſcor ſignans vult vindico quartum.
Criſpus et vt ſcripſit/quartū petit in ſibi iuncto.
Aq; malo tueor quartū et ſextū ad præeunte.
Aſſero quū ſignat quartū vult in præeunte.

¶Vindico.

¶Vindico (authore Valla) ſigt̃ vlciſcor quoties iniuriā ɔtumeliam ve illatā punio/ ꝛ regit actm̃: vt hanc iniuriā vindicabo. i. vlciſcar vel puniā. Interdū regit actm̃ cū hac ppõne in: vt apud Salu. Sæpius vindicatū eſt in eos q cõtra imperiū in hoſtes pugnauerāt. Interdū vindico/id eſt: qđ ab iniuria ɔtumelia ve/ſiue iactura faciēda defendo. ꝛ tūc regit actm̃ ꝛ ablm̃ cū ppõne. Cicero p Marcello. Nobiliſſimāꝗ familiā iā ad paucos redactā pene ab interitu vindicaſti. Itē de ſenectute. ꝛ eſt ſenectus natura loquacior. ne ab oib⁹ eā vitiis vindicare videar. Aliqñ ſigt̃ aſſero maxime cū iūgitur cū hoc noīe libertas vel ſeruit⁹: ꝛ regit actm̃ pūcta hac ppõne in. vnde (vt idē Valla inquit) dicamus vindicare in libertatem/ aut in ſeruitutem:

Valla.
Saluſtius.
Cicero.
Idem.

Saluſtius. quaſi aſſerere i libertatē aut in ſeruitutē:nō vt quidā volūt vēdicare. Saluſtius.
Cōſpdero q̄ vitę cōditio ſit futura/ni noſmetipſos in libertatē vindicemus.

parco. Vult parco faueo ternū/pro ſeruoq; quartū.

¶ Parco ſig̃ns fauere regit dtm̄. Teren. Tandem aliquantulū tibi parce. Aliq̄
ſig̃t ſeruare (& inde parſimonia) & regit actm̄. Teren. Qđ is vnciatim cōparſit miſer
Terentius id vniuerſum arripiet.

Aſpiro ſignans faueo ternum rogitabit
aſpiro.iiij. mo Incūbo vel peruenio quartū ad præeunte/
dis cōſtruitur. Aut in. vel quarti vice vult quādoq; datiuū.

Virgilius Aſpiro ſig̃ns idē qđ faueo regit dtm̄. Virg. Aſpirat primo fortuna labori. Ouidi⁹.
Ouidius. Corpora dij ceptis aſpirate meis. Aliq̄n ſig̃t idē qđ incūbo:et quaſi toto ſpiritu in
Sipontinus. tentus ſum:et idem quod accedo aut peruenio:et iis ſig̃tionibus regit accuſatiuū
Cicero p̄iūcta hac p̄pōne ad. Sipontinus. Scipio aſpirat ad conſulatū .i. conſulatū toto
Virgilius conatu petit. Cicero. Nonnūq̄ ad curiā aſpirant. Aliq̄n regit actm̄ cū in. Virgili⁹.
Saluſtius Aſpirant auræ in noctem. Regit etiā loco acti(licet rarius) dtm̄. Salu. Si quara
tione p̄claris magiſtratibus aſpiraſſet.

Adſum. Adſum ſum præſens ſextum vult in præeunte
Vel ternū. proſum ternū:venio quoq; nullū.

¶ Adſum ſig̃ns idem qđ præſens ſum, regit dtm̄ vel abltm̄: vt affui comitijs/vel in
Teren. comitijs. Sig̃ns proſum vel auxilior regit ſolū dtm̄. Teren. Volo adeſſe vobis in
Virg. hac turba. Sig̃ns venio nullū caſum regit. Virg. Huc ades o formoſe puer.

Abſum. Diſto/haud ſum præſto:ſextum ſimul a petit abſum

¶ Abſum ſig̃ns idem qđ diſto vel non ſum præſto regit abltm̄ cū hac præpōne a
Teren. præeunte. Teren. q̃ longe abeſt a mari. Cicero. Ego te a nobis abfuiſſe doleo.
Cicero

¶ Deſum. Deſum deficio ternum vult deficientis
Defecti rectum:ni infinitus modus obſtet.

¶ Deſum ſig̃ns deficio regit dtm̄ deficientis/et ntm̄ defecti:vel illius reliq̄ defi
Teren. cit. Teren. Nihil cū eſt:nihil mihi deeſt tamē. At ille ntūs aliq̄n vertitur in actm̄ p
excluſionē coniūctionis q̄:vt nullā rem mihi deeſſe ſpero.

¶ Inſum. Inſum vult ternum ſextum ſimul in præeunte.

Teren. ¶ Inſum regit dtm̄ vel abltm̄ cū hac p̄pōne in præeunte. Teren. Seueritas ineſt
Quinti. in vultu. Quintilianus. Sed naturis ipſis ars inerit.

Interſum præſens ſum/vult ſextū:in præeunte.
Aut ternū. interdū quartū vult in ſibi iuncto.
Pro diſto/ſextū poſcit cum præpoſitiuo
Et quartū ad iuncto. pro differt vultq; datiuum
Vel quartū præiūcta inter. ſextū aut præeūte a.

¶ Interſum ſig̃ns idē qđ p̄ns ſum regit dtm̄ vel abltm̄ cū hac p̄pōne in præiuncta
Cicero. Cice. li x. epl'arū. Si qđ in quo intereſſe neceſſe ſit:nunq̄ deero. Idem. Sæpe inter
Idem. ſum querelis meoꝝ æqualiū. Et aliq̄n regit actm̄ cū hac p̄pōne in. Cice. in rheto.
Cicero. Si quo die Romæ iſta cædes facta eſt:ego Athenis eo die fui:intereſſe in cædem
Teren. nō potui. Sig̃ns idē qđ diſto regit abltm̄ cū p̄pōne a/vel ab:vt ab hac vrbe ad ma
Cicero re viginti miliaria interſunt. Sig̃ns idē qđ differo regit dtm̄. Teren. Stulto intel
ligens quid intereſt. aliq̄n actm̄ cū inter. Cice. Inter hoīem et bæluā hoc intereſt.
Aliq̄n abltm̄ cū hac p̄pōne a vel ab præeunte:vt alter ab altero parum intereſt.

¶ Confero.

Confero conuenio ſignans quartū ſibi poſcit
Iuncto cum et ſextum:vel quartū inter præeunte

Aſcribo ſignans/duplicē quartū in mediante.
Cōparo vult quartū ternū aut ſextū præeunte.
Cum dono ternum et quartū/vice terni.
Quartū in præiūcto:proſum ternū ad quoq; quartū
Me te ſe nos vos illi iunctis notat ire.

¶ Cōfero ſigñs cōuenio regit actm̄ et ablm̄ hac ꝑpōne cū ꝑiūcta:vt contulit multa cū eo. Aliqñ actm̄ cū inter:vt cōferebamus multa iter nos. Sigñs aſcribo regit duplicē actm̄ mediante in. Teren. In me oēm cōfert culpam. Sigñs cōparo regit actm̄ et dtm̄ vel ablm̄ cū hac ꝑpōne cū præeūte:vt cōparo te illi vel cū illo. Sigñs dono regit dtm̄ et actm̄:vel loco dti actm̄ cū in:vt cōtulit mihi/vel in me multa beneficia. Sigñs proſum regit dtm̄ vel actm̄ cū ad:vt hoc confert multis vel ad multa. Quoties iūguntur cū me/te/ſe/nos/et vos:ſig̃t ire. Terenti. Conferā me ad forū.

Terens

Effert extollit leuat extra fert ſepelire
Vult quartū.ſignās verto vel tranſfero quartū
Et ſextū iuncto ex.quartū dehinc in præeunte.

Terentius.

¶ Effero.

¶ Effero ſigñs idem qđ extollo regit actm̄. Virg. Extulit hæc decios marios magnoſq; camillos. Sigñs leuo vel erigo regit actm̄. Idē. Oſtēdit dextrā idē entell⁹ et alte extulit. Siliter ſigñs extra fero. Plau. Ne pedē domo efferrem. Etiam ſepelio Lucillius. Depugnabūt pro te ipſi et morientur ac ſe vltro efferent. Sed qñ ſig̃t verto vel tranſfero vnā linguam ex alia regit actm̄ ⁊ ablm̄ cū ex/⁊ actm̄ cū in. vt diuus Hieronymus extulit ſacras literas ex græca lingua in latinam.

Virgilius
Idem.
Plautus
Lucillius

Defero vult quartum et ternū denuncio ſignans
Vel prodo/tribuo/aut quartū ad iūcto vice terni.
Pro accuſo quartū et genitū ſextū ve repoſcit
Nunc ſine/nūc cum ꝑpoſito.petit affero ſignans
Quartū cū terno:aut iūcta in/quartū vice terni.

¶ Defero.

¶ Defero.iiij.modis cōſtruitur. Primo ſigñs denūcio regit actm̄ et dtm̄. Cice.li. epſtarū Sulpitio. Et q; nec opinātı voluntatē tuā per literas detuliſſe. Pro tribuo ptinet etiā ad dignitatē/honorē/venerationem/⁊ officiū. Cicero octauio. Quæ tibi antea q̄ poſtulares:maiora q̄ velles:plura q̄ ſaperes detulit ſenat⁹. Secdo.loco dti regit actm̄ cū ad. Idē. Certū eſt hominis nomen deferre ad ſenatū. Idē Trebatio. Vniuerſum ſtudiū meū ad te defero .i. tibi attribuo. Tertio ꝓ accuſo/ſiue in accuſationē defero/regit actm̄ et gtm̄ ſiue ablm̄ cū vel ſine ꝑpōne:vt defero te furti/furto/vel de furto. Corne. Taci. Maieſtatis delatus eſt.i. accuſatus. inde delator occultus accuſator et calūniator. Quarto ſigñs affero regit actm̄ ⁊ dtm̄.

Cicero.
Cicero
Idem.
Idem
Tacitus.

Differo quū ſignat diſto quartū petit inter
Præiuncta/aut ſextū cum præpoſito præeunte.
Signans diuulgo diſpono diuido quartum.
Protraho ſed geminos quartos petit in mediante.

¶ Differo.

¶ Differo ſigñs diſto regit actm̄ cū inter. Cicero. Vide qđ differat inter noſtram ⁊ illorū opinionē:⁊ aliqñ ablm̄ cū ꝑpōne:vt heres quāto tp̄e paruul⁹ eſt nihil differt a ſeruo. Sigñs diuulgo regit actm̄. Lucillius. Laudes cū de me differs ſermonibus iſtas. Siliter ꝓ deponere. Virg. Ille etiā ſeras in verſum diſtulit vlmos. Et ſimiliter ꝓ diuido/ſcindo/vel diſſipo. Virg. atq; arida differt Nubila. Sigñs ꝓtraho vel in longum extendo regit duplicem actm̄ mediante hac ꝑpōne in. Virg. Diſtulit in ſeram cōmiſſa piacula nocrem.

Cicero
Lucillius
Virgi.

Infert importo concludo immitto notās vult

¶ Infero.

Quartū. ſed facio cōtra quartū atq; datiuū
Me te ſe nos vos adiunctis denotat ire.

Virgilius
Seneca.
Saleſtius.
Uirgilius

¶ Infero qn̄ ſigt importo regit actm̄. Uirg. Inferretqꝫ deos latio. Signs cōdu ꝛ quaſi in vnū fero regit actm̄. Seneca. Cū iſs argumētis qd̄ ꝓpoſuerat intuliſſe. Siliter ſigns immitto ꝛ impono: vt infer huc digitū. Sed ſigns facio cōtrariū regit dtm̄ et actm̄. Salu. Iterū iā patriæ bellū intulit. Et iunctū cū me/te/ſe/nos/ vos ſigt ire. Uirg. Infert ſe ſeptus nebula.

¶ Offero.

Quartū cum terno vult offert immolo ſignans
Obuio/polliceor/ſic porrigo/do quoq; ſponte.

Iuſtinus.
Uirgilius
Idem.
Lucillius

Offero ſigns immolo vel ſacrifico regit dtm̄ cū actō. vnde. Deo ꝓmitias frugū of rimus. Etiam ſigt polliceor. Iuſtinus. Cū ei auxiliū obtuliſſet. Et ſigt obuio/ nisi cū me/te/ſe nos/aut vos. Uirg. Qui ſe venientib⁹ vltro Offert. Itē ſigt porrig vel obijcio bonū vel malū. Uirg. Strictā aciem venientibus offert. Sigt etiam ſponte. Lucillius. Hoice ipſi hanc ſibi moleſtiā offerūt.

Perfero cum ſignat patior quartum ſibi poſcit.
Apporto quartum et ternum/vel ſub vice terni
Altrū depoſcit quartum ſimul ad præeunte.

Hieronymus.

¶ Perfero ſigns patior regit actm̄: vt ꝑtuli multa incōmoda. Signs apporto regit actm̄ ꝛ dtm̄. Hierony. Frater Ambroſi⁹ tua munuſcula perferens detulit ſim et ſuauiſſimas literas.

¶ Refero.

Pro narro reddo refero quartū atq; datiuum.
Vult ſolū renouo reuocoq; recenſeo quartum
Conuerto aſcribo duplicē quartum in mediante.
Pono in conſultum vel quando reporto notabit.
Tunc geminos quartos ſimul ad mediante repoſcit.

Uirgi.
Idem
Uirg.

¶ Refero ſigns narro vel reddo regit dtm̄ ꝛ actm̄. Uirg. referas hęc ꝛ nunci⁹ ibis Pelide. Idem. O mihi ꝓteritos referat ſi Iuppiter annos. Signs renouo ꝛ qſi ru ſus fero regit ſolū actm̄. Uirg. Retulit et priſcos docuit celebrare penates. Siliter reuoco. Idē. Ille pedē referēs ꝛ inutilis atqꝫ ligatus. Silr recēſeo. Idē. Cogere do nec oues ſtabulis numerūqꝫ referre iuſſit. Signs cōuerto aut ſcribo regit duplicē actm̄ in mediante. Uirg. Multa diesqꝫ variusqꝫ labor mutabilis æui: retulit in melius.

Uirgilius.
Suetonius.
Quintilianus

Siliter aſcribo. Suetonius. Et in deorū nūerū hunc retulit. Signs reporto regit duplicē actm̄ ad mediante. Quintilianus. Ad patrem arma nō retulit. Signs in conſultationē pono: regit duplicem actm̄ ad mediante. Idem. Rem ad matrē retulit/nō conſuliſt propinquos.

¶ Euado.

Euado/emergo ſignans ſimiles ſibi nectit
Caſus/peruenio quartum ad/ſiue in/præeunte.
Trāſeo vult quartum aut ſextum cum ꝓpoſitiuo.

Cicero
Uirgilius
Idem.
Uirg.

¶ Euado ſigns idē qd̄ emergo fio vel ꝓduco ſilēs ſibi cōnectit caſus: vt ille euaſit vir doctus. Cice. An verebare ne nō putaremus illū natura potuiſſe improbū euadere. Signs id qd̄ ꝑuenio/aſcēdo: vl' ad difficultatē venio regit actm̄ hac ꝓpōne ad vel in. Uirg. Euado ad ſummi faſtigia culminis. Idē. Sed reuocare gradū ſuperaſqꝫ euadere ad auras: hoc opus hoc labor eſt. In portū quietis tandē euaſit. Signs id qd̄ trāſeo/exeo: vel effugio regit actm̄ ſiue abltm̄ cū ꝓpōne. Uirg. Euaditqꝫ celer ripam irremeabilis vndae. Euaſi manus vel e manibus eorū.

Gratulor cū datiuo. aut actō cū ꝓpōne.

Me lętum teſtor ſignans poſcit ſibi ternum
Gratulor et quartum aut ſextum cum ꝓpoſitiuo.
Quādo deo iunctum eſt vel dijs ternum ſibi ſolum

Poſtulat:et ſignat vel ſupplico ſiue ago grates.
Signat idem grator ſtructuram & poſcit eandem.

¶Gratulor qđ eſt verbis teſtor me lætari fœlicitate alterius/apud cū ipm̄ qui afficit' eſt fœlicitate: aliqñ apud meipſum ob meā fœlicitatē/regit dtm̄ et actm̄ vel abltm̄ cū ꝑpōne ꝓpter ꝓiūcta. Valla. Gratulor tibi ob tuā pturā adeptā. Gratulor manib' meis quibus vt te contingerem datū eſt. Quintilia. Nō efficiet tamē infandū pn̄tis reatus/indignūq; diſcrimen:vt miſera puella nō gratuletr ſibi:quod pam paup accuſare iam pōt. Poetæ nōnunq; ꝓtereūt dtm̄:vtiq; quū fuerit pnomē. Oui. i eplis. Gratulor æchaliā titulis accedere noſtris. ſupplere pōt. mihi/tibi vel nobis. Et interdum etiam oratores. Quintilianus. in paſtu cadauerum. Gratulemur q nulla ciuitas iam fame laborat: ſubintellige nobis. Aliqñ gratulor ſigt id qđ agere grās vel ſupplicare:ſed nō fere niſi deo/vel diis. In eadē ſigtione accipit grator:ſed poeticū hiſtoricūq; eſt. Virg. Inueni germana viā/gratare ſorori. et eandem cū gratulor poſtulat. hoc pceptū tā Vallenſe q Sipontinū eſt.

Valla.
Quintilianus.
Ouidius
Quintilianus
Virgili'.

Intueor ſignans animaduerto dato quarto.
Punio ſed ſignans quartum vult in præeunte.

¶Intueor.

Animaduerto ſigns id qđ intueor vel cōſydero (authore Sipōtino) reqrit actm̄ ſine præpōne. Plau. Animaduerto hoiem ſubalbidū/tremulū. Aliqñ ſigt punio. ſed ſignter animaduertere/eſt eius: qui in alterū habet poteſtatē ordine/ac rite. hoc eſt cū animaduerſione punire. & poſtulat actm̄ cū in. Gelli. Verebatur ne nimia ira percitus in eum grauius animaduerteret.

Sipontinus.
Plautus.
Gellius.

¶De regulis prius omiſſis.

In muro/ad murum. dicas vel muro hic adhęret
Ap(q;)propinquo vrbi. dicas vrbem. vel ad vrbē.

¶Adhæreo regit dtm̄. Apu. viii. Caſtris adhęrens. Regit etiā abltm̄ cū in. Oui. meta. iii. Inuictoq; in corpore adhaerēt. Aliqñ actm̄ cum ad. Plautus. in pœnu. Ne ad fundas viſcus adhaereſceret. Appropinquo itidem vrbi. vrbē. et ad vrbem Caeſar. iiii. de bel. gal. Quum appropinquarent Britāniae. Hircius de bel. aphri. v. Donec ad ipſas portas et muros appropinquaret. Idem ſine ꝑpoſitione dixit. Quū portū appropinquaſſent.

Apule.
Ouidius
Plautus
Cæſar.
Hircius

Concedo meritis tibi. concedo quoq; fato.
Confido ternū ꝑſonæ. ſextū alias vult.

¶Concedo tibi meritis. i. ſum inferior & indignior te meritis. Sil. Meritis nō cōceſſere Camillo. Cōcedo fato vel naturae. i. morior. Salu. in Jugur. Pater vti neceſſe erat cōceſſit naturae. Confido tibi. cōfido virtute militū. Caeſar li. iii. de bel. ciui. Cui maxime cōfidebat. Idem. iii. de bel. gal. Natura loci confidebant.

Silli.
Saluſtius.
Cęſar.

Te, tibi, vel tecum queror, inuenies vel apud te.
Soluo tibi nummos. ſic & te a carcere ſoluo.

¶Queror te. tibi. vel tecū. inuenies ꝓ apud te. Virg. Dum queror et diuos. Iuue. ſaty. ii. Nec quereris patri. Naſo meta. i. Cū Ioue viſa queri. ¶Soluo tibi nūmos & ſoluo te a carcere: dicimus. Teren. Summū preciū qđ habui pſolui tibi. Plau. in am. Nam noctu ſoluta eſt nauis nr̄a e portu perſico. Virg. vii. Soluite crinales vittas capite. i. a capite.

Virgilius.
Iuuena.
Naſo
Teren.
Plautus
Virg.

Tempero ꝓ moderor vult ternū. ꝓ ordino/ſædo/
Vult quartū. abſtineo ſextum cum præpoſitiuo.

¶Tēpero ꝓ moderor. cohibeo ſiue cōtraho regit dtm̄. Plini. viii. eplarū. Tēperare mihi nō poſſum. Plau. in rudēte. Lingue tēpera. Pro ordino. ſędo. aut aliquā rē ordine & moderamine tracto: regit accuſatiuum et ablatiuum ſine prępoſitione Cicero in Tuſculanarum queſtionum. iiii. Rem vero publicam noſtri maiores

Plini.
Cicero.

Virgilius.
Hieronymus
Virgilius.

certe melioribus temperauerũt et institutis et legibus. Unde dicimus. Temper vinum aqua adhibita. Tempero iram .i. ſedo. ⁊ mitigo animũ. Tempero ferrum ſtam nimis ictibus. Virg. .j. æneid. Ille regit dictis animos/ ⁊ temperat iras. Hiero. Sic narrationis ſtylum temperabo. vt non alia dicam. Et in eccleſiaſti. Calamũ temperaui. Sigñs abſtineo regit abltiñ cũ præpõne. Virg. Quis talia fando. Tẽperet a lachrymis?

De conſtructione verborum imperſonalium.

Impſona. gtm̃ regentia.

ESt refert ſic inter(q;) eſt quũ eſt vtile ſignãt
Vel ſpectat genitũ poſcũt. horũ genitiuis
Exceptis ego/nos/tu/voſq; ſui. vice quor
Poſſeſſiuorũ ſextos poſcunt muliebris
Refert inter(et)eſt. cuia aut cuiꝰ dabis iſti
Eſt noſtrũ veſtrũq; meumq; tuũq; ſuum dic
Officium ſupple. reliquis eſt ſed genitum vult.

Teren.
Cicero
Terentius
Cicero.

Hec verba imperſonalia eſt/intereſt/⁊ refert: qñ vel eſt vtile vel ſpectat ſignificant/ regũt gtm̃ caſum oĩm caſualiũ. Exceptis gtis horũ pronoĩm ego/nos/tu/vos et ſui: loco quorũ ſumẽdus eſt abltũs caſus fœminini gñis ſuorũ poſſeſſiuorũ: ⁊ abltũs huius nois res. p eorũ ſubſtãtiuo intelligitur. Siĺiter cõſtruitur abltũs huius nois cuius. a. ũ. Hoc imperſonale eſt licet regat gtm̃ oĩm caſualiũ. refugit tamen hos gtõs mei/tui/ſui. ⁊c. ſiĺiter hos abltõs mea/tua/ſua. ⁊c. Cũ his tamẽ noĩbꝰ iũgitur. Eſt meũ tuũ ſuum. ⁊c. ſupple officiũ. ſed reliquis gtm̃ poſcit. Teren. Hoc patrum eſt. Cicero. Permagni intererest. quo tpe he litere reddãtur. Teren. Mea nihil refert dum potiar. Cicero. Scio qđ mea interſit qđ aũt vtriuſqz noſtrũ.

Annotatio.

Interdum fiunt hæc perſonalia præ ſe
Et poſcunt rectũ/poſt ſe caſus et eoſdem
Quæ regere aſſoleant imperſonalia facta.

Cicero.
Teren.

Interdũ vero hec verba intereſt/refert/et eſt fiunt impſonalia ⁊ regũt añ ſe ntĩ caſum/⁊ poſt ſe eoſdem caſus quos regebant impſonalia. Cicero ad Curionẽ. Si qđ eſſet qđ noſtra aut eorũ intereſſet. Teren. Hoc patrũ eſt cõſuefacere filiũ ſuum ſponte recte facere.

Annotatio.

Eſt in rem noſtram. aut in re noſtra. vel vtriq;.

Teren.
Plautus.
Plau.
Idem
Teren.
Liuius.
Saluſtius.

Hoc verbũ eſt imperſonale licet nõ iũgatur cũ abltis mea/tua/ſua. ⁊c. aliqñ tñ dicimꝰ: et latine quidem/in re tua eſt/in re mea/⁊ hmõi in re eſt vtriuſqz. Siĺiter in rẽ tuã/meam/veſtrã eſt/in rem eſt Bacchidis. Authoritas. Terẽ. in an. Si in re eſt vtriuſqz vt fiant: accerſi iube. Plau. Veniat nec ne nihil i re eſt mea. Per actm̃. Plau. in amphi. Nunciem q̃ maxime in rem veſtrã cõmunẽ ſtent. Idẽ in aulu. In rẽ tuã eſt. Teren. in Ecyra. Dii deæqz faxint: ſi in rem eſt Bacchidis. Liuius. xxvij. Imperat q̃ in rem ſunt. Salu. Tũ in rẽ fore credens vniuerſos appellare.

Impſo. dtm̃ regentia.

Hæc ternum poſcunt imperſonalia conſtat
Accidit atq; placet licet et libet obtigit atq;
Congruit euenit et contingit ſufficietq;
Conuenit incũbit vacat expedit addito præſtat
Obuenit atq; liquet patet iis vſu venit adde.

Hæc fieri interdũ vel perſonalia poſſunt.
Et præ ſe rectum / poſt ſe rogitantq; datiuũ.

¶ Hec imperſonalia ſuperius dicta regũt poſt ſe dtm̄. Et aliqñ fiunt ꝑſonalia ⁊ regũt añ ſe ntm̄ et poſt ſe dtm̄: vt hoc mali accidit mihi. Teren. Neſcio qd mihi obtigerit.

Teren.

Hæc ſextũ benefit malefit ſatis et fit agentem
Præ ſe depoſcunt cum præpoſito præeunte.
Et poſt ſe ternũ iungi poſcũt patientem.

Imperſonalia dtm̄ ⁊ ablm̄ regentia.

¶ Hæc impſonalia benefit/malefit: et ſatiſfit poſcũt añ ſe ablm̄ cũ ꝓpõne agẽtẽ et poſt ſe dtm̄ patientẽ: vt abs te benefit mihi. Cice. Videatis velim quõ ſatiſfiat ei.

Cicero.

His præſit patiens: quũ imperſonalia fiunt
Quartus: delectat / iuuat / atq; decet / vel oportet /
Præterit / atq; latet / fugit / haud capit / addito fallit /
Poſt ſe infinitumq; modũ anteriora repoſcunt.
Interdum fiunt hæc perſonalia. rectum
Et præ ſe poſcunt poſt ſe quartũ quoq; iungi.

Impſonalia accuſatiuũ regẽtia.

Hec imperſonalia delectat/iuuat/decet/oportet: ſĩliter hęc p̄terit / latet / fugit / nõ capit/ et fallit poſcũt ante ſe actm̄ caſum patientẽ. Et hęc quattuor anteriora delectat/iuuat/decet/⁊ oportet infinitiuũ poſt ſe poſtulant: vt me delectat/iuuat decet/oportet/ſcribere. Reliqua infinitiuũ refugiũt: vt me p̄terit/latet/fugit/nõ capit/fallit qd agã: et ſignt idẽ qđ ignoro/vel ſum immemor. Interdũ tamen hęc oĩa pſonalia fieri poſſunt et regũt añ ſe ntm̄ et poſt ſe actm̄: vt lectio delectat me. Tuę literę me delectãt. Virg. Nõ omnes arbuſta iuuãt. Ouidius. Iſta decent humeros geſtamina noſtros. Teren. Quę aſſolent quęq; oportent ſigna omnia ad ſalutem huic eſſe video. Eius dicta me fugiũt. Hęc imperſonalia/iuuat/decet/latet/delectat/⁊ oportet regunt ante ſe actm̄ loco nti: ⁊ poſt ſe infinitiuũ modũ: vt me iuuat legere. Teren. Facis vt te decet. Idem. Id nos facere oportet.

Virgi.
Ouidi.
Teren.
Idem.

Pœnitet et tędet miſeretq; pudetq; pigetq;
Hæc quartum patientis habẽt genitũ vel agentis
Infinitiuumq; modũ geniti vice poſcunt.

Impſoñ. actm̄ ⁊ gtm̄ regẽtia.

¶ Hęc quinq; imperſonalia actiuę vocis pœnitet. tędet. miſeret. pudet. ⁊ piget. regunt actm̄ patientis rei/⁊ gtm̄ agentis: vt pœnitet me peccati. Tędet te vitae. Miſeret me tuę calamitatis. Pudet illum facti. Piget eũ laboris. Ciceř. in Cato. Nũ igitur ſi ad centeſimum vixiſſet annum/ſenectutis eum ſuę pœniteret. Hiero. in Iob. Tędet me vitę meę. Cice. Miſeret me infœlicis familię. Teren. in adel. Fratris me quidem pudet pigetq;. Aliquando hęc verba regunt infinitiuum modum. Cice. Pœnitet defendere. Fabi. Pœnitet reſpicere plura teſtimonia.

Cicero.
Hieronymus.
Cice.
Teren.
Cicero
Fabius.

¶ Annotatio.

Diſ vel pertædet miſereſcit vel miſeretur
Cum primatiuis caſus poſcunt vel eoſdem.
Pœnitet eſt lectũ cum ſexto de præeunte
Atq; pudet ſexto. pertęſum olimq; datiuo.
Cum geminis quartis miſeret quandoq; repertum.

¶ Diſtædet et pertædet. miſereſcit ⁊ miſeretur impſonalia habẽt eandem cõſtructionem quã ſua primitiua. Plau. in amphi. Tui me neq; domi diſtædeat. Corne.

Gellius
Teren.
Cicero.
Craſſus
Calepi.
Suetonius.
Plautus.
Gracchus
Sueto.
Teren.
Idem.
Gellius
Idem

nepos in vita attici. Nuſqȝ ſuſcepti operꝫ eũ pertæſum eſt. Gelli. li. xxv. ca. xx. Matrimonij eũ pertædebat. Terẽ. Te nũc inopis miſereſcat mei. Miſeretur paſſiuæ vocis inuenitur etiã imperſonale. Cicero ꝓ ligario. Fratrũ pro fratris ſalute precãtiũ vos miſereaꝫ. Craſſ⁹. Neqȝ min⁹ veſtri qȝ mei miſerebitur. Hic impſonale eſſe Calepinus aſſerit. Pœnitet legitur (licet raro) cũ abltõ/ ⁊ de præpõne. Suetoni⁹ in Clau. Pœnitentis de matrimonio Agrippinæ. Legitur etiã pudet cũ abltõ ſine præpõne apud Plau. in bac. Neqȝ me neqȝ te iſtis puditũ eſt factꝫ quæ facis. nõ imitandũ. Pertæſum etiã olim dtõ apud vetuſtiſſimos. Gracchus in Luci Metellum. Uſqȝ adeo mihi pertæſum eſſe. Dicim⁹ recte. pertæſus ignauiã figurate: qȝ hic pertæſus eſt nomen. Sueto. in cæſare. Et quaſi pertæſus ignauiam ſuã. Miſeret imperſonale cũ duplici actõ legitur. Terentius in Heau. Ita me dij amẽt: vt non Menedemi vicem miſeret me. Teren. dicit. Non te hæc pudent. Gelli li. j. ca. ij. Uerbiſqȝ eius defatigati pertæduiſſent. Idem alibi. Ad pœnitet. Olim enim pſonalia erant pœniteo. tædeo. miſereo. pudeo. pigeo. In ſacris legitur pœniteo ⁊ pœniteor. vt in eccleſiaſtico. Fili ſine cõſilio nihil facias/ ⁊ poſt factũ nõ pœnitebis. Et in acti. apl'oꝝ. Pœnitemini igitur et conuertimini: et deleãtur pctã veſtra.

Scriptura.

Deſinit et debet ſolet incipit atq; poteſt vult
Infinitiuus quando modus additur illis
Imperſonalis/ tum imperſonalia fiunt
Infinitiui ſibi ſtruſturamq; repoſcunt
Quod ſi iungatur perſonalis modus illis
Infinitiuus/ tunc perſonalia fiunt.

Hæc v̄ba deſinit/ debet/ ſolet/ incipit/ poteſt/ ⁊ vult: iũcta infinitiuis imperſonaliũ ſunt impſonalia: et eoꝝ infinitiuoꝝ cõſtructionẽ poſcũt: vt me incipit tædere vigiliæ. mihi deſinit placere. te debet pœnitere facti. illum ſolet tœdere laborũ. me incipit tœdere facti. Quod ſi infinitiuus perſonalium iũgatur perſonalia efficiũtur: vt ego deſino indulgere delitijs.

¶ Impſonalia actm̃ cũ ad regentia.

Pertinet et ſpectat ſimul attinet ad præeunte/
Quartum depoſcunt imperſonalia poſt ſe.
Nonnunq̄ fiunt hæc perſonalia: rectum
Et præ ſe poſcunt poſt ſe quartum ad præeunte.

Teren.
Cicero.
Teren.

¶ Pertinet/ ſpectat/ et attinet: regũt poſt ſe actm̃ caſum cũ præpõne ad præeunte ⁊ nunqȝ datiuũ: vt attinet ad te iſthæc curare. Teren. Nihil ad me attinet. Cicero. ad Heren. Quæ mihi in mentẽ veniebant quæqȝ ad te ꝑtinere arbitrabar/ exiſtimaui me ad te ſcribere oportere. Et nõnunqȝ hæc ſunt perſonalia ⁊ regunt ante ſe nm̃ caſum/ ⁊ poſt ſe actm̃ cũ ad. Teren. Ea cures quæ nihil ad te attinent.

¶ Impſonalia paſſiuæ vocis dtm̃ vel abltm̃ regẽtia tã ante ſe qȝ poſt ſe.

Sextum præpoſito præiuncto ſiue datiuum
Præ ſe verba petunt imperſonalia vocis
Paſſiuæ: et poſt ſe quædã quãdoq; datiuũ.
Aut ablatiuũ cum præpoſito præeunte.
Hos modo depoſcant ſua perſonalia caſus.
Et ſine caſu vllo conſtant quandoq; ſolute.

Marcialis.

¶ Uerba imperſonalia paſſiuæ vocis regũt ante ſe abltm̃ caſum cũ ꝑpõne: vel loco abltĩ dtm̃ (authore Sulpitio) vt a me vel mihi ſtatur. Regũt etiã interdũ poſt ſe dtm̃ vel abltm̃ cũ præpõne/ ſi eoꝝ imperſonalia hos caſus regãt: vt a me vel mihi ſeruitur tibi. Marcialis. Nõ bene crede mihi ſeruo ſeruitur amico. a me vel mihi auditur abs te. A me ſtatur in foro. Et a me vel mihi interdictum eſt aqua et igni. Et aliquando ſine caſu abſolute ponuntur. Terentius. Quoniam nemini obtrudi poteſt/ itur ad me. Terētius. Quid agitur ſtatur.

Teren.

A multis actus fieri quum ſignificatur
Atq; ignorantur multi/ tunc ſumere vocis
Paſſiuæ debes imperſonale venuſte.

¶Impſonale paſſiuæ vocis abſolute poſitū

¶Quū aliquis actus ſiḡtur a multis fieri: et ignorantur illi multi: tūc ſumendū eſt impſonale paſſiuæ vocis. Hora. Iliacos intra muros pugnatur et extra. Virgil. Itur in antiquā ſyluam. Ouidius. Viuitur ex raptu non hoſpes ab hoſpite tutus. Teren. Et ſic vt fertur forma.

Horatius. Virgilius Ouidi. Terentius.

Quartum infinitus præ ſe modus expetit addi.
Atq; ſui verbi caſus poſt ſe petit omnes.
Imperſonalis tamen infinitus habebit
Præ ſe et poſt ſe omnes caſus quos vult ſibi verbū.

Infinitiuus regit actm̄ an̄ ſe

¶Infinitiuus modus regit an̄ ſe actm̄ caſum: ⁊ poſt ſe vult oēs caſus quos v̄bū a quo deducit᷑. Teren. Sic me hoſpitientes ſequi/ q̄ hic mihi ſit facile aliorū exemplaq; mouet. Infinitiuus tn̄ impſonaliū regit an̄ ſe et poſt ſe oēs caſus q̄s v̄ba a quib⁹ deducitur: vt a me ſaui. taciū non eſſe tibi/ perdolet animo.

Verba ſoluta iſthæc imperſonalia dicas
Fulminat & ningit pluit et tonat atq; choruſcat
Grandinat atq; gelat nocteſcit/ iunge dieſcit:
Addas luceſſit tempeſcit diluculaſſit.
Horum dant aliqui rectum (quandoq;) quibuſdā
Et quartum. ſextoq; pluit ſic Liuius addit.

¶Impſonalia abſolute poſita

¶Hec v̄ba impſonalia/ fulminat ningit pluit tonat choruſcat grandinat gelaſcit nocteſcit dieſcit luceſcit tēpeſcit et diluculaſcit dicunt᷑ abſoluta: hoc eſt ſine ſuppoſito et appoſito conſtare per ſe poſſunt. Adiūgūt tamē aliqui ntm̄ quibuſdā iſtorū etiā actm̄. Sulpi. Iuppiter pluit lapides. fulminat turres. grādinat ſegetes. Val. Licet nūc dicamus: deus pluit carne/ pluit manna/ pluit eſcam. Prophe. Pluit ſup peccatores laqueos ignis. Stati. in thebaide. Saxa pluunt. Liuius. Nunciatū eſt in albano lapides pluiſſe.

Sulpitius. Valla. Propheta. Stati⁹ Liuius

¶De ſubauditione nti et verbi.

Verborum primæ perſonæ ſiue ſecundæ
Exprimitur rectus raro/ at plærūq; tacetur
Ni diſcretio/ vel cum ſignificantia fiat.

Verba primae ⁊ ſecūdae perſonae nō egent ntō expſſo.

¶Cū verbis prime aut ſecūdae pſonae rariſſime exp̄mitur ntūs: ſed vtplurimum reticet᷑: q2 huiuſmodi ntūs eſt certus: qualis ego/ nos/ tu/ ⁊ vos: niſi ad diſcretionē vel ſignt̄iam denotandā. Eſt aūt diſcretio quū actus verbi attribuitur alicui cum diſcretione et excluſione aliorū: vt ego id effeci: quaſi diceret nullus alius. Virgili⁹. Tu mihi quodcūq; hoc regni: tu ſceptra Iouemq; cōcilias. Tu. quaſi diceret et nō alius. Signtia. eſt: quū actus verbi attribuitur alicui cū excellentia. Virg. Aſt ego quæ diuū incedo regina Iouiſq;. Et ſoror et cōiux vna cū gēte tot annos. Bella gero. hec Iuno/ paulo an̄ cōquerēs ſe victā a Troianis dixit. Pallas ne exurere claſſem argiuū potuit/ aſt ego: quaſi diceret/ q̄ excellētior ſum Pallade hoſtes ſuperare nequeo. Et huiuſmodi nti cū quadā arrogātia proferūtur.

Virgi.

Verborū ad ſolos hoīes quorū attinet actus
Exprimitur rectus raro at plærūq; tacetur
Poſt propria authorū nonnūq̄ verba tacentur.

Verba ad act⁹ humanos ſpectātia non habēt ntm̄ expſſū.

¶Cũ verbis quorũ actus ad ſolos hoies attinet rariſſime exp̃mitur nt̃us immo reticetur vt plurimũ: vt aiunt/ferũt/dicũt/aſſerũt/inquiũt ⁊c̃. in iis et ſilibus ſubauditur hoies. Et rurſus poſt propria noia authorũ ipſa verba nõnunq̃ reticẽtur. vt. vnde Boetius. de quo Virgilius. ſubauditur dicit/loquitur/ſcribit. ⁊c̃.

¶De conſtructione nominũ locorũ.

Quæ perſtare loco deſignant omnia verba
Poſt ſe coniungi ſextũ/quartũ ve repoſcunt
Pro vario ſenſu coniuncto præpoſitiuo.

Teren.
Idem

¶Omnia v̈ba ſignĩtia p̃manentiã in loco regũt abltm̃ vel actm̃ p̃iũcta (pro varietate ſenſus) p̃põne. Teren. Audiui eũ eſſe i Aſia. Idẽ. Apud forũ e Dauo audiui. Is eiectus eſt apud andrũ inſulã. Et ad hoc p̃ceptũ reduci p̃nt fere oẽs p̃põnes: vt fui cũ patre vel apud patrẽ. Habito ante/cis/citra/poſt/vltra/ſecus/iuxta forũ. Cõſtituti ſunt vigiles circa/extra/intra muros vrbis: cõtra incurſionẽ hoſtiũ. Solus habitat ſiue abſq; procul a cõmunitate vicinorũ. ⁊ ſic de aliis.

propria noia locorũ poſt verba perſtare i loco ſignificantia.

Vrbis vel pagi proprium ſi verba ſequatur
Quæ perſtare loco ſignant pone id genitiuo
Aduerbi in morem: ſi primæ ſiue ſecundæ
Flexuræ fuerit/ſic ſinglari variatum:
Sin ternæ fuerit/tantũ numeriq; ſecundi
Pro libito in terno. aut ſexto rite locetur.

Saluſtius.
Teren.
¶De dtõ exẽ.
Gellius.
Sueto.
Plinius.
Apuleius
Plautus.
Cicero.
¶Annotatio.
¶De abltõ.
Cicero
Pompeius
Suetonius
Plau
Cæſar
Plinius.
Iuſtinus
Liu⁹
Idem.

¶Propria noia vrbiũ vel pagorũ ſi ſequãtur verba ſignĩtia p̃ſiſtere in loco/ſi p̃mæ aut ſecũdæ declinationis fuerint: ⁊ ſingulari tantũ declinata in gtõ caſu aduerbialiter ponẽtur. vt Paduæ ⁊ Mediolani fui Saluſtius. Hæc vbi Romæ cõpta ſunt. Teren. Ea habitabat Rhodi. Sin tertiæ declinationis fuerint: aut p̃raliter tantũ declinata/in dtõ aduerbialiter ponẽtur/aut in abltõ. elegantius tamẽ ſm̃ Seruiũ in datiuo. ¶Authoritas de datiuo. Gelli. Socrates Athenis dãnat⁹ eſt. Sueto. Lentulus getulicus Tyburi genitũ ſcribit. Plini. Quũ ſpectare antiq̃ moris ſupplicium Tyburi cõcupiſceret. Apu in flo. Igitur nemo Carthagini p̃conſulum diutius fuit. Plau. i Ciſt. Fuere Sicyoni iam diu dionyſia. Cicero. xvij. ad atticũ. Cõuento Antonio Tyburi. In eodẽ. Sextũ nũciauit cũ vna ſolũ legione fuiſſe Carthagini. Idẽ p̃ lege agraria. Arbitratur Corinthi et Carthagini nõ d. forc: q̃ illa reſtituerent. Hic diuerſi caſus copulãtur. qui regimen variãt. Liui. v. Neglectũ Auxuri præſidiũ. ¶De abltõ authoritas. Cicer. de ſene. Lacedemone eſſe honeſtiſſimũ domiciliũ ſenectutis. Idẽ. iij. de na. deo. Sepultus eſſe dicit Lacedemone. Põpei. ad Cice. li. viij. ad atti. Partim Sulmone collocauit. Suetoni. in Aug. Tarracone miſit. Plau. xxxviij. ca. x. Effectũ eſt Sicyone p̃mũ. Deinde i græcia. Cæſar. vij. de bel. gal. Ipſa Bibracte hyemare conſtituit. Plinius. ix. ca. viij. Puerũ Alexander magnus Babylone Neptuni ſacerdotio præfecit. Idem. xiij. ca. xxij. Babylone ſeritur. Iuſtinus libro q̃nto. Nunciatur Lacedemone/in bello Athenienſis exarſiſſe. Liuius. Nati Carthagine/ſed oriundi a Syracuſis. Idem. Crotone nec conſilium vnũ inter populos erat nec volũtas. Idem. Morari Carthagine ſtatuerat. Idem Nunciatum Frutione infantẽ natũ quadrimo parem. ⁊ conſiltũ de iis Carthagine erat. cum multis aliis id genus. Ex tot ⁊ tantis teſtimoniis colligere potes nõ minus elegãter per abltm̃ (pace Seruii) q̃ per dtm̃. loqui licere.

¶Annotatio.

Nũcio romæ ⁊ Romã.
habito Romæ ⁊ Romam.

¶Romæ et Romam nunciatur. vtroq; modo authores dixiſſe leges. Sed p̃ actm̃ dictũ quoties motus latitans intelligitur in hoc verbo nũcio. Liuius. li. v. Romæ eſt nunciatum lapidibus pluiſſe. hic non eſt motus. Idem li. iiij. Romam nunciatur. Idem li. j. Hæc nunciant domũ Albani. hic intelligitur motus: qui fit in nunciando. Similiter habito Romæ et Romã recte d̃r. In gtõ p̃ p̃ceptũ prædictũ ſu ſuperius. per actm̄: qꝛ habitat regit actm̄. Cicero p̄ Roſcio. Rur ſemper habitant. Teren. Ea habitabat Rhodi. Varro. Hoc modo antiquos ſecundis rebus Cumas habitaſſe. Item Cicero dixit. Domo me cōtineo. pro in domo. Iuſtinꝰ li. vi. Cypro exulabat. i. i cypro. Oui. Suſtinet inuidia triſtia ſigna domo. i. i domo. Illud Virg. Nō libyæ non añ tyro deſpectus Hiarbas. Seruiꝰ (quanq̃ dicat tyro / p̄ i tyro) errat. Nā illud tyro non eſt ablatiui caſus / ſed datiui. ⁊ regitur a deſpectus p̄ copulatiuā coniunctionē et. et ſenſus eſt. Hiarbas eſt deſpectus Libye ⁊ Tyro. i. a Libya et a Tyro.

Cicero
Teren.
Cicero.
Iuſtinus.
Ouidi.
Virgilius.
Seruius

Poſt ſe verba petunt quartum in ſiue ad præeunte.
Ad loca quæ motum ſignant quē ſæpe poetæ
In ternum mutant græcorū more licenter
Iūcta ad et in ſeruant ſtructurā plurima eandē.

Verba ſigñtia motū ad locū.

Omnia v̄ba ſigñtia motū ad locū regūt poſt ſe actm̄ caſum præeunte hac præpōne ad vel in. Et interdū verſus poſtpoſita: vt eo ad forū / in forū vel forū verſus proficiſcor in galliam. Terē. In Aſiam profectus eſt. Siliter cōſtruuntur verba cōpoſita cum ad et in. vt ad litus applicuit. Infero merces in Italiam.

Terentius

Annotatio.

Verba ſigñtia motum ad locum / cōpoſita cū ad / aut in. regunt actm̄ cū ad vel in præeunte. Teren. Si illū poteſt ad nequitiam adducere. Lactan. li. iiij. Adigerūt principes ſuos in furorem. Cicero Nondum auditum erat te ad Italiam aduētare. Plinius At in agrū volaternū palumbiū vis e mari quotannis aduolat. Idem libro. x. Platea nominatur aduolans ad eas quæ ſe in mari mergunt.

Cōpoſita cū ad et in.
Teren.
Lactan.
Cicero.
Plini.
Idem.

Alia annotatio.

Poetæ nōnunq̃ hūc actm̄ mutāt i dtm̄ metri cauſa. Virg. It clamor cœlo. i. ad cœlū. Idem. Et tandē euboicis Cumarū allabimur oris. i. ad oras. Idem. Enæas primo Libyes appellitur oris. i. ad oras. Idem. Inferretq̃ deos latio genꝰ vndelatinum i. latium. Ouidius. Hac iter eſt ſuperis. id eſt ad ſuperos.

Dtīs caſus loco acti. poetica locutio.

Vrbis vel pagi proprium ſi verba ſequatur
Ad loca quæ motū ſignāt / id ponito quarto
Aduerbi in morem: & cū præpoſitiuo aliquando.

Propria nōia vrbium vel pagorū ſi ſequātur verba ſigñtia motū ad locū in actō caſu aduerbialiter poni debēt: vt eo Patauiū. Cice. Pridie idus octobris Athenas venimus. Corcyram belliſſime nauigauimus. hora quarta Brundiſium venimus. Aliquando tamen (licet rarꝰ) præpō illis additur. Cicero de ſenectute. Adoleſcentulus miles p̄fectus ſum ad Capuam: et quinto anno poſt ad Tarētū q̄ſtor. Cæſar. de bel. gal. Conſiliū in Lutetiam Parrhiſiorū transfertur.

Cicero
Cęſar.

Quæ remouere loco ſignant poſcūt ſibi verba
Caſum ablatiuum cū præpoſito præeunte.

Omnia verba ſignificantia remotionē de loco regūt ablm̄ cū præpōne præeunte: vt diſcedo ab vrbe. a magiſtro. abs Tito. deſcendo de monte. Terenti. Mulier quæ cōmigrauit ex Andro huic viciniæ. Virg. Ducite ab vrbe domū. mea carmina ducite Daphnim.

Appellatiua ⁊ p̄pria p̄nunciatū poſt verba motū de loco.
Terentius.
Virgiliꝰ

Vrbis vel pagi proprium ſi verba ſequatur
Quæ remouere loco ſignant / id ponito ſexto.
Aduerbi in morem / & cū præpoſitiuo aliquādo.

Propria vrbiū vel pagorū ſi ſequātur v̄ba ſigñtia remotionē de loco ponētur in ablō: vt venio Roma. Bononia / Aliquando iſs proprijs additur præpō in ablati-

Propria nōia poſt verba motū de loco ſignificantia.

no. Cicero. Quo vt veni hoſtē ab Antiochia receſſiſſe cognoui. Idem. Ut ab Athenis ſupra maias in Boetiam irent.

Rus dom⁹ militiæ/belli/humi mari terræ togæ.

Rus domus expoſcunt conſtructuram propriorū
In cunctis caſibus: ſed militiæ quoq; belli
Ac humus in genito tantū/at quarto quoq; ſexto
Præiungi ſemper ſibi poſcunt præpoſitiuū.
Authores dicunt pro ruri ſæpeq; rure.
Coniuncto adiecto vice humi reperitur humoq;.
Adq; locū motū ſignans iūgatur humiq;.

Teren.
Idem.
Saluſtius
Terenti
Saluſtius
Teren.
Cicero
Liuius.
Horatius
Columella
Idem.
Uirgilius
Idem
Stati⁹

¶ Hæc noīa rus et domus propriorū noīm cōſtructionē expoſcunt in omnibus caſibus. Teren. Ruri me cōtineo. Idem. Rus eo/ibi me macerabo. Idē. Ecce autē video rure redeuntem ſenem. Saluſtius. Domi militiæq; boni mores colebantur. Teren. Penates hinc ſalutatum domum diuertar. Domo reuertor. Sed hæc nomina militia humus/hanc cōſtructionē in gtō tm̄ poſtulant. Salu. Humi requieſcere. Idem. Domi militiæq; &c. Teren. In militiā ꝓficiſci gnatū cōpulit. Salu. Paucorū arbitrio belli militiæq; reſpublica agitabatur. Horatius. Me primis vrbis belli placuiſſe domiq;. ¶ Authores dicūt ſæpe pro ruri dtō/rure in abltō. Cicero ad Atticū circa finē. Quam rure eſſe arbitror. Liuius. xxxviij. Rure morientē/eo ipſo loco ſepeliri ſe iuſſit. Horatius. Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurū. In loco genitiui humi nōnunq; vſurpatur humo ablatiuus. præcipue adiectiuo coniuncto/aliquando ſubaudito. Colu. Nec denſa naſcitur humo. Idem. Macerrima iacitur humo. Et hic gtūs humi iungatur verbis motū ad locū ſignātib⁹. Virg. Corpora fundat humi. Idem. Procumbit humi bos. Sta. Sternet humi populos.

¶ De modo reſpondendi.

De mō reſpondendi: et ī quo caſu.

Quo caſu querens rogitat/reſponde in eodem.
Sed ſi per cuius poſſeſſiuum rogitarit
Vel genitum quis qui/reſpondebis genitiuo.
Per poſſeſſiuum ni quū reſponderis/in quo
Quem verbū quærens poſcit reſponde in eodem.

¶ Quando fit interrogatio reſpondēdū eſt per eundē caſum per quem interrogatio fit: vt ſi rogetur/quē quæris? Reſpōdere potes. te/vel Joannem. Sed qñ fit interrogatio per hoc poſſeſſiuum cuius/cuia/cuiū: vel gtm̄ huius interrogatiui quis quæ/qđ. per gtm̄ eſt reſpondendū: vt ſi quæratur. Cuiū vel cuius eſt hoc pec⁹? reſpōderi poteſt: patris vel Melibei. Niſi quando reſponſio fiat per poſſeſſiuum: tunc enim reſpondebis in eodem caſu quem verbum interrogās poſt ſe regit: vt ſi quæratur. Cuium vel cuius eſt hoc animal? Reſpondeas. Meum/tuum/ſuum: vel fraternum. Cuius vel cuia intereſt? mea/tua/ſua.

¶ Annotatio.

Quando regit varios caſus verbum/per eundē
Caſum tunc ſemper non reſpondere teneris.
Sed quandoq; aliū quem verbū vult ſibi iungi.

¶ Sed quando verbum interrogans regit poſt ſe varios caſus/non requirit vt per eundem caſum reſpondeas: ſed interdum per alium caſum quē verbū poſt ſe regit: vt ſi quæratur. Cuius criminis eſt accuſatus? furtine/an homicidij? Reſpōdeas. neutro/vel de neutro: nō ſūt neutrius. Quanti emiſti hunc equū? Viginti minis. non autem viginti minarum.

De conſtructione infinitiui.

Infinitiuus modus eſt pro nomine ſumptus
Perpulcre interdum. vice ſic quandoq; gerundi.
Pro primoq; modo raro. raroq; ſupino.

Infinitiuus modus præter propriā naturā quatuor modis cōſtruitur. Primo modo ponitur loco nominis. vt furari vetitū eſt. i. furtū. Tædet me viuere. i. vitæ Dominus dedit mihi ſapere. i. ſapientiam. Opus eſt ſacerdoti peccata cognoſcere. i. cognitione peccatorum. Authoritas Terentij in Andria. O dij boni quāti eſt ſapere. i. ſapientia. Perſius in ſaty. Mille hominū ſpecies et rerum diſcolor vſus Velle ſuum cuiqꝫ eſt. voto nec viuitur vno. velle. i. voluntas. Secundo modo ponitur aliquando loco gerundij (vnde inferius dicemꝰ expreſſius) vt in illo Vergiliano. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros. i. cognoſcendi. Et per gerundiū (teſte Seruio. cui ſuffragatur Valla) hic loquaris. Tertio ponitur pro indicatiuo modo. Terentius in Eu iii. Omnes mihi inuidere ⁊ mordere clanculum. Ego floccipendere. i. inuidebant / ego floccipendebam. Sed in ep̄lis et quotidiano ſermone raro ita loquemur. Quarto ponitur pro ſupino: ſed raro. vt rarus inuentu / vel inueniri. i. dignū cognitu vel cognoſci. facile dictu vel dici. ſed infinitiuus poeticā licētiam potius ſapit. Virg. Et erat tum dignus amari. Lucanus. Facilis ſed vertere mentem. Et illud in ſacris. Vado parare vobis locum. et dum irent emere. ꝓ vado paratū. et irent emptū / vel empturi. non eſt imitandum. Latiniſſimi enī ſic nunꝗ locuti ſunt. Hieronymus in hac interpretatione imitatus eſt græcos qui ſupina non habent. ſed infinitiuo cum articulo eius loco vtuntur. Hic modus loquēdi poetis ⁊ hiſtoricis parce permittitur.

Terentius
Perſius
Virgi.
Teren.
Virgi.
Lucanus

De cōſtructione horꝝ infinitiuorū. amatū ire. amatū iri. amaturum eſſe. et amādum eſſe.

Differūt amatū ire / et amaturū eſſe (vt ſentit Valla) ſic. Nam amatū ire. eſt præſentis tp̄is oratio: ⁊ ſignificat in via eſſe ad amandū. Vt ſcio te amatū ire. lectū. ⁊c̄. i. ſcio ꝙ tu is amatū / vel ad amandū. legendū. Nec poſſumus per ſupinū et ire. circūloqꝫ futurū infinitiui: qꝛ inepte dicitur. Credimus antichriſtū prædicatū ire ꝯtra chriſtum. Dicendū eſt. Credimus antichriſtū ꝑdicaturum contra chriſtū. Amaturum eſſe eſt futuri temporis. Et quanqꝫ Diomedes. Donatus. Priſcianꝰ. cæteriqꝫ grāmatici dicūt. amatū ire. lectū ire. eſſe futura infinitiui. decepti ſunt. et ſine authoritate loquūtur. Nullus enī veterū tale qd dixit. Audiui hunc amatū ire. pro audiui ꝙ amabit. Quodſi qs hoc redarguat: veterū authoritatē (ſi poſſit) adducat. Alioqui Laurētio Valle. Niniuitæ. ⁊ alijs: qui hanc rem diligētius inueſtigarunt aſtipuletur. Amatum iri. futurū eſt infinitiui paſſiui. recte accipitur pro amandū eſſe Et illud amatū iri. ex ſupino et impersonali iri. Non ꝙ ſignificetur iter quoqꝫ. ſed ne ſine verbo motus / ponatur ſupinū in um. Vt audiui primā comœdiā Terētianam lectum iri a ꝑceptore. i. audiui ꝙ a ꝑceptore legetur prima comœdia. Neqꝫ dicas per fœmineum aut plurale. lectam iri / vel lectos iri. Authoritas Terentij. Qui poſtqꝫ audierat filio ſuo non datū iri vxorem. Hic actus vxorem regitur a frōte ante datū iri. Ergo eſt verū futurū huius verbi amor / aris. nō ſolū verbi imperſonalis amatur. Cicero. ij. rheto. Deinde cęteros a virtutis ſtudio repulſum iri. Non dices vxorem datam iri. nec cæteros repulſos iri. qꝛ imperſonale et indeclinabile illud futurum. Et ſicut amatū iri. amaturū eſſe ſine genere ⁊ numero dicatur. Etiā apud latiniſſimos. ſed ſine eſſe. Cicero. v. in Verrē. Quocūqꝫ venerint: hāc ſibi rē pſidio ſperat futurū et venuſte ita loquemur. teſte Gellio. cui ſuffragantur Aldus / Nebriſſenſis / Minuita / Lācilotus. Alia teſtimonia. Gracchus. Credo ego inimicos meos hoc dicturū. Valerius antias. Aruſpices dixerūt omnia ex ſententia proceſſurū. Laberius in gemellis. Nō putauit hoc eā facturū. Haec ex Gel li. j. capite. vij. Frequentius nunc dicimꝰ. Audiui Annam iturā eſſe Romam. Britan=

Annotatio contra Diomedē / Donatū ⁊ Priſcianum.
Amaturū eſſe.
Amaturum ſine eſſe.

Ualla.

nos pugnaturos eſſe in gallos. ⁊c. ſꝫ Annam iturum. et britannos pugnaturum vt docet Ualla.

Annotatio.

Juſtinus.

Ualla negat latine dici. Aiunt Petrum exulatum ire. ſiue iri. pro eo qđ eſt. Aiūt ꝙ Petrus exulabit. Sed recte dici cenſet. Aiunt Petrū exulaturū/ſic vapulaturū. Trogus Juſtinus. Jlle quaſi imperpetuum cum viris exulaturę.

De vſu et cōſtructione gerundiorum.

De vſu gerūdij in di.

De vſu gerundij in di poſt ſubſtantiua nomina.

Infinitiui ſenſus quando immediate
Poſt ſubſtantiuū comitatur non animatum/
Infinitiui ſenſum in di pone gerundo.
Et quandoq; modo cōiunctiuo vt præeunte.

Teren.
Jdem.

Qñ ſenſus infinitiui modi immediate ſequitur poſt nomē ſubſtantiuū inanimatum in gerūdio in di ponetur. vt amor diſcēdi. cupiditas habēdi/ſtudiū legēdi/locus cognoſcēdi. Et aliqñ in cōiūctiuo mō. Terē. Sed ea gratia ſimulaui vos vt pertentarē. Jdē. Ita ne obſtinate operā dat vt me a Glicerio abſtrahat.

Annotatio.

Infinitiuumq; modum/vice ſæpe gerundi
Vſurpant licite græcorum more poetæ.

Uirgilius.
Jdem.
Horatius
Uirgilius.
Saulderius.

Poetae licenter in loco gerūdij vtūtur infinitiuo modo. graecorū more/qui gerūdijs et ſupinis carent. loco quorū vtūtur infinitiuo modo cū articulo. Et haec regula eſt intelligenda nō ſolū de gerūdio in di: ſed etiā in dū. Authoritas. Uirgi. ij. Enei. Sed ſi tantꝰ amor caſus cognoſcere noſtros. i. cognoſcēdi. Jdem Soli cantare periti. i. cātādi. Hora. Codrus ꝓ patria nō timidꝰ mori. i. moriendi. Exempla de infinitiuo loco gerūdij in dū. Uirg. in Buco. Et cātare pares/⁊ reſpōdere parati. i. ad cantandum et reſpondendū. Saulderius. Nō eſt apta legi/quae non maturuit herba. i. ad legendū.

Uſus gerūdij in di poſt quaedā adiectiua pro verbalibus poſita.

Infinitiui ſenſus quando immediate
Quæ genitum poſcunt poſt adiectiua ſequatur
Infinitiui ſenſum in di pone gerundo
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.
Infinitiuo aut græcorū more aliquando.

Teren.
Cyril.
Sillius.

Qñ ſenſus infinitiui modi immediate ſequitur noīa adiectiua q̄ gtīm regūt ponetur in gerūdio in di. Et quandoq; in coniūctiuo modo vt praeeunte. Terē. Quā cupida erā huc redeundi. Jlle eſt auidus lucrandi vel vt lucretur. Cyrillus ad diuū auguſtinū in quadā ep̄la. Formādi vocē nullatenꝰ cōpos eram. Aliqñ in infinitiuo modo. Aliqñ enī poſt hmōi adiectiua poetae vtūtur infinitiuo modo loco gerūdij. vt diximꝰ. Sil. Nauus abire timor: certus eundi/vel ire. Sic timens cupiēs timidꝰ cupidꝰ doctus certꝰ promptus peritus auidus cātandi vel cantare. authore Niniuita.

Uſus gerūdij in di poſt ſubſtātiua verbalia.

Cum ſenſus geniti præſentis participantis
Poſt quoduis nomen ſubſtantiuū comitatur/
Vel genito hunc ponas verbalis/di ve gerundo.

Qñ ſenſus gti caſus participij pñtis tp̄is ſequitur poſt quodcūq; ſubſtantiuum ponetur indifferēter vel in gerūdio in di vel in gtō noīs verbalis. vt princeps pingendi/vel picturae Apelles. Uirg. Pater ipſe colēdi. Cice. Jlle dicēdi opifex.

De vſu gerundij in dum.

Infinitiui ſenſus quando rationem
Subſequitur / cauſam qui declarat rationis:
Infinitiui ſenſum in dum pone gerundum
Ad præeunte vel ob propter / raro in ſimul ante.
Et quandoq; modo cōiunctiuo vt præeunte.

Qñ ſenſus infinitiui ſubſequitur rationē declarans cauſam rationis in gerundio in dū ponetur hac ꝓpōne ad præiūcta. ⁊ aliqñ ob vel ꝓpter. ⁊ aliqñ (licet rarius) in et ante. Terenti⁹. Dies mihi vt ſatis ſit ad agendū vereor. Ualla. Ego veni ob vel ꝓpter te redimendū. vado ad vel in capiendū hoſtē. Uirg. Nāq; ante domandum ingentes tollent animos. Et aliqñ ille ſenſus infinitiui in cōiunctiuo modo (hac cōiunctione vt præiuncta) ponetur. Cicero. Scio te oia facturū vt nobiſcū q̄ꝓrimū ſis. Teren. Puellæ hæc adornant vt lauet adhortor.

Terentius
Ualla.
Uirgilius
Cicero
Terentius.

Annotatio.

Poſt bonus atq; malus celer indignus faciliſq;
Dignus difficilis doctus nauus piger audax
Parq; potens habiliſq; paratus ineptus et aptus.
Cū genus id reliquis vice dum quādoq; gerundi /
Infinitiuum pulcre ſibi iungere poſſunt.

Poſt hæc adiectiua / ⁊ id genus alia elegāter vſurpare poſſumus loco gerundij in dū aliqñ infinitiuū modū. vt miles bon⁹ / vel apt⁹ ad pugnādū vel pugnare. Hora. Audax oia ꝑpeti gens humana ruit. Stati. Ille quidē diſco / bon⁹ ⁊ cōtēdere curſu. Hora. Celerq; ſeq. Uirg. Et erat tū dignus amari. Luca. facilisq; vertere mētē.

Horatius.
Stati⁹
Horatius
Uirgilius
Lucanus.

Poſt curo mando loco ſic conduco habeoq;
Pro debet / ſine præpoſito dum pone gerundum.

Poſt hæc vba curo / mādo / loco: habeo ꝓ debeo ſumptū / gerūdiū in dū ſine ꝓpōne ſemꝑ vſurpāt authores: vt ſepulturā faciendam locabant / colūnā faciendā conduxerāt / gladiatores vi rapiendos mādabat / lapides iaciēdos curabat / ꝯſolādos eos magis q̄ puniēdos habui. Hæc Ual. Uirg. Treitio regi furtim mādarat alēdū.

Ualla.
Uirgilius.

In dum perpulcre licet vſurpare gerundum
Imperſonale eſt ſibi cōiūcto loco oportet.
Terno et ponetur vox quæ recti eſſe videtur.
Et quandoq; habeo ponetur ſub vice oportet.
Vel rus participans / vel dus cum ſum ſibi iuncto.

Gerūdiū in dū cū ē / loco oportet: vl participiū ꝑoris futuri: aliqñ poſterioris.

Loco hui⁹ verbi oportet ꝑpulcre vſurpare licet gerūdiū i dū / cū hoc vbo eſt impſonali ſibi adiūcto: ⁊ dictio q̄ videt̄ eſſe nti caſus ponet̄ in dtō. Terē. Alieno more viuendū eſt mihi. Et aliqñ loco oportet vſurpatur habeo / es. Siīter participiū tam prioris q̄ poſterioris futuri. Cice. ad Lentu. Tantū habeo polliceri. Idē in Catone maiori. Neq; ea ſolū cōuenire habeo quos vidi: ſed etiā q̄s audiui. Qd vt Ualla interꝑtat̄: idē eſt qd pollicēdū ⁊ ꝯueniendū eſt mihi / vl ꝯuenire me oportet. Quinti. Nō ſit ꝑceptor eorū q̄ emendāda erāt diſſimulator. i. q̄ emēdari oportuit.

Terentius
Cicero.
Idem.
Quintilianus.

Inter præiuncta licet vſurpare gerundum
In dum perpulcre nōnunq̄ ſub vice recti
Caſus / atq; ſui verbi / quum aut dū præeunte
Participans vel in ens / præiūcto in do ve gerundū.

Gerū. i dū cū inter. loco nti caſus et recti i cū dū aut quum

Quartum aut verbalis/ ſimilis vel nominis: inter
Præiuncta: aut ſextũ cũ præpoſito præeunte.

Uirg.

¶ Loco nti caſus et verbi hoc aduerbio dũ/ aut quũ p̄eunte venuſte vſurpare licet gerundiũ in dũ p̄iũcta hac p̄pōne inter. Uirg. Et inter agendũ occurſare capro (cornu ferit ille) caueto. hoc eſt dũ vel quũ agas. Aliqñ etiā gerundiũ in do p̄iuncta hac p̄pōne in. Et aliqñ actm̄ cũ inter/ vel abltm̄ cũ in nominis verbalis/ aut alterꝰ nominis ſimilis. vt inter conſultandũ/ in conſultando/ inter cōſultationes vel cōſilia/ in conſultatione/ vel cōſilio. Hec Ualla.

Infinitiuum nunq̄/ ſed iunge gerundum
In dum poſt verbũ requieſcere ſiue mouere
Vel vocitare notans/ poſt flagitor & paror hortor
Infinitiuum ponas/ in dum ve gerundum.

Ualla.
Uirgilius.

¶ Poſt ꝟba ſignĩa quieſcere/ mouere/ vel vocare: infinitiuus modus nunꝙ̄ vſurpatur/ ſed ſemp̄ gerũdiũ in dũ: vt vocaui te ad currendũ. nō aũt currere. Sto ad p̄dandũ. nō aũt p̄dari. ſedeo ad audiendũ. nō aũt audire. eo ad videndũ. ⁊ nō videre. Sed poſt hec flagitor/ paror/ hortor: indifferēter infinitiuũ modũ vl' gerũdiũ i dũ vſurpari pōt: vt flagitor reſpondere vel ad reſpondendũ. ſum paratꝰ ſcribere/ vel ad ſcribendũ. hortor ſtudere/ vel ad ſtudendũ. Hec Ualla. Et quanꝙ̄ Uirgilius dicat. Quoniā conuenimus ambo. Tu calamos inflare leues/ ego dicere verſus. In ſoluta tamē oratione infinitiuus hmōi nō eſt vſurpādꝰ. Metri enĩ cauſa infinitiuum loco gerũdij licēter vſurpat graecorũ more qui gerũdijs carēt. vt alibi. Et ſi tantꝰ amor caſus cognoſcere noſtros. pro cognoſcēdi poſuit cognoſcere.

Infinitiuum deſiſto/ deſino/ ceſſo/
Poſt ſe coniũgi poſcũt: nunq̄q; gerundũ.

Terentius

¶ Hec ꝟba deſiſto/ deſino/ ceſſo: infinitiuũ modũ ⁊ nunꝙ̄ gerundiũ in dũ poſt ſe ſubiungi poſtulāt: vt deſiſtas vel deſinas lachꝛymari: nō aũt ad lachꝛymandũ. Tere. Luceſſit/ cur ceſſo pulſare oſtium vicini.

¶ De vſu gerundij in do.

Senſus participi preſentis quũ ſine fixo
Eſt ſitus et ſenſus cuiuſq̄ præpoſitorũ
Iſtorũ præit in/ vel ab/ ex/ e/ de/ ſimul a/ cũ/
In do participi ſenſum tu pone gerundo
Præpoſitis iſtis ſimul omiſſis aliquando.

Terentius
Saluſtius.
Pli. minor.
Cicero.
Teren.
Quintilianus
Terentius.

Qñ ſenſus participij p̄ñtꝭ t̄pis ſine adiectiuo ſubiſicto eſt ſltꝰ p̄cedēte ſenſu cuiuſꝗ̄ illarũ p̄pōnũ. in/ a/ ab/ de/ e/ ex/ aut cũ. Ille ſenſus participij i gerũdio i do ponetur: iſtis p̄pōnibꝰ aliqñ p̄poſitis/ aliqñ vero omiſſis. Teren. In apparādo totũ hũc cōſumũt diem. Salu. Caeſar dando ſubleuando: Catho nihil largiendo/ gloriā adeptus eſt. Plini. minor. Sermonibꝰ diē tranſigebat/ quũ a ſcribēdo vacaret. Cicero. Ab eundo factus eſt ſatur. Idē. Quid cogitas de eundo in Cyprũ. obꝛutus eſt e bibēdo nimis. Teren. Putāt id fieri ex aſſentando. Quintilia. Sed ratio recte ſcribēdi iũcta cũ eloquendo eſt. Teren. Ambulando ſum defeſſus.

Infinitiui ſenſus poſt verba precandi
Quādo ſubſequitur/ non in do pone gerũdo
Infinitiui ſenſum/ ſed pono modo illum
In coniunctiuo præeunte vt ſiue remoto
Ac infinito (quod rarius eſt) aliquando.

¶ Qñ ſenſus infinitiui modi ſeq̄tur ꝟba q̄ p̄cari vel oꝛare ſignt. Ille ſenſus infinitinl nõ in gerūdio in do(vt quidā signari cēsuere)licet in cōiūctiuo mō(hac ꝯiūctione vt ꝑcunte/⁊ aliqñ omiſſa)poni debet. Cice. Peto vt honoris mei cauſa eū expedias. Idē ad Att. Abs te peto/efficias: vt is ꝯmēdationē hāc itelligat ſibi adiumēto fuiſſe. Et q̃nq;(lʒ rarius)i infinitiuo mō poni pōt. Gel. Nerea martis te obſecro pacē dare

Cicero
Idem.
Gelli.

Sum pulcre iunctū cum do quādoq; gerundo
Infinitiui ſenſum poſſumq; notabit.
Soluendo non ſum/ſignat nō ſoluere poſſum.

Soluēdo nō ſum .i. nō poſſū ſoluere.

Gerūdiū in do cū hoc verbo ſum ſibi adiūcto ſigt idē qđ poſſum cum infinitiuo verbi. Quinti. Placeamus nobis licet fortuna noſtra patet pauperi ſoluēdo nō ſumus.i.ſoluere nō poſſumus. hec Ualla. Cicero li.eplarū.iij. Quae ſoluēdo ciuitates non eſſent. Cū alio verbo q̃ꝫ ſoluo/non legitur hic modus loquendi.

Quintilianus
Ualla
Cicero

De voce et regimine gerūdiorꝫ actiue ſumptorum.

De gerūdijs actiue ſumptis.

Actiue dum. di. do. ſumpta gerundia: recti
Singlari ac geniti quarti et ſexti quoq; voce.
Atq; ſui verbi caſus poſt ſe rogitabunt.
Et ſine caſu vllo ſita ſunt quandoq; ſolute.

Gerundia actiue ſumpta/in nti voce/gti/acti/⁊ ablti ſingulari dūtaxat ſunt variāda. vt ntō videndū gtō videndi/actō videndū/abltō videndo. Et eos caſus q̃s ſua verba regunt poſt ſe poſcunt. Et aliquando abſolute ponūtur. vt apud Terentium. Ego vapulando/ille verberādo ambo defeſſi ſumus.

Teren.

Annotatio.

Exempla de gerundio ſubſtantiuo in ntō. Et q2 multi et plaeriq; id negant. teſtimonia fide non indigna inferantur. Uirg. Pacem troiano ab rege petendū. Hoc in loco petendū: terminatio nti caſus eſt. Et eſt ſenſus petendū ſupple eſt pacē. Hic actiue pacē regit a gerūdio in voce nti caſus/petendū. Priſcianus dicit recte dici legendum eſt. fuit. erit. poetam orationē carmē. Cui ſuffragatur Aldus. qui dicit optime dici pſalmos legēdū eſt. nec inuſitatū nec inuenuſtū. Authoritas Lucreti. Eternas quoniam pœnas in morte timendū. Uarro li.iij. Colligendū eas in vas aliquod. Idem libro eodem. Singulis vbi pariunt faciendum aras quadratas. Et alibi. In fœtura potius dandū hordeaceos panes/q̃ꝫ triticeos. Cicero lib.xiiij. ad atticum. Iterandum eadem iſta mihi. ſubauditur eſt. Gellius li.vij. Omnia quae pater iuſſerit parendum. Et hic vox nominatiui gerundij reſoluetur per oportet aut opus eſt. vt in illo Plini.ij. Graecis vtendū erit vocabulis.i.oportet. vel opus eſt. vti graecis vocabulis. Iuue. Uiuendū recte quū ꝓpter plurima/tū de his ꝑcipue cauſis.i.oportet viuere recte. Uel opus eſt recte viuatur: quū viuendꝰ/da/dū. non dicitur.

Uirg.
Lucre.
Uarro
Idem
Cicero.
Gellius
Plini.
Iuuenalis

De declinatione & vſu gerundiuorum paſſiue ſumptorū.

De gerūdiuis noibus paſſiue ſumptis

Di dum do interdū ſunt ſumpta gerundia pulcre
Paſſiue/quæ tunc flectuntur poſterioris
More futuri participi/quadrareq; debent
In genere et numero cum ſubiūctis ſibi fixis
Fixa ſed in caſu debent quadrare gerundis
In conſtructura ſunt actiue reſoluta.

Gerundia in di/dū/et do: ornate interdū paſſiue ſumūtur ⁊ mutātur in adiectiua gerundiua/⁊ declinantur more participiȷ poſterioris futuri:vt ntõ amandus/da/dũ.gtõ amandi/dæ/di.⁊c̃.⁊ in gñe et nũero quadrare debent cum ſubiunctis ſubſtantiuis. In caſu tamẽ ipſa ſubſtãtiua cũ gerũdiȷs cohærere debẽt. vt delectatio fruendi principatus.fruendæ ꝓuinciæ.fruendi imperiȷ. Moleſtia educãdorũ filiorũ.locandarũ filiarũ.colendoꝝ p̄diorũ. ❡ Exẽpla de gerũdio in dum. Eo ad ſalutandũ fratrẽ.ſalutandã ſororem.ſalutandũ ſydus.ad ſalutandos fratres.ſalutandas ſorores.ſalutanda ſydera. ❡ Exempla de gerũdio in do.vt Occupatus ſum in arando agro.collocanda filia.emẽdo p̄dio.in arandis agris.collocandis filiabus.emendis p̄diȷs. hæc Valla. Et in conſtructione actiue reſolui debẽt ſic. delectatio fruendi principatu/ꝓuincia/p̄dio. Moleſtia educãdi filios/collocandi filias/colendi p̄dia.⁊ ſic de ceteris.

Valla.

Annotatio.

Differẽtia iter gerũdiũ ⁊ gerũdiuum.

❡ Gerundiũ eſt qđ in di dũ do deſinẽs/verbi cõſtructionẽ gerit.vt venio cauſa audiendi hiſtoriã. Gerundiuũ/eſt adiectiuũ a gerundio ductũ.et declinat᷑ more adiectiui:vt audiendus da.dũ.⁊ conuenit in gñe et nũero cũ ſubſtantiuo adiũcto.vt venio cauſa audiẽdæ hiſtoriæ. ❡ Gerũdiua ⁊ gerũdia differũt a participiȷs futuri in dus(authore Valla) ꝙ participia ſigñt rei adminiſtrationẽ cũ tempore:⁊ per relatiuũ ⁊ verbũ futuri tẽporis declarantur. vt expecto pecuniã ſoluendã cras.i.quæ ſoluetur cras. Gerũdia ſiue gerundiua ſigñt rei adminiſtrationẽ ſine tẽpore determinato.nec declarantur per relatiuũ.ſed per coniunctiuum modũ et vt.veluti ſi dicã. Veni huc cauſa videndi te.i.vt videã te.huc veni cauſa tui colloquendi id eſt.vt colloquar tecum.

Differẽtia iter gerũdiua ⁊ participia.

Quũ in recto aut terno ſunt ſumpta gerũdia/fixis
Coniunctis:quadrant genere et caſu numeroq;.
Eſt rectus per dum per doq; aliquãdo gerundũ.
Eſt ternus per dum conſtructura reſolutus.

❡ Qñ gerũdia in ntõ vel dtõ locãtur. In caſu gñe ⁊ nũero cũ adiũctis ſubſtantiuis cõuenire debẽt. vt apud Virgiliũ. Voluenda dies en attulit vltro. Et ntũs dupliciter reſolui poteſt. Aliquando in gerundiũ in dũ. vt in illo Terentiano. Mos gerẽdus eſt Thaidi.qđ ſic reſoluitur.mihi morẽgerendũ eſt Thaidi. Idẽ alibi. Mihi molendũ eſt habẽdæ cõpedis.i.mihi habendũ eſt cõpedes. Aliqñ in gerũdio in do vt in illo Virg. Voluẽda dies en attulit vltro:qđ reſoluitur. dies voluẽda.i.voluẽdo/vel dũ voluit᷑. Sĩliter anni voluẽdi tacito nos edũt:hoc eſt anni in voluẽdo:vel temporis reuolutione edũt. Dtũs gerũdiȷ per gerundiũ in dũ tm̃ reſolui debet. vt in illo Terentia. Natum me credo ferendis miſeriȷs.quod ſic reſoluitur. natũ me credo ad ferendũ miſerias.

❡Annotatio.

Caſibus adiunctis nullis/quandoq; ſolute
Paſſiue ſunt in dum doq; gerundia ſumpta
Flexaq; ſunt geniti/quarti/ſexti quoq; voce.
Di ſumptũ raro eſt paſſiue/ſed præeunte vt
Eſt modus illius cõiunctiuus vice ſumptus.

Saluſtius
Virgi.
Idem.
Iuſtinus.
Idem
Valla.

❡ Gerũdia in dũ et do paſſiue ſumpta:aliqñ (nullis adiunctis ſibi caſibꝰ) abſolute ponũtur. Salu. Pauca ſupra repetam quo ad cognoſcẽdũ oĩa illuſtria magis magiſq; in aperto ſint:hoc eſt cognoſcãtur. Virg. Alitur vitiũ creſcitq; tegendo. Idẽ. Aegreſcitq; medẽdo.hoc eſt dũ tegitur et medetur. Gerũdiũ in di aliqñ(licet rarius) paſſiue ſumitur. vt apud Iuſtinũ de regio puero.li.xviȷ. Athenas quoq; erudiendi gratia miſſus.hoc eſt vt erudiat᷑. Idẽ in ꝓlogo primi libri. Qđ ad te imperator antonine non tam cognoſcẽdi q̃ emendandi cauſa trãſmiſi:hoc eſt vt cognoſcatur ⁊ emendetur. vſitatius tamen(vt Vallę/et aliȷs placet) loco illiꝰ gerũdiȷ in di vſurpat᷑ coniũctiuus modus paſſiuę vocis. vt hęc vrbs eſt in periculo vt capi tur. Necꝫ ratiõẽ vllam video q̃n gerundiũ in di/hoc in loco vſurpari poſſet. quare enl pace q̃d Vallẽſis aliorũꝗ; fiat) nõ licet dicere. Merces huc apportãtur: venẽdi gratia. Itẽ hæc mulier ad nubendi maturitatẽ ꝑuenit. q̃m oẽs grammatici hmõi paſſiua ꝛ alia cum gerundijs inflectant. Sed hæc ſuperiora Iuſtini exempla Vallam latuiſſe arbitror.

❡Annotatio.

Pluralem genitum di aliquando gerũdia poſcũt
Ornate poſt ſe coniungi ſub vice quarti.

❡Gerũdia in di nõ inuenuſte gtĩm ꝓ actõ ꝑſertim in plurali aliqñ habere poſſunt. Licet Valla neget vitio non carere. vt cõpoſui hunc librũ inſtituendi pueros gr̃a. ſic grammaticus diceret. Oratorẽ etiã. inſtituendi puerorꝫ gratia. Plinius. Quum illorũ videndi gratia. me in forum cõtuliſſem. Liui. xxi. Nõ vereor/ne q̃s hoc veſtri adhortandi cauſa magnifice loq̃ exiſtimet/ipſum aliter animo affectũ eſſe. Plau. Nominãdi iſtorũ tibi erit magis q̃ꝫ edundi copia. hic apud me. Teren. in prologo heau. Date creſcendi copiam nouarũ. Cicero in li. de diuina. Dolebas tantã ſtoicos noſtros Epicureis irridendi ſui facultatẽ dediſſe. ꝓ irridẽdi ſe: ꝛ capitur actiue irridendi: ꝛ nõ paſſiue. Sueto. in augu. Exacta locandi licentia diripiendiꝗ; pomorũ. obſoniorũ. rerũꝗ; miſſiliũ. Sĩlis locutio eſt illi Plautinæ. Nominãdi iſtorũ. vt notauerunt Beroaldus et Sabellicus. Cæſar. vij. de bel. gal. Vſꝗ; eo vt qui ſub valle tenderẽt mercatores recipiendi ſui non haberent poteſtatem.

Plini.
Liui⁹
Plautus.
Teren.
Cicero
Suetonius
Cæſar

Quando relatiuũ ſequitur poſt ipſa gerunda
Actiue et nunq̃ paſſiue ea ſumere debes.

❡Quñ poſt ipſa gerundia relatiuũ ſequitur nũꝗ; paſſiue ſed ſemper actiue (authore Valla) ſumi debẽt: vt hic dies attulit initiũ dicẽdi ea quæ vellem: non aũt dicẽdorũ eorum quæ vellem.

Annotatio.

Gerũdia et ſupina (teſtibus: Probo/Diomede/Donato/Seruio/ ꝛ Niniuita) verba ſunt dicenda. quibus aſtipulatur Quintilianus. Et dicũtur gerũdia quaſi vim verbi gerẽtia. Et licet obijciat̃ gerundia habere caſus. ꝛ verba omnia ſignificare ſine caſu. ergo non eſſe ṽba. Reſpondeatur: quũ Donatus dicit. verbũ eſt pars orationis ſine caſu. Intelligendũ eſt. ſine caſu cui genus accidit. Sic gerũdia ſunt ſine caſu cui genus accidit. q2 nullius generis ſunt: vt genus in noĩe capitur. Et ita deffinitio verbi gerũdijs et ſupinis bene cõuenit: nullo aũt modo noĩa ſunt. q2 nec adiectiua nec ſubſtãtiua genus recipiũt. Sed verba ſunt: vt ex Boetio ꝓbat Feretrius: dicẽs nullius eſſe caſus. niſi voce tantũ: quia quũ dico ad amandũ. ad (inq̃t) aduerbiaſcit. ꝓ vt q2 ſenſus eſt. Sedeo ad legendũ. i. vt legã. Præterea ſi obijciatur. omnia verba alicuius eſſe ꝑſonæ. numeri. modi et tẽporis. ſed hæc oĩa deſunt gerũdijs et ſupinis. non ſunt igitur gerũdia et ſupina verba. Reſpondeatur. Licet gerũdia ꝛ ſupina determinate/ꝛ per ſe nõ ſunt alicui⁹ ꝑſonæ. nũeri. modi. ꝛ tp̃is. ꝛc. tamẽ ſunt alicuius ꝑſonæ. nũeri. ꝛc. indeterminate. vel ex adiũcto. Vt ſi amandi ꝑ ſe efferes determinatã ꝑſonã nõ dabis. At ſi dicas occaſio amãdi te fuit mihi virtus tua. Iã amãdi manifeſte eſt ꝑmæ ꝑſonæ. ſingularis nũeri. ꝑteriti imperfecti tp̃is coniũctiui modi. q2 per tale verbũ declaratur ſic. Occaſio vt te amare fuit virtus tua. Sĩliter reſpondeatur de ṽbis impſonalib⁹ ꝛ verbis infinitiui modi. Valla cẽſet gerũdia poſſe dici participia præſentis tp̃is. q2 per participia præſentis tẽporis fere declarantur tã gerũdia q̃ꝫ gerũdiua: vt iuſiurandũ. Sed vt ex prædictis colligere licet potius verba ſunt.

Gerũdia et ſupina ſunt verba.
Obiectio.
Diffinitio.
Obiectio.
Gerundia ſunt participia opinione Vallæ.

❡Gerũdiuum eſt adiectiuũ nomẽ a gerũdio ductũ. vt legẽdus. da. dũ. Quod ſi obijciatur. Gerundia habent gñ̃a et caſus. in vtroꝗ; numero. vt venio cauſa legendi libri. audiendæ hiſtoriæ. ad ſalutandos. ꝛc. teſte Valla. Ergo negaſti male gerũdia gñ̃a habere. Reſpõdeat̃. Valla/large capit gerũdia. ꝓ gerũdijs/ꝛ gerũdiuis. Itaꝗ; Donatus ꝛ Sulpitius aliiſꝗ; dicentes. gerundiũ ſolũ tres terminationes habere. di. dũ. do. ſeparãt gerũdia a gerũdiuis.

gerũdiua noĩa adiectiua ſũt.
Obiectio
Solutio.

¶ De vſu ſupinorum.

Quando poſt verbũ vel participale gerundũ
Ad loca quod motũ ſignat/ ſenſus comitatur
Infinitiui: hunc tu pone priore ſupino.
In dum (ſi libeat) ponas illũ ve gerundo.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.
Atq; aliquando prioris participante futuri.

Terentius. Idem. Cicero. Uirgi.

¶ Qñ ſenſus infinitiui modi ſequitur poſt verbũ participiũ vel gerũdiũ/ qđ motũ ad locũ ſigt ponetur in priore ſupino vel in gerũdio in dũ/ aliqñ in participio prioris futuri. aliqñ in cõiũctiuo modo præiũcta hac cõiũctione vt. Teren. Penates ſalutatũ diuertar. Idẽ. Ultro me accuſatũ aduenit. Cicero. Nõ ad antoniũ audiendũ veniſtis. Terẽ. Percurro ad forũ vt dicã tibi ola hæc. Uirg. Si pariturꝰ abis.

Interdum liceat prius vſurpare ſupinum.
Poſt verbũ includens in ſe motum latitantem
Vt loco doq; datur/ cum compoſitis voco mitto

Terentius. Horatius. Teren.

¶ Licet nõnunqȝ vſurpare prius ſupinum poſt verba latentẽ motũ in ſe includẽtia qualia ſunt do et eius paſſiuũ daris vel dare/ loco colloco et voco ⁊ mitto cũ cõpoſitis vt inuoco/ admitto. Teren. Cũ filiã huic nuptũ do. Idẽ. Datur ne illa ho Pamphilo nuptũ. Hora. in arte. Spectatũ admiſſi riſum teneatis amici? Teren. Si quando illa dicet Phedriam intromittamꝰ cõmeſſatũ: tu Pamphilũ cantat ꝓuocemus dic. Idẽ alibi. vt potui virginẽ nuptũ collocaui.

Infinitiui ſenſus quando immediate
Poſt adiecta bilis vel ilis finita ſequatur
Poſt ve gradus medij neutrũ genus & ſuperãtis
Hunc ſenſum ponas in poſteriore ſupino.

Terentius Uirgilius Teren. Saluſtius.

¶ Qñ ſenſus infinitiui immediate ſeqtur noia adiectiua in ilis vel ibilis finita: vel neutrũ genus cõparatiui aut ſuperlatiui gradus ponẽt in poſteriori ſupino. Teren. Nõ eſt facile expurgatu. Uirg. In breuia ⁊ ſyrtes vrget miſerabile viſu. Ter. Nihil facilius factu. Saluſtius. Optimũ factu credẽs exercitũ augeri.

Poſt adiectiua hæc licet vſurpare ſupinum.
Poſterius dignus/ mirandus/ mirus/ acerbus
Lucidus obſcurus/ clarus/ ſic perſpicuuſq;/
Obſcœnus/ turpis/ iocũdus/ periculoſus
Abſurdus/ fœdus/ rarus/ pulcrũ atq; ſalubre.

¶ Poſterius ſupinũ vſurpatur poſt hæc adiectiua ſuperius dicta. vt dignũ annotatu. mirandũ vel mirũ auditu. acerbũ aſpectu. lucidũ intellectu. obſcurũ cognitu. clarũ p̄ceptu. perſpicuũ indicatu. obſcœnũ vel turpe dictu. iocũdũ memoratu. periculoſum factu. abſurdũ/ fœdũ/ vel pulcrũ viſu. ſalubre potu.

Deq; loco motũ quæ ſignant verba ſupinum
Poſterius nunq̄ rogitant in do ve gerundum
Poſt ſe: ſed ſemper nomen verbale aliud ve
Quod ſimile eſt nomen cum præpoſito præeunte.

Uerba ſignãtia motũ de loco nunqȝ volũt poſteriꝰ ſupinũ vel gerũdiuũ in do (vt quidã puti ceſuere) ſed nomẽ ꝟbale vel aliud nomẽ ſĩle p̃fixa p̄põne (authore Ual.) vt redeo a venatiõe: nõ aũt venatu vel venãdo. redeo a cœna: nõ aũt cœnatu vel cœnãd

¶De vſu et venuſtate participij.

Binis de cauſis inuentum participans eſt
Vel ſermo vt breuior fiat dilucidiorq;
Quando excludatur coniunctio ſiue relatum
Aut aduerbū/vel quod ſit quandoq; neceſſe
Vt per participans habeas exprimere quædā
Quæ vetitat dici per verbum ſermo latinus.

¶ participiū duabus de cauſis inuentū fuit. Primo vt orō eſſet breuior dilucidiorq; omiſſis relatiuis aduerbijs et coniunctionibꝫ. Scd̄o ꝓpter neceſſitatē: q̄r aliq̄n fit neceſſe vt quædā ꝑ participia ꝓferātur q̄ per verbū dici non ſinit latinitas.

¶De excluſione coniunctionis copulatiue.

Perpulcre verbi pro tempore ſæpe futuro/
Sumere ſum poſſis et participale futurum.

¶ participiū futuri tp̄is cū hoc v̄bo ſum/es/fui. ꝑpulcre nonnūq̄ ſumi poteſt pro futuro tp̄e verbi: vt cū dico cōtinuo huc veniet. pulcrius dr̄ cōtinuo eſt venturus.

Quum duo verba ſimul cōiunctio copula iūgit/
Excludi poterit coniunctio ſæpe venuſte
Alterutro verbo mutato in participale.

¶Quū duo verba per ꝯiūctionē copulatiuā cōnectūtur omiſſa ꝯiūctione copulatiua/alterutrū illorū verborū venuſte in participiū ſæpius cōmutari pōt: vt ſi dicā/ viuit et valet. Venuſtius dr̄: viuēs valet/ vel viuit valens.

¶De excluſione quāq̄ niſi/cū ſimilibus.

Quū verbū præeūt niſi quanq̄ conſimileſq;
Pulcre in participans verbū mutare licebit
Omiſſis illis ſimul expreſſis aliquando.

¶Qn̄ verbū præcedūt: niſi/quāq̄/⁊ cōſimiles: vt q̄uis/licet/tametſi. Illud v̄bū in participās pulcre ꝯmutare licebit: omiſſis p̄dictis quāq̄ niſi. ⁊c̄. Et etiā aliq̄n expreſſis: vt ſi dicā. Nō credā tibi q̄uq̄ iures. pulcrius. Nō credā tibi iurāti: vel quanq̄ iurāti. Cicero. Et qm̄ tu (niſi ꝑfecta re) de me nunq̄ cogitauiſti. Cicero.

¶De excluſione relatiui.

Verbum in participans tu cōmutare relati
Ornate poteris ſubtracto ſæpe relato.

¶Verbū relatiuū ſæpe in participiū (omiſſo relatiuo) pulcre cōuerti pōt: vt q̄ conſentiūt et q̄ agūt pari pœna punientur. Ornatius dicas. Conſentientes et agētes pari pena punientur.

¶De excluſione dū et quum &c.

Excluſis poſtq̄ dum quū/genus id reliquiſq;
Hæc comitans verbū vertas in participale.

¶Verbū ſequens hæc poſtq̄/dū/quū. ⁊ id genus reliquū: vt ſimul ac poſtubi/vt et vbi pro poſtq̄ ſumpta. Aliq̄n in participiū iſtis omiſſis ornate ꝯuerti pōt: vt poſtq̄ cōfeceris negocia huc redito. ornatius. Cōfectis negocijs huc redito. Terent. Terentius Id adueniens mecū ſtomachabar. i. dū aduenirem.

¶De conſtructione participiorū.

Quū nomē iunctū/aut ꝓnomen participanti, A nihilo regitur/ſexto illud pone ſoluto.

¶ Qñ nomen vel pronomen participio coniunctũ a nulla dictione regitur: cũ illud nomẽ vel pronomen in abltõ abſoluto poni debet: vt orto ſolẽ apertus eſt dies. Et iſte abltũs a quibuſdã ſeptimus dr. A quibuſdã abltũs in deſignatione ꝯſequẽtiæ vel ſequelæ: qꝛ altera ratio poſt eam ſequi deſignatur: ſine qua ſenſus claudicat: vt orto ſole/non eſt plenus ſenſus/niſi addatur/apertus eſt dies: vel ſimile.

Nomen tu ſexto/aut pronomen pone ſoluto
Intellecto non expreſſo participante
Ens: quod nunc abolet/ Priſco teſtante minori.

¶ Nomen vel pronomẽ quãqꝫ in abltõ abſoluto ponitur: qñ participiũ nõ exprimit
Priſcianus ſed intelligitur: et illud eſt participiũ huius verbi ſum: quod (authore Priſciano in
Virgilius minore) nunc antiquatũ eſt. Virg. Te duce ſi qua manẽt ſceleris veſtigia noſtri. in-
Teren. telligitur ente. Teren. Me impulſore hoc non fecit. Idem. Quibus re ſalua et per-
dita proſum.

Cuncta gerundia/participantia/ſiue ſupina
Quos ſua verba regunt oẽs poſcũt ſibi caſus.
Poſterius ſtruitur paſſiui more ſupinum
Quanq̃ ex actiuo verbo deſcendere fertur.

¶ Omnia gerundia/participantia/et ſupina oẽs caſus poſt ſe regere poſſunt: quos verba a quibus deducũtur præterꝙ poſterius ſupinũ: qđ licet ab actiuo deſcẽdat paſſiui tamen conſtructionem ſequitur.

¶ De aduerbiorum et interiectionũ conſtructione.

Temporis atqꝫ loci ſic quãti aduerbia poſcũt
Subiungi pulcre caſum poſt ſe genitiuum.
Poſtridie pridie quarto des vel genitiuo.

¶ Aduerbia et interiectiones poſt ſe aliqñ caſus accipiũt: vt aduerbia q̃dã tpis
Teren. loci et quãtitatis q̃ gtm̃ regũt: vt nũc dierũ. Teren. Quoquo gentiũ aſportabit cer-
Idem. tum eſt proſequi. Idem. Nec ſatis cauſæ ad obiurgandũ. Pridie tamẽ et poſtri-
Cicero. die actm̃ vel gtm̃ poſcunt. Cicero. in primo inuectiuarũ. Pridie kalẽdas Ianuari-
Liuius. as. Liuius libro ſexto. Poſtridie idus. Valla. Pridie illius diei/ et pridie nonarum
Valla. decembrium.

Ducta a præpoſitis medij gradus et ſuperantis
Quartũ (vltra propriã ſtructurã) aduerbia poſcũt.

¶ Aduerbia comparatiui et ſuperlatiui gradus quæ a præpoſitionibus veniunt
Cicero. (vltra cõparatiui et ſuperlatiui conſtructionem) ſeruiunt actm̃. Cicero ad octauiũ
Saluſtius Caſtra propius vrbẽ mouerẽtur. Saluſtius in Iugur. Proxime hiſpaniã mauri
ſunt.

Proximus et propius ternũ/quartũ ve repoſcunt
Vel quartũ ad præeunte: vel a cũ ſexto aliquãdo.

Virgilius. ¶ Propius et primus regunt datiuum. Virg. geor. Aut quos Oceano propior ge-
Saluſtius. rit India lucos. Saluſtius. Proxima Carthagini loca. Interdũ actm̃. Cicero ad
Cicero Octauiũ. Propius vrbem mouẽtur. Idem ad Atticũ. Nihil eſſet neceſſe ꝙ prime
Liuius. Italiam eſſe. Aliqñ actm̃ cũ ad/vel ablatiuum cum a. Liuius .j. Ducit exercitũ ꝙ
Sueto. proxime ad hoſtem. Cicero. Ad eum propius adſum. Suetonius in Augu. Proxi-
mum a diis immortalibus.

Ecce petit rectum. en nũc quartum/nũc quoq; rectũ.
Quintum depoſcunt heus ah/ſic vah ſimul ohe.
Hem proh nũc quarto iungũtur nũc quoq; quinto.
Heu pulcre poſcit nunc rectũ/nũc quoq; quartum.

Ecce ſoli ntõ iũgitur. Uirg. Deus ecce deus. En ſiue indicet ſiue approbet ntõ/aut accuſatiuo iũgitur. Quintilianus. En probitas. Iuuenalis. En habitũ. Uirgi. En quattuor aras. Heus/ah/vah et ohe vctõ tantũmodo iũgũtur. Hem/proh/nũc accuſatiuo/nũc vocatiuo iungũtur. Terẽ. Proh deũ fidem. Idẽ. Proh ſumme Iuppiter. Idem. Hem ſcelera. Idem. Hem aſtutias. Heu nũc ntõ/nũc actõ iũgit. Uirg. Heu pietas. Teren. Heu me miſerum.

Uirgilius.
Quintilianus.
Saluſtius.
Iuuenalis.
Terentius
Idem.

Hei terno et recto. veh ſoli iungito terno.
O iungas recto/nunc quarto/nũc quoq; quinto.

Hei dtõ/aliquando ntõ iũgitur. Uirg. Hei mihi qualis erat. Terenti. Hei miſera. O autem nominatiuo/accuſatiuo/aut vocatiuo iungi poteſt. Cicero. O nox illa. Uirgilius. O regina nouam. Idem. O fortunatos nimium bona ſi ſua norint agricolas.

Uirgi.
Teren.
Cicero.
Uirg.

De ordine conſtructionis.

Quinq; modis rectus conſtructuræ incipit ordo.
A quinto/aut terno/poſito vel ſub vice recti
Infinitiuo cum iuncto vel ſibi iunctis.
De impersonali/ſiue obliquo ſibi nexo.
Ex ablatiuo caſu poſito ve ſolute.

Rectus ordo cõſtruendi quinq; modis incipitur. Primo a vctõ: vt in illo Uirgiliano. Parce metu Cytherea. Scđo a ntõ. vt apud eundem. Facilis deſcẽſus auerni. Tertio ab infinitiuo mõ cũ adiũcto/vel adiũctis ſibi loco nti poſito. vt in illo Sal. Ui patriam regere et parentes (quanquam et poſſis) tamẽ importunũ eſt. Quarto modo a verbo impersonali/vel ex obliquo ſibi coniũcto. vt in illo Uirgiliano. Itur in antiquam ſyluam. Et apud eũdem. Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum. Quinto ab ablatiuo abſolute poſito: vt in illo euangelij. Recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit illis Ieſus.

Uirgil.
Idem
Saluſtius
Uirgi.
Idem

Impediunt ne ſit ſtructuræ cõgruus ordo:
Hæc infinitum nomen/quærenſq; relatum/
Atq; negatiuũ/ſic diſtribuenſq; prolepſis.

Rectus ordo cõſtruendi quinq; modis impeditur. Primo modo per nomẽ infinitum. vt Quemcunq; oſculatus fuero ipſe eſt tenete eum. Secundo modo per nomen interrogatiuum: vt. quẽ quæris? Tertio per nomen relatiuũ. vt in illo Uirgiliano. Trahit ſua quenq; voluptas. Quarto per nomẽ negatiuũ. vt neminem video. Quinto per nomen diſtributiuũ/vel per figuram prolepſim. vt puerorum: alij ſunt tardi ingenij/alij vero dociles.

Uirgilius.

Conſtrue ſic. caſum ſi ſit præpone vocantem
Hinc rectum pones cũ præcipuo ſibi verbo.
Poſt verbũ ſubdes aduerbum nil mediante.
Quærens/ſiue negans/infinitum ve præibit.
Ordinis et quæuis coniunctio præpoſitiui/
Hinc ternum/& quartũ/poſt rectorem genitiuũ.

Pones hinc quartū / et ſextum cū præpoſitiuo.
Antecedenti cum iunctis ſubde relatum.

Hoc modo ordinandæ ſunt partes orationis in ipſa oratione. Primo ponit̄ rectus caſus. Inde ntūs cū ſuo verbo præcipuo ſiue primario poſt verbū aut participium ponetur immediate aduerbiū: ſi tamē aduerbiū ſit interrogatiuū negatiuū: vt infinitum pponetur verbo. Silr oīs cōiunctio ppoſitiui ordinis: vt etſi / qr / donec. ⁊c. Deinde ponetur dtūs et actūs. gtūs autem dictionem illū regentem ſubſequetur. Poſtea actūs ſiue abltus cū præpōne. Relatiuum autem cū ſuis adiunctis ſuū antecedens immediate cōſequetur.

Obliquo omne negans / necnon aduerbia quædam
Iſtud in aduerbum non / oppoſitūq; reſolues.
Quando negās recti eſt / id nunq̄ tuq; reſolues.

Horatius

¶ Oīe nomen negatiuū obliquo poſitū: ſilr quædā aduerbia negatiua in iſtud aduerbium non / et ſuum oppoſitu reſolui debēt: vt nulli inuideo / nulli / pro non ⁊ vlli. ego non inuideo vlli. Nuſq̄ apparet. nuſq̄ pro nō et vſq̄. ille non apparet vſq̄. ⁊ ſic de cæteris. Qn̄ tamē negatiuū eſt rcti caſus nuſq̄ reſolui debet. Horatius. Nemo contentus viuat.

Quum rectus ſequitur quintum caſum immediate
Qui ſpectant ad idem tu inter quintū quoq; rectū
Exiſtens nunq̄ ſiue ens / ſed qui eſq; ſubaudi.

Propheta.

¶ Quando nominatiuus vocatiuū immediate ſequitur: qui ad idem pertinent / inter rctm̄ et vtm̄ nunq̄ ens aut exiſtens: ſed q̄ es ſubaudiri oportet: vt in illo Dauitico. Dn̄e dn̄s noſter. Sic conſtruitur. O dn̄e: ſubaudi / q̄ es dominus noſter. Qđ ſi ſubaudiretur ens foret inconcinnitas. quia hoc participiū ens ſimiles caſus connectit.

BRITISH MUSEUM

FINIS.

Diſſipa gentes quæ bella volunt.
¶ Seneca.
Lauda parce. parcius vitupera.
¶ Cicero.
Ego neminem cōtemnendū iudico: in quo eſt aliqua ſignificatio virtutis.
¶ Cice. in plogo tuſcu. Honos alit artes.
¶ Seneca de. iiij. virtu. Car.
Non te moueat dicētis authoritas: ſed qđ dicatur attende.

¶ Londini. in ędibus VVinādi VVordenſis
Chriſti ab incarnatione / anno. xx. ſupra
ſeſquimilleſimū. Ibib⁹ Marcij.

W C
W C
wynkyn worde
W C

W C
W C
de
wynkyn worde
W C

C 40. e 1
6

¶ Editio Roberti Whitintoni Lichfeldiēſis grammatices magiſtri et pꝛotouatis Anglie ĩ floreutiſſima Oxonienſi academia Laureati.

¶ Declinationes noīm tā latinoꝛum q̄ grecoꝛū patronymicoꝛū et barbaroꝛū e Pꝛiſciano Sipōtino Sulpitio ⁊ aſcenſio amuſſatim collecte cū cōmentariolo interliniari et dictionū interpꝛetatiūculis. In quibus nūeroſe digerēdis adeo ſeruatur mediarū ſyllabarū pꝛoductio et abbꝛeuiatio vt ſtudioſe eas legenti et quantitatem et accentum mediarū ſyllabarum in nominibus ſaltem cognoſcere: vel parua pꝛeceptoꝛis dilucidatione haud erit difficile.

BRITISH MUSEUM